

SPOLEČNOST PRO TRVALE UDRŽITELNÝ ŽIVOT

Z P R A V O D A J

1

2 0 0 8

Ing. Ivan DEJMAL

* 17. 10. 1946

† 6. 2. 2008

Vážení členové a příznivci STUŽ,

tato slova se mi nepíše lehce.

Ivan Dejmal provázel STUŽ od jejího založení po oslavu 15ti letého trvání.

Byl členem předsednictva, místopředsdou, spolupracovníkem, kamarádem. Byl čestným a spravedlivým člověkem, kterých se až tak moc neurodilo.

Těžko se smírůji s faktem, že už se na tomto světě nepotkáme. A potkáme-li se na tom onom, který je anebo není – Bůh ví – to je otázka.

Budu ho navždycky vidět, jak jde proti mně ve svém černém svetříku bez rukávů a v rozhalence, rameno schýlené pod těžkou taškou plnou výkresů a jak těžce oddychuje, i když jde do mírného kopce.

Ivan byl příkladem toho, že žít v pravdě a pravdu prosazovat, být mravný a statečný lze za každého režimu. Měla jsem ho upřímně ráda.

Bude nejen mně chybět.

Eva Vavroušková
tajemnice STUŽ

1. Obsah

1. AKTUÁLNÍ ZPRÁVY	5
1.1 Kancelář STUŽ	5
1.2 Prázdninové fungování předsednictva	5
1.3 Návrh na udělení vyznamenání prezidenta republiky	5
2. CO BUDE	5
2.1 Pravidelné úterní semináře – 2. pololetí	5
2.2 Diskusní podvečery	5
2.3 Soutěž o nejlepší esej na téma Udržitelný způsob života	5
2.4 IV. konference „Tvář naší země – Krajina domova (2008)“	6
3. CO BYLO	8
3.1 Zemřel Ivan Dejmal	8
3.1.1 Ivan Dejmal, Josef Vavroušek a STUŽ	8
3.1.2 V čem vidím odkaz Ivana Dejmalu	9
3.1.3 Jednota a svár Ivana Dejmalu	11
3.1.4 Tak už smrt kosí na našem	12
3.2 Valné shromáždění 2008	14
3.2.1 Program:	14
3.2.2 Usnesení valného shromáždění STUŽ ze dne 4. března 2008	14
3.3 Pravidelné úterní semináře STUŽ na Novotného lávce	14
3.4 Diskusní podvečery	15
3.5 Udržitelný rozvoj – ideologie nebo vize?	15
3.6 Cena Josefa Vavrouška za rok 2007	16
3.6.1 Užší výběr kandidátů za rok 2006 a vítězní kandidáti	16
3.6.2 Laudatio na Ivana Dejmalu	17
3.6.3 Laudatio na Miroslava Janíka	19
3.7 Nad stopou Ivana Dejmalu - v (eko)politice i v nás	20
3.8 Informace o monitorovacím výboru Operačního programu Infrastruktura	21
4. ZPRÁVY Z POBOČEK	22
4.1 Českolipská pobočka STUŽ v první půli roku 2008	22
4.2 Zpráva o činnosti Chomutovské regionální pobočky za rok 2007	24
4.3 Stručná výroční zpráva o činnosti Východočeské regionální pobočky STUŽ za rok 2007	24
4.3.1 Výzva Radě města Hradce Králové.	25
4.4 Nová regionální skupina Kulivá hora	27
5. VYDANÁ STANOVISKA, PODNĚTY, PŘIPOMÍNKY	27
5.1 Stanovisko č. 111 k pracovnímu znění Politiky územního rozvoje ČR z ledna 2008	27
5.2 Stanovisko č. 112 k odmítavému postoji Rady města Hradec Králové týkajícímu se zařazení významných přírodních lokalit v Hradci Králové do soustavy Natura 2000	31
5.3 Otevřený dopis nevládních organizací primátoru Prahy Pavlu Bémovi	32
5.4 Priority ekologických organizací pro české předsednictví Radě EU	33
5.5 Výstavba golfového hřiště v Klánovickém lese	40
5.5.1 Dopis STUŽ Ministerstvu životního prostředí – dopisem a e-mailem	40
5.5.2 Záměr výstavby golfového hřiště v Klánovicích musí projít kompletní EIA	43
5.6 Příspěvek k diskusi o Aktualizaci Strategie udržitelného rozvoje České republiky 2008	43
5.7 Vyjádření k oznámení záměru výstavby nové průmyslové zóny Žďárek	46

6.	NÁZORY, POLEMIKY, KOMENTÁŘE, POSTŘEHY.....	49
6.1	Změny v nivních územích MČ Praha 16	49
6.1.1	Těžba štěrkopísku.....	50
6.1.2	Dopravní stavby 514 Slivenec–Lahovice a 513 Lahovice–Jesenice	51
6.1.3	Ochrana zemědělského půdního fondu (ZPF) a půdoznalecké hodnocení v k. ú. Lahovice–Zbraslav	53
6.1.4	Staré zátěže	54
6.1.5	Posouzení vlivu těžby štěrkopísku a využití území na krajinný ráz	54
6.1.6	Nové funkce dotčeného území	55
6.1.7	Navrhované jezy	56
6.1.8	Střety zájmů	56
6.1.9	Závěry.....	57
6.2	Spor o geneticky modifikované plodiny trvá	59
6.2.1	Geneticky modifikované plodiny.....	59
6.2.2	Konference v Senátu	60
6.2.3	Spor o Bt kukuřici.....	61
6.3	Město Děčín v ohrožení?	61
6.4	Křížovatky české energetiky	63
7.	ÚVAHY A ZAMYŠLENÍ.....	66
7.1	Prolnutí varovných trendů a včasný bod psychologického zvratu	66
7.2	„Socka“ kontra „jednoválc“ v Praze.....	69
7.3	Proč Radbuza není jako Spréva?	71
7.4	Ekumenická bohoslužba za krajinu	72
7.5	Územní plánování a stavební řád jsou nástroji péče o životní prostředí	73
7.6	Bourání mýtů: Romové kradou aneb Dějiny manipulace.....	77
8.	NOVÉ KNIHY.....	80
8.1	Hadač, Emil: Je lépe se opotřebovat než zrezivět. Vzpomínky na botaniky a ekology. (Ed.: J. Hadinec).	80
8.2	Lucien Zell: The Road of Wind / Kudy vane vítr	81
9.	AKTUÁLNÍ ADRESY A INFORMACE O STUŽ.....	81
9.1	Informace o STUŽ.....	81
9.2	Předsednictvo	82
9.3	Revizní komise	82
9.4	Ostatní	83
9.5	Zástupci regionálních poboček.....	83
9.6	Čestné předsednictvo.....	83

1. AKTUÁLNÍ ZPRÁVY

1.1 Kancelář STUŽ

Podkroví, ve kterém se nachází naše prostory, stále ještě nejsou zrekonstruovány. Veškeré vybavení včetně knih je uloženo kdesi v budově, důležité dokumenty, jako například účetnictví a také kopírka skladuje Jiří Dlouhý doma (chudák). Pan domácí zatím není schopen říci, kdy bude rekonstrukce hotová. Prý se vrší problém na problém, takže naše budoucnost je nejistá.

1.2 Prázdninové fungování předsednictva

O prázdninách se již tradičně nepořádají úterní semináře. Předsednictvo funguje v „úsporném režimu“ – schůzky jsou stanoveny na 22. července a 19. srpna, účastní se ten, kdo nebude v ten čas na dovolené. Členové mohou kromě těchto schůzek v případě potřeby použít některý z kontaktů z adresáře.

1.3 Návrh na udělení vyznamenání prezidenta republiky

STUŽ ve spolupráci s poslankyní Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR Kateřinou Jacques iniciovala návrh udělení státního vyznamenání Ivanu Dejmalovi in memoriam. Návrh prošel sněmovnou a nyní čekáme, zda jej přijme prezident.

2. CO BUDE

2.1 Pravidelné úterní semináře – 2. pololetí

- 2. září 2008 – „Jemné a ultrajemné částice“ (Eva Rychlíková)
- 7. října 2008 – „Včasná ekologická výchova“ (Emilie Strejčková)
- 4. listopadu 2008 – „Byli jsme naivní? Listopad 89 po 19ti letech“ (Pavel Nováček)
- 2. prosince 2008 – „Meze růstu po 40ti letech“ (Eva Rychlíková, Ivan Fišera)
- 6. ledna 2009 – předběžně podle aktuální situace buď „Vnitřní periferie“, „Ekologie a média“ nebo „Strategie udržitelného rozvoje ČR“

Program seminářů byl navržen začátkem měsíce června, takže se může stát, že některé téma bude z důvodů aktuálnosti jiného tématu vyměněno. Zprávy o programech jsou členům STUŽ posílány emailem, a jsou také uveřejněny na stránkách <http://www.stuz.cz>.

2.2 Diskusní podvečery

Stalo se dobrým zvykem organizovat nepravidelně diskusní podvečery pro menší počet účastníků a to v literární kavárně v Řetězové ulici. Program podvečerů se vytváří cca měsíc předem, takže v čase vydání tohoto Zpravodaje zatím není známo, na jaké téma si budeme povídat po dovolených. Sledujte proto stránky <http://www.stuz.cz>.

2.3 Soutěž o nejlepší esej na téma Udržitelný způsob života

Geografický ústav SAV sa rozhodol vyhlásit súťaž o najlepšiu esej na tému Udržitelný spôsob života. Súťaže sa môže zúčastniť každý poslucháč vysokoškolského štúdia na ktorejkoľvek univerzite na Slovensku i v Českej republike.

Dobrý deň,

v nadväznosti na výzvu, ktorú sme začiatkom tohto mesiaca doručili na Váš rektorát a dekanát, si Vám dovoľujeme oznámiť, že sme sa rozhodli vyhlásiť súťaž o najlepšiu esej na tému Udržitelný spôsob života. Súťaže sa môže zúčastniť každý poslucháč vysokoškolského štúdia na ktorejkoľvek univerzite na Slovensku i v Českej republike.

Dňom oficiálneho vyhlásenia súťaže je 22. apríl 2008. Dňom jej ukončenia je 31. august 2008 (posledný termín na odoslanie súťažných príspevkov).

Výsledky súťaže plánujeme vyhlásiť v októbri t.r., kedy si zároveň pripomenieme 65. výročie vzniku Geografického ústavu SAV, 15. výročie vzniku Spoločnosti pre trvalo udržateľný život v SR a 20. výročia vydania publikácie Historické štruktúry krajiny.

Podmienky súťaže a komentár k nej nájdete v prílohe tohto listu. Priebežné informácie budú dostupné na web-stránkach www.geography.sav.sk, www.stuz.sk a www.rec.sk.

Dovoľujeme si Vás v tejto súvislosti požiadať, aby ste súťaži zabezpečili na Vašej univerzite dostatočnú publicitu, za čo Vám vopred ďakujeme.

Zostávame so srdečným pozdravom a nádejou, že študenti Vašej školy budú v práve vyhlasovanej súťaži úspešní a obohatia diskusiu o hľadani čistejšieho, zdravšieho a harmonickejšieho prostredia v kontexte vyššej kvality a udržateľnosti spôsobu života.

Mikuláš Huba (za organizačný výbor súťaže), Bratislava 15.5. 2008

Tento ročník súťaže (vrátane finančnej odmeny víťazom) podporuje Agentúra na podporu výskumu a vývoja (APVV) v rámci tematickej priority 8.1. Aktivizácia talentovanej mládeže prostredníctvom regionálnych a národných súťaží a festivalov.

2.4 IV. konferencia „Tvář naší země – Krajina domova (2008)“

Původně plánovaná konference „Tvář naší země – Krajina domova“, která se měla konat počátkem dubna tohoto roku, byla z důvodu úmrtí hlavního organizátora Ivana Dejmalu přesunuta na říjen 2008.

Pořadatelé konference:

Konferenci pořádá Společnost pro krajinu a Česká komora architektů z podnětu a pod záštitou Václava Havla a pod záštitou Petra Pitharta.

Místo a čas konání konference:

Konference bude jednodenní, se slavnostním zahájením v předvečer konference.

Termín a místo konání:

20. října 2008 – slavnostní zahájení v Senátu Parlamentu ČR

21. října 2008 – vlastní konference, Kongresové středisko Výzkumného ústavu Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví v Průhonicích.

Důvody konání konference:

Jedním ze stálých záměrů konference je, aby se vzájemně vyslechli všichni, kdo se svou životní orientací nebo profesním zájmem tak či onak vztahují ke krajině.

V první konferenci šlo především o otevření problematiky krajiny v celé šíři a různosti pohledů – od čistě praktických postojů uživatelů krajiny přes pohled správců a ochránců až po duchovní a uměleckou reflexi. Konference se uskutečnila v šesti tematických blocích – krajina jako přírodní prostor, krajina jako kulturní prostor, duchovní rozměr krajiny, umělecká reflexe krajiny, krajina z pohledu dnešních uživatelů a krajina v ohrožení. Smyslem prvního ročníku takto pojaté konference proto bylo spíše poukázat na vážnost a souvislosti krajinné problematiky jako celku, než přinést konkrétní odpovědi na jednotlivé otázky.

Druhá konference byla zaměřena na otázku, co máme a můžeme s naší krajinou dělat, co tomu brání a co to vyžaduje. Toto téma bylo na konferenci probráno v následujících šesti blocích: Venkov jako so-

ciální prostor, Krajina jako kulturní prostor, Člověk jako krajinotvorný činitel, Krajina jako politikum, Ochrana krajiny a Rehabilitace krajiny.

Třetí konference se soustředila především na otázky spojené s integrací naší země, a tedy i naší krajiny do sjednoceného prostoru Evropy. Toto téma bylo na konferenci probráno ve čtyřech tematických blocích: Zemědělství a venkov – klíč k budoucnosti evropské krajiny, Trendy urbanizace evropského prostoru, Identifikace s místem a krajinou jako základ Evropy regionů a Naše krajina jako součást kulturního prostoru Evropy.

Čtvrtá konference „Tvář naší země – krajina domova“, která se uskuteční v říjnu tohoto roku, je připravována s hlavním tématem reflexe vývoje našeho vztahu ke krajině v posledních dvaceti letech – reflexe vyrovnání se s dědictvím let 1948 až 1989. Kromě toho se jednotlivými panely budou prolínat s tím spojená témata: krajina dnes a výzvy, které před námi a naší krajinou stojí pro následující roky.

V letošní konferenci budou předneseny pouze příspěvky vyzvaných autorů (v případě Vašeho zájmu prosím kontaktujte garanty jednotlivých panelů (viz kontakty níže)).

Cena Ivana Dejmal

Součástí slavnostního zahájení konference bude vyhlášení 1. ročníku Ceny Ivana Dejmal, kterou bude každé dva roky udělovat Společnost pro krajinu za zcela ojedinělý počin související s krajinou; první držitel Ceny Ivana Dejmal bude vyhlášen na podzim roku 2009.

Program konference a přihlášku naleznete na www.prokrajinu.cz/konference

Účastnický poplatek činní 850,- Kč; do účastnického poplatku je zahrnuta účast na slavnostním zahájení konference, oběd a občerstvení během konference, sborník konference včetně dodatku po konferenci.

Informace pro ty, kdo již zaplatili účastnický poplatek na konferenci v původním termínu: pokud se rozhodnete zúčastnit se konference v říjnu tohoto roku, bude vám rozdíl mezi původním účastnickým poplatkem a novým účastnickým poplatkem vrácen na účet, ze kterého byl původní poplatek uhrazen. V případě, že se konference v říjnu tohoto roku neúčastníte, bude vám původní účastnický poplatek vrácen v plné výši na účet, ze kterého byl uhrazen. V obou případech nás, prosím, kontaktujte na milena.ondrakova@cka.cz.

Seminář věnovaný dílu Ivana Dejmal

Den před konferencí je Společností pro krajinu ve spolupráci s Českou komorou architektů připravován seminář, který bude věnován dílu Ivana Dejmal, zakladatele Společnosti pro krajinu a hlavního strůjce konference Tvář naší země – krajina domova. Semináře se zúčastní vyzvaní panelisté; předpokládáme závěrečnou diskusi panelistů s publikem. **Na tomto semináři a na slavnostním zahájení konference bude rovněž představen sborník prací Ivana Dejmal.**

Místo konání semináře:

Senát Parlamentu České republiky,

Termín:

20. října 2008 od 14.00 hodin.

Přihlášku naleznete také na www.prokrajinu.cz/docs/prohlaskasaminar.doc

Účast na semináři je zdarma (limitovaný počet míst v auditoriu).

Kniha Český svět 1948–1989

Na slavnostním zahájení konference bude představena kniha *Český svět 1948–1989*. Od pádu komunismu v tehdejší Československu už uplynulo 17 let a mnoho projevů té doby lze vysledovat ve společnosti dodnes. Jsou zde – někdy i nenápadně – zakonzervovány a jsou tak připomínkou oné doby.

Na fotografiích chce kniha zaznamenat dnešní podobu počinů, které minulá éra oslavovala, ukázat, jaká je jejich současná funkce, jak působí a jakou roli plní v dnešní společnosti. Kniha si bude všimnout také věcí, které neměly ideologický charakter, ale které nějakým způsobem českou a moravskou krajinu změnil. Všechny tyto okolnosti bude kniha současně sledovat jednak v textech či dobových materiálech nejrůznějšího charakteru, jednak i v textech z jiných dob, které se nějak vztahují k danému místu či tématice. Výčtem nejvýznamnějších událostí jednotlivých let, konfrontací textů a fotografií chce kniha poukázat na projevy doby a na to, jak jsou zakonzervovány v současné společnosti, co znamenají dnes. Kniha by tak měla být jakousi kronikou jednotlivých let, jejich výraznou připomínkou i varováním.

3. CO BYLO

3.1 Zemřel Ivan Dejmál

3.1.1 Ivan Dejmál, Josef Vavroušek a STUŽ

Ivan Dejmál patřil k zakládajícím členům naší Společnosti. I když u zrodu organizace stálo více lidí, určitě to byli Josef s Ivanem, kteří zpočátku nejvíce ovlivnili náplň a směřování STUŽe.

Na podzim 1992 oba skončili své zapojení ve vrcholné administrativě – Josef opustil pozici federálního a Ivan českého ministra životního prostředí. S ohledem na vývoj ve společnosti – vrcholící rozpad Československa a nástup ekonomické lobby – cítili oba, že bude třeba radikálně změnit nástroje prosazování ochrany životního prostředí a udržitelného rozvoje.

Realita následujících let plně potvrdila jejich předpoklady – původní „jednota duše a těla“ ekologických nevládních organizací a státní správy (hlavně na vrcholné úrovni) rychle skončila a nastal čas opětového rozdělení rolí, kdy nevládní organizace musely rychle zaujmout pozici „hlídacího psa“ výtocňků na poli ochrany životního prostředí z prvního porevolučního období let 1990–1992.

Ivan i Josef velmi rychle pocítili, že to, co v Čechách na poli ekologických nevládních organizací chybí, je organizace, která je protipólem různých radikálních skupin – seskupení nezávislých odborníků z různých oborů, jejichž „seriózní“ názory mohou být „stravitelnější“ pro různé části státní administrativy.

A že bylo hned co dělat, lze vidět z prvních stanovisek STUŽ zabývajících se kauzami protiprávní likvidace Federálního výboru pro životního prostředí, ztrátami kompetencí MŽP v oblasti územního plánování a stavebního řádu, ignorováním výsledků konference UNCED v Rio de Janeiru novou vládou, ignorováním problematiky životního prostředí v prvních návrzích Ústavy České republiky, přípravou nového lesního zákona, oslabením výzkumu v oblasti životního prostředí atd. atd.

I když nemohu říct, že by tato první stanoviska měla významnější vliv na projednávané kauzy, postup času ukázal, že myšlenky, které stály u zrodu STUŽe, byly určitě správné a že často úmorná práce s připomínkováním různých koncepcí, politik a zákonů má vliv na praktickou politiku ochrany životního prostředí. A byli to právě Ivan s Josefem, resp. od roku 1995 Ivan sám, kteří svými osobnostmi dodávali STUŽi patřičný respekt.

O pozici obou v rámci STUŽe vypovídá i to, že v prvních volbách funkcionářů STUŽ kandidovali oba na funkci předsedy a hlasování bylo dost vyrovnané. I když to takto vypadá na ideální spolupráci dvou výjimečných ekologických osobností, je třeba vzpomenout i to, že byly některé problémy, ve kterých se s Josefem s Ivanem neshodli. Asi nejznámější je problematika jaderné energetiky, kde Ivan zastával dosti ra-

dikální protijaderný názor, Josef byl především zastáncem energetických úspor, jadernou energetiku však považoval za perspektivní obor.

I když se po roce 1992 začaly cesty obou částečně rozcházet – Josef začal působit v akademické sféře a snažil se stále ovlivnit politiku, Ivan se snažil prosazovat své myšlenky nadále ve státní správě, v Českém ekologickém ústavu a Českém ústavu ochrany přírody – zvládli ve vedení STUŽ připravit mnoho zajímavých besed a stanovisek.

K nečekanému radikálnímu rozchodu došlo Josefovou smrtí v roce 1995. V té době však již Ivan, pro STUŽ bohužel, pro krajinu bohudík, věnoval prakticky veškeré své úsilí ochraně krajiny a obnově venkova, ať už v rámci své samostatné projektové činnosti, nebo v rámci Spolku pro obnovu venkova, či Společnosti pro krajinu. Ale o tom uslyšíme z úst povolanejších.

To, co jsem však v rámci STUŽe na Ivanovi hrozně oceňoval, bylo, že do poslední chvíle zvládal aktivity STUŽe sledovat a když vycítil potřebu, tak se do problému vložil a díky svým hlubokým znalostem často významně ovlivnil či přímo změnil názor STUŽe. Pro mne jsou nezapomenutelné jeho do detailu zpracované příspěvky v rámci některých „besídek“ či podíl na přípravě některých stanovisek.

Obrovské pracovní nasazení Ivana mu bylo nakonec osudným a tak, jak se jeho cesty s Pepou v roce 1995 nečekaně rozešly, tak se, bohužel, letos znovu nečekaně zase scházejí. Oba ale pro nás všechny zůstanou příkladem toho, že jednotlivec může významně pohnout vývojem, postavit se proti „přirozené logice věcí“, která vždy směřuje k maximálnímu pohodlí a uspokojení osobních zájmů. Že takoví lidé jsou potřeba, protože ukazují smysl, za kterým je třeba stát – a že potom také absolutní a do všech důsledků dovedené osobní přesvědčení a nasazení není zbytečné. Vždy totiž nalezneme své příznivce – lidi poctivé, kteří však nechtějí nebo nemohou zcela obětovat sami sebe. Lidé jako Ivan (či Josef) v tomto smyslu tedy zakládají společenství těch, kteří chtějí přiložit ruku k dílu, ale nedokáží se vydat do osamocené boje proti všem. Za ideály, jež by bez osobního vkladu byly pouhou chimérou, neexistujícím či dokonce „nemyslitelným“ cílem, který se právě oné „přirozené logice věcí“ vymyká. Ivan patří k těm, kteří dokázali, že má cenu poukazovat k čemusi nadosobnímu. Abychom to ale přijali jako cosi obecně pravdivé, vyžaduje to osobní příklad a oběť, kterou jsou ochotni vykonat jen ti nejlepší z nás.

Rád proto využívám této příležitosti, abych na Ivana spolu s vámi zavzpomínal. Na druhou stranu, podstatný je i pohled do budoucna. A zde máme jistě veliké pole působnosti – krajina je právě v současné době pod obrovským tlakem různých aktivit – ať už rozšiřování sídel, výstavby satelitních městeček, liniových staveb atd. Její současná fragmentarizace je, podle mého názoru, největším a nejvíce se zhoršujícím problémem životního prostředí naší republiky. A právě zde leží pomyslný štafetový kolík, který musíme po Ivanovi převzít a běžet, jít a občas i úmorně klopýtat dál.

Jiří Dlouhý

3.1.2 V čem vidím odkaz Ivana Dejmal...

Je ještě krátká doba, co jsme Ivana ztratili, aby bylo možné si ujasnit, v čem ho budeme postrádat a hlavně jaké poselství nám zanechal.

Myslím, že nelze výrazněji odlišit ideovou, politickou a lidskou dimenzi toho, co je Ivanovým odkazem. Jedno souvisí s druhým a třetím. Vidím několik základních kamenů „stopy“, kterou ve mně Ivan zanechal:

Hlavním jeho poselstvím je žít morálně, podle pevných zásad. To ostatně dokazoval svým životem a to je též důvod proč nejvyšší představitel této země s výjimkou krátké doby 1991 až poloviny roku 1992 nevyužili jeho schopností – byl pro ně příliš samostatně uvažující a konající právě podle něčeho, co se nenosilo a co mohlo být nebezpečné. O to více to však může být výzvou po dosažení jiného pojetí a obsahu politiky.

Neméně významnou je jím zdůrazňovaná role člověka jako odpovědného hospodáře. On sám tuto úlohu hrál jako ministr, plánovač či význačný člen nevládních organizací. To pramenilo jak z jeho křes-

ťanských kořenů, tak ale i ze selských. V této souvislosti zdůrazňoval důležitost vlastnictví – které zavazuje a vede k odpovědnějšímu chování.

Dále – **vůle nasávat nové znalosti, nové informace a používat je integrovaně...** Je pozoruhodné až nedostižné, co vše dokázal vsřebávat – počínaje filozofií až po své oblíbené rostliny či přednášky pro studenty Filozofické fakulty UK o vlivu člověka na přírodu v průběhu tisíciletí.

Zásadní byla jeho schopnost uvědomit si podstatné příčiny problému – mít na něj co nejširší náhled. Zde Ivan často používal filozofického pohledu, který vše integroval a byl uznáván zvláště v nevládním neziskovém sektoru.

Připočítejme **neortodoxnost**. Možná by bylo vhodné jiné slovo, nenapadá mne však Na některé lidi působil Ivan právě naopak jako ortodoxní člověk. To však neodpovídá skutečnosti – ať již v osobním životě, kdy on, hluboce věřící katolík, měl za ženu židovku, nebo v jeho náhledu na užitečnost vědy, v kterou nevěřil. Na druhé straně však při nevíře ve vědu se neortodoxně spolupodílel na výzkumných projektech, jakými bylo např. vypracování nové metody oceňování hodnot biotopů. Obzvláště významný je příklad působení studenta Ivana, bránícího tehdy po okupaci národní hodnoty (jak už napovídalo jeho krycí jméno Mnata) v Hnutí revoluční mládeže, které se inspirovalo ultralevicovým postojem západních studentů. Vysvětlení je jednoduché: při hledání spojenců jeho skupiny na Vysoké škole zemědělské našel Ivan jen HRM, působící proti poraženectví v tíživé atmosféře ústupků okupantům.

Imponovala jeho odvaha prosazovat radikální změny, pokud máme podloženu jejich důležitost – to je vlastnost, která je dnes ve státní správě vzácná a která byla tak Ivanovi vlastní (viz např. přelomový zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, prosazení územních ekologických limitů povrchové těžby hnědého uhlí a energetiky v severních Čechách a pro hlubinnou těžbu na Ostravsku a Karvinsku).

Také vyrovnání se s minulostí Ivan od počátku prosazoval – aby bylo možné zajistit lepší a morálnější budoucnost.

Jako obezřetný realista viděl věci z hlediska neideálního chování lidí – kolikrát jsme se domnívali, že byl pesimistou, ale skutečnost mnohokrát ukázala, že se nemýlil.

Ctil zásadu nezbytnosti vyjednávání a kompromisů při sledování základních cílů, priorit, které ale není možné vyměnit za nepodstatné ústupky. Někdy se Ivan jevil jako neústupný, avšak ve vládě byl mnohokrát úspěšný právě pro své tvrdé vyjednávací schopnosti, kdy uměl pustit věci nepodstatné ve prospěch podstatných.

Mít na zřeteli lidské rozměry – to Ivan zdůrazňoval zvláště při svém odmítání atomových elektráren jako příliš velikých zařízení, přesahujících lidské horizonty, kdy může lidská chyba způsobit následky mimo naše možnosti reakce, příp. (při ukládání jaderných odpadů) i mimo možnosti následujících generací, toto hledisko ale Ivan uplatňoval i v dalších případech.

Vytrvalost a pracovitost pokud známe cíl – to je další výzva, byť se stala Ivanovi osudnou – takové zatížení se muselo projevit na jeho zdraví. Důležité také bylo, že své podřízené či spolupracovníky často dokázal přesvědčit o smyslu a naléhavosti té které práce a dosahoval s nimi pak velkých pracovních výsledků.

Důležitost koncepční práce v ochraně životního prostředí i při přechodu k udržitelnému způsobu života je opět něco, co zatím není příliš akceptováno, ale bez toho další pokrok možný nebude. Ivan svými neúnavnými pracemi, ať už se jednalo o program a Spolek pro obnovu vesnice, nebo dokonce o Návrh strategie udržitelného rozvoje České republiky (Od ekonomického růstu k udržitelnému rozvoji, Český ekologický ústav 2002), se snažil reálné nasměrování u nás změnit.

Byl pln vůle nezradit (svou i společnou věc) a šířil ji i po svém uvěznění, kdy odmítl vypovídat a tím tížil StB pátrání po dalších členech skupiny.

Pomoc bližnímu svému – Ivan byl příkladem člověka, který své vědomosti rozdával druhým, snažil se pomoci dobré věci.

Nehledět na přírodu z hlediska zušlechťovatele: když se měl stát Ivan ředitelem Českého ústavu ochrany přírody, svěřil se mi, že se musí do nové úlohy teprve dostat, protože on byl na škole veden a i jeho zkušenost zahradníka byla vztažena k zušlechťování přírody. Když byl ve funkci, bylo patrné, že se mu dařilo zušlechťování v sobě potlačit klást důraz „jen“ na ochranu. (Kde však mám jeho odkaz přinejmenším za problematický, je jeho náhled na kácení lesů po kůrovcové kalamitě na Šumavě – domnívám se, že jeho náhled zahradníka zvítězil a vzhledem k jeho autoritě u ministra Kužvarta se kácelo na Šumavě dál.)

Závěrem chci zdůraznit ten lidský rozměr, který vidím jako jeden z nejdůležitějších: je **to jistota, že se můžete na svého kolegu či kamaráda obrátit, když budete potřebovat a stoprocentně víte, že vás ani pod tlakem nezradí. Takový byl Ivan a to je asi jeho nejdůležitější poselství nám ostatním.**

Pavel Šremer

3.1.3 Jednota a svár Ivana Dejmal

Konference připomínající odkaz významných osobností bývají někdy i příležitostí vložit jim do úst, co nikdy neřekly, a vyřídit si příliš nesouvisející problém, který by ony samy řešily jinak. Věřím proto, že v mé poznámce všichni poznáte Ivana Dejmalu, jak jsme jej znali, a současně doufám, že jistým krátkým spojením dvou rysů Ivanovy osobnosti upozorním na cosi, co jej činilo nepřehlédnutelným a nenahraditelným nikoli v banálním řečnickém smyslu, ale skutečně proto, že nikdo podobný mezi námi není.

Nebudu se zabývat Ivanovou odborností, jež se jen částečně překrývala s mojí a již jsem někdy rozuměl právě jen natolik, abych ji uměl obdivovat. Předpokládám ostatně, že ji v různých oblastech zhodnotí řada dalších řečníků. Pokud to přece jen udělám, zmíním spíš jen jakýsi vstupní předpoklad, který Ivanovi jeho práci umožňoval. Pro mne jím byla jeho intuitivní, sedlácká schopnost cítit přírodu rukama, schopnost, kterou se mi zdála výstižně symbolizovat třeba jeho typická vesnická vesta nebo v úplně jiné poloze, ale v téže logice jeho specifické porozumění poezii a volba spřízněných autorů a příznačných básní. Víím třeba, že Ivan měl rád Karla Tomana, jeho Měsíce a z měsíců září, kde se spojuje orba – s modlitbou. Právě tím byl dán i jeho cit pro krajinu kulturní, krajinu poznamenanou soužitím s člověkem, pro jedinečný krajinný ráz, jeho nezaměnitelnou určitost a pro nevyprázdněnou, živou kulturní paměť.

A tím se dostávám od jedinečnosti Ivanova vztahu ke krajině k jedinečnosti vztahu ke společnosti. Rád vzpomínám, jak jej, zemědělce, na poradním grémiu ministra životního prostředí ve sporu o aktivní řízení péči a o zásahy proti kůrovci František Pelc, přírodovědec, lstivě popíchl: „Ale Šumava není pole, Ivane!“ – ale on si stál na svém i proti většině. Dokázal rozumět i divočině, ale především cítil povinnost člověkem těžce zkoušenou krajinu chránit aktivně, tvořit ji a žít v ní. Pohoří pro něho nebylo jen prostorem lesů a hor, ale i tradičním místem rozhledu; vodou nebyla jen bystřina, ale i selský rybník.

Je těžké volit, rozlišit a opět spojit a je těžké vést. To, co vedlo samotného Ivana, byl typicky kantovský, ale zeleně novodobý ekologický imperativ. Znal svou pravdu a dovedl ji hájit se zaujetím a vášnivostí, které se už nevidají. Cítil vnitřní příkaz, daný spojením znalosti a mravnosti, a znal povinnost konat.

Ale všichni jsme také zažili Ivana, který se stejnou neústupností bránil právo i těch nejposlednějších mluvit do správy věcí veřejných. Vzpomínám na spor při přípravě novely zákona o ochraně přírody a krajiny o úpravu vstupu nevládních organizací do rozhodovacích procesů; měly být, a bylo to skutečně míněno rozumně a v dobrém, poněkud omezeny jejich územní ne/příslušností nebo požadovanou dobou existence organizace, aby se předešlo i možnému zneužívání. Porada na ministerstvu byla tajná: jedním z důvodů bylo utajení před některými poslanci důvodně podezřelými z toho, že se pokusí využít příležitosti a zákon výrazně změkčit, ale dalším důvodem byla obava z Ivana Dejmalu a potřeba dohodnout se s ním raději nejprve v úzkém kruhu. „Každé dobře míněné omezení je počátkem eroze a cesty do pekel,“ křičel tehdy. „Zakažte Ostravákům, aby mluvili do Aše, a zítra vám jiní zakážou mluvit do vaší vlastní vesnice!“

Jindy se dokázal na semináři Společnosti pro trvale udržitelný život obořit na nositelky dobře míněného podnětu k návratu k prvotnímu vztahu ke stromu nebo skále, protože jemu toto ekologické novopo-

hanství zapřelo – Boha. Když cítil potřebu a povinnost něco říci, nedal se zastavit, natož moderovat – a já i Vy, dámy a pánové, o tom něco víme.

Ekologický imperativ vysílal Ivana Dejmalu převálcovat většiny ve jménu menšin; ale i k válcování všech ve jménu svém. Věděl výtečně, že subsidiarita neznamena jen rozhodovat v místě a čase, kde problém vznikl, ale obnáší i povinnost ctít vyšší řád; a nemusel to být vždy jen řád nejvyšší, protože Ivan byl z té menšiny, která dokázala v jasně definovaných oblastech uznávat i úřednickou profesi a stát. Sám se ovšem často jako hlasatel pravdy a řádu cítil a bez váhání se do této role pasoval. V tomto smyslu představoval Ivan, člověk půdy a Země, elitu, elitu v pravém hodnotovém smyslu, kterou jsme čtyřicet let pošlapávali a která nám dosud trýznivě chybí. Cítí to dobře i studenti, k nimž jsem Ivana zval. Bývali fascinováni tímto jeho bytostným vnitřním sporem, svárem vnitřní elitní pravdy na straně jedné a úctou k řádu demokracie, jejích procesů a menšin na straně druhé, sporem, který si on ne vždy plně uvědomoval, a myslím dokonce, že tento vnitřní konflikt a jeho opravdovost byly jedním z nejcennějších statků, které jim nabízel.

Právě Ivanovi, který si své odvdoroval a taky odseděl, se četly hořce sebeobhajobné řeči dnešních vrcholových, dříve opatrnických politiků o tom, kterak přeceňujeme intelektuály a disent, o tom, kterak jsme postupně erodovali totalitní režim čtyřicetiletým každodenním usilovným flákáním na svém státním pracovišti a jak jsme jej posléze udatně rozkradli. Rozuměl tomu, jak pokračujeme v trochu sporné demokraticky rovnostářské tradici češství, odbojného vůči (rakouské) vrchnosti, již pseudosocialismus dovedl k triumfujícímu nivelizačnímu glajchšaltování, a dokázal si všimnout, jak poplyšákoví vůdcové kouzlem nechtěného tuto tradici dále úspěšně rozvíjejí v modrém. Jenže on na ně kašlal.

Někdy to byl u Ivana vnitřní rozpor, někdy vyšší jednota. Ale vždycky to byl Ivan Dejmal, jeho pravda, pravdivost a opravdovost. Ivan tu byl vždycky za sebe; vždycky nabídl osobní svědectví a osobní ručení.

Ivan se skutečně přestával hodit do dnešní české společnosti s ručením omezeným.

A proto je po něm na nás, abychom znovu dokázali ručit za své okolí i za sebe; nejraději za obojí současně, jak to uměl on i tehdy, když za sebe ve vášnivosti své pravdy – neručil. A kdo jste ho znali, nepotřebujete za tuhle poslední větu smajlíka úsměvu pro jistotu.

Mánes 17. června 2008, Ivan Rynda

*****

*Výše uvedené tři články jsou z připravovaného sborníku, který bude vydán jako výstup z workshopu **Stopa Ivana Dejmalu a my**, který byl zorganizován 17. června v Mánesu.*

*****

3.1.4 Tak už smrt kosí na našem

„Tak už smrt kosí na našem...“. Na tato slova jednoho ze spolužáků varnsdorfského gymnázia při pohřbu jiného kamaráda a spolužáka Ing. Jiřího Kříže jsem si s mrazením v zádech vzpomněl, když jsem poprvé zaslechl neuvěřitelnou zprávu, že zemřel Ivan Dejmal.

Neuvěřitelnou proto, že ačkoliv byl po těžké operaci srdce, dřel Ivan do poslední chvíle na několika frontách. Jakoby tušil, že už mu nezbyvá moc času a je toho třeba ještě tolik udělat. Na projektech, které spoluvytvářel s architekty a krajináři, na konferenci Tvář naší země 2008, na svých angažmá v České komoře architektů, ve Společnosti pro krajinu, Společnosti pro trvale udržitelný život, v Ekologické sekci Křesťanské akademie, ve Spolku pro obnovu venkova, v novém Ústavu paměti národa...

Ivan Dejmal se narodil v Ústí n. L. a dětství prožil v tamní čtvrti Trmice. Zažil na vlastní kůži „sešup“ Ústí n. L. z krásného a bohatého města s nádhernou okolní krajinou na špinavé průmyslové město s jedním z nejhorších životních prostředí v Československu, ne-li ve střední Evropě. Zažil devastaci krajiny povrchové dolem 5. květen a tlakovou plynárnou Užín kolem za jeho dětství ještě fungující tramvajové

tratě ze středu města Ústí n. L. až pod svahy Krušných hor. Snad to ho společně s výchovou vedlo ke zvýšené citlivosti k přírodě a krajině. A začal opravdu „od píky“.

V roce 1963 se nejdříve vyučil zahradníkem a pak teprve vystudoval Střední zemědělsko–technickou školu v Děčíně – Libverdě. Odtud se v roce 1965 vydal studovat Vysokou školu zemědělskou v Praze, kterou však tehdy ještě nedostudoval. V roce 1970 byl nejen za školy vyhozen, ale pro tzv. „podvracení republiky“ dokonce do roku 1972 a pak znovu mezi lety 1974–76 za angažování se v protinormalizačních aktivitách uvězněn. Prožil si „reálně–socialistickou klasiku“ tisíců intelektuálů, kteří pracovali v „bratrsky“ okupovaném Československu v dělnických profesích jako vrtaři geologického průzkumu, myči oken nebo topiči v kotelnách. Vzdělání doháněl samostudiem a účastí na filozofických seminářích profesora Patočky, pro které jednu dobu propůjčoval i vlastní byt.

V roce 1977 podepsal Chartu 77 a začal systematicky pracovat v její ekologické skupině, později založil a redigoval Ekologický bulletin.

Po Listopadu 1989 byl přijat s výjimkou pro formálně neukončené vysokoškolské vzdělání na nově utvořené Ministerstvo životního prostředí. Vzápětí po rehabilitaci ukončil úspěšnou obhajobou a promocií přerušené studium na Vysoké škole zemědělské v Praze – Suchdole. V roce 1991 nahradil pro mnohé překvapivě prvního českého ministra životního prostředí RNDr. Bedřicha Moldana, CSc. ve vládě premiéra Petra Pitharta a tuto funkci úspěšně vykonával do voleb v roce 1992. I díky nim byla léta 1990–1992 nejkvůlišími lety MŽP a transformace celé České republiky, i když si dnes zásluhy za tuto dobu přisvojují jiní. Za ministrování Ing. Františka Bendy byl „uklizen“ nejdříve v letech 1993–94 do Českého ekologického ústavu (ČEÚ), pak v letech 1994–95 do Českého ústavu ochrany přírody (ČÚOP), až byl „vyakčněn“ nejen z veřejné správy, ale i z jejího odborného zázemí. Od roku 1995 působil až do své smrti jako nezávislý projektant zaměřený na krajinu a přírodu v územně – plánovací dokumentaci i v dílčích stavebních záměrech.

Ing. Ivan Dejmal, stejně jako první federální ministr životního prostředí Ing. Josef Vavroušek, CSc., nikdy nepatřili k „brčalově zeleným“, kteří á priori odmítají techniku a výstavbu jako prostředky k uspokojování lidských potřeb. Vždy se poctivě snažil hledat, zda neexistují taková projektová řešení, uspokojující záměry na zlepšení podmínek výroby, dopravy či dalších lidských aktivit, aniž by se dostávala do konfliktu se zasvěcenou ochranou přírody a krajiny. Bral takové problémy jako výzvy ke kreativnímu přístupu při jejich řešení, nikoliv jako prostor pro své zviditelnění kategorickými výkřiky „Ne!“, typické pro některé „takyekology“. Byl ochoten nepředpojatě diskutovat a usilovat o zlepšení plavebních podmínek na Labi mezi Střekovem a státní hranicí se SRN, o podobě vodního díla Přelouč ke splavnění Labe do Pardubic, o budoucnosti jaderné energetiky. Logicky tím občas popouzel některé své potencionální spojence z environmentálních hnutí, ale vydobyl si tím zasloužený respekt u skutečných ekologů i skutečných politiků.

Po exkomunikaci z veřejné správy spoluzakládal s Josefem Vavrouškem, Pavlem Šremerem a dalšími Společnost pro udržitelný rozvoj právě jako nevládní hnutí, sdružující spíše odborníky, než environmentalistické fanatiky. Byl si vědom, že další vlády po rozdělení ČSFR už nebudou otázkám životního prostředí přikládat význam, jaký si jeho stav vyžadoval akutně v roce 1990, že budou preferovat jiné priority transformace a k pokračování v načatém kurzu budou muset být tlačeny zvenčí.

Z „bouřliváka“ se stal, možná i díky značným zdravotním problémům, stále více schopný pracant a vyjednávač, i když občasnými „výbuchy“ dokázal ještě zaskočit i pak. Táhlo ho to stále k tématu vztahů člověka ke krajině, k přírodě, k půdě, k těmto prazákladům lidské existence i duchovní inspirace.

Byl hluboce věřící katolík a nám bezvěrcům občas ukázal překvapivá zákoutí víry jako možné opory člověka čelícího různým protivenstvím. Byl zvláštním způsobem smířen se světem přírody i lidí, jen s lidskou hloupostí a zlobou však bojoval do úpadu. Teď, na prahu práce v Ústavu paměti národa, tedy v této bitvě padl. Jak kdysi řekl Jan Werich: „jemu vyměřených nedožítých 62 let byl krátký život, protože toho mohl nejen k naší minulosti, ale i k dnešku a k zítřejšku ještě mnoho říci. Zatímco v tuto chvíli, na této planetě, je já nevím kolik třicetiletých, kteří tady už 400 let nemuseli bejt!“ Je to škoda pro nás pro všechny.

V Praze dne 7. února 2008, Martin Říha

3.2 Valné shromáždění 2008

Valné shromáždění se konalo v Domě techniků na Novotného lávce v Praze dne 4. března 2008 od 16 h a bylo svoláno řádnou pozvánkou, uveřejněnou v Zpravodaji STUŽ č. 2/2007, tedy v dostatečném předstihu v souladu se Stanovami.

3.2.1 Program:

A. Informace o akcích

B. Vlastní Valné shromáždění

- Zpráva o činnosti STUŽ za rok 2007
- Návrh plánu činnosti na rok 2008
- Zpráva o hospodaření STUŽ v roce 2007 a rozpočet na rok 2008
- Změna ve složení předsednictva (Na místo zesnulého Ing. Ivana Dejerala nastupuje dle stanov do funkce člena předsednictva STUŽ Ing. Jiří Fencel, na minulém VS zvolený jako první náhradník).
- Zpráva o činnosti regionálních poboček
- Ukončení VS (*Po formálním ukončení program pokračoval promítáním filmů z Ekofilmu: Neděle v Pri-pjati (Fr) a V říši kamzíka tatranského (Sk)*)

3.2.2 Usnesení valného shromáždění STUŽ ze dne 4. března 2008

1. VS schvaluje Zprávu o činnosti STUŽ za rok 2007 a Plán činnosti na rok 2008 s dodatky formulovanými v diskusi.
2. VS schvaluje Zprávu o hospodaření STUŽ za rok 2007, Zprávu revizní komise o kontrole účetnictví a rozpočet na rok 2008.
3. VS vzalo na vědomí zprávu o bohaté činnosti Východočeské pobočky, přednesenou Mirkem Petrem, a námět vypracovat propagační leták či širší materiál propagující STUŽ.

Usnesení bylo schváleno v 17:40

Zapsali: Ing. Arch Martin Říha RNDr. Jiří Nečas

3.3 Pravidelné úterní semináře STUŽ na Novotného lávce

8. ledna - Strategie vzdělávání pro udržitelný rozvoj

Panelisté: Jana Dlouhá, Centrum pro otázky životního prostředí UK, Tomáš Kazmierski, MŽP, odbor environmentálního vzdělávání, Pavel Šremer, MŽP, odbor strategií, Kateřina Jančaířková, Pedagogická fakulta UK. Moderátor – Jiří Dlouhý

5. února – Evropská strategie udržitelného rozvoje – Jak je na tom Česko?

Panelisté: Tomáš Hák, Centrum pro otázky životního prostředí UK, Jaroslava Hlaváčková, MŽP, tajemnice Rady vlády pro udržitelný rozvoj, Pavel Šremer, MŽP, odbor strategií, moderátor – Jiří Dlouhý

4. března – Valné shromáždění (viz výše)

1. dubna – Energetika ve světle klimatických změn

Panelisté: Vladimír Vlk, MŽP, Jiří Beranovský, Ekowatt, Tomáš Hüner, náměstek ministra, energetická sekce, Ministerstvo průmyslu a obchodu. Moderátor: Jiří Nečas.

6. května – Udržitelná architektura

Panelisté: Petra Hajná - GSU Green Construction, Skanska AB, Aleš Brotánek – architekt, Yvonna Gaillyová – Veronica Brno, ředitelka, Karel Merhaut, novinář, LEA. Moderátor – Jiří Dlouhý

3. června – Priority pro české předsednictví EU v oblasti životního prostředí

Panelisté: Jan Dusík, 1. náměstek ministra životního prostředí, sekce zahraniční, legislativní a státní správy, Jiří Jeřábek, Centrum pro dopravu a energetiku, Ondřej Rut, koordinátor Centra EU, Zelený kruh. Moderátor – Pavel Šremer, Ministerstvo životního prostředí, STUŽ

3.4 Diskusní podvečery

Protože stále ještě nejsou zrekonstruované prostory v Krátké 26, stalo se téměř tradicí pořádat podvečery v Literární kavárně DAMÚZA v Řetězové ulici. Organizace se ujal Josef Břečka.

18. března - Proměny Sudetské krajiny, Zmizelé Sudety.

Připravil a přednášel Martin Říha.

27. května 2008 – Památné stromy

Připravila a přednášela Marie Hrušková, autorka knih o památných stromech, např. *Paměť stromů* (spolu s Bedřichem Ludvíkem), *Kult stromů v zemních Koruny České* a *Tajemství starého dubu* (spolu s Andreou Soukupovou a Jaroslavem Turkem).

24. června – STUŽOVRAT

Tradiční setkání pod záminkou přivítání léta a oslavy letního slunovratu.

3.5 Udržitelný rozvoj – ideologie nebo vize?

Při příležitosti 15tého výročí STUŽ byla v sobotu 8. prosince uspořádána ve spolupráci se Slovenskou STUŽ, Centrem UK pro otázky životního prostředí a Geografickým ústavem Slovenské AV v prostorách Univerzity Karlovy v Jinonicích celodenní konference s názvem *Udržitelný rozvoj – ideologie nebo vize?*

Cílem bylo se zamyslet nad vývojem environmentálního myšlení i prakticky orientovaného úsilí v posledních letech – a také případně nad vkladem pořádajících organizací do odborných i politických debat na toto téma. Otázky, na které by se měly nacházet odpovědi: Jak se za posledních 15 let změnila ekologická politika a jaké jsou její perspektivy? Jsou dnes ještě platné myšlenky, které prosazoval na všech úrovních Josef Vavroušek?

Konference měla přivést dohromady zástupce různých zájmových skupin – vědy, vzdělávání, nevládních organizací i politických stran.

Program konference:

1. blok

- Jiří Dlouhý – Úvod
- Mikuláš Huba – O českých a slovenských metodách vyhnutia sa udržateľnému rozvoju
- Pavel Šremer – Některé aspekty vývoje k udržitelnosti
- Pavel Nováček – Budoucnost už není tím, čím bývala
- Ivan Rynda – Vize a ideologie

2. blok

- Pavel Kovář – Univerzity, věda, výchova a globální vývoj
- Vladimír Ira – Priestorový rozvoj, sustainabilita a kvalita života

- Jiří Nečas – Předvánoční zamyšlení nad hodnotami
- Martin Říha – Kam se vytratil Ětos generace zakladatelů environmentální legislativy a státní správy?

představení posterů

- Jiří Dlouhý, Jana Dlouhá – projekty VCSE a Pasdel
- Kateřina Jančaříková
- Zdeněk Hubáček

3. blok

- Zuzana Drhová – Udržitelný rozvoj – vize nebo ideologie? Aneb jak se změnila ekologická politika za posledních 15 let
- Bedřich Moldan – Udržitelný rozvoj po 20 letech
- Yvonna Gaillyová – Centrum modelových ekologických projektů pro venkov v Hostětíně
- Martin Braniš – Od environmentální ideologie k environmentálnímu myšlení

4. blok

- Miroslav Šuta a Magdalena Klimovičová
- Jana Dlouhá – Kvalita v environmentálním vzdělávání
- Václav Hála – Udržitelný rozvoj je proces
- Kateřina Jančaříková – Žákovské portfolio – příhodná forma hodnocení environmentální výchovy
- Ludmila Jungbauerová – Možnosti ekologické výchovy a vzdělávání v práci učitele na základní škole
- Jiří Mihola – Kompozitní ukazatele udržitelného růstu
- František Murgaš – Trvalo udržitelný život. Ale aký život?
- Jan Neuman – Vzdělávání tělovýchovných odborníků (učitelů, trenérů, manažérů, odborných specialistů...) pro udržitelný rozvoj.
- Zdeněk Sedláček – Komeniánská filozofie pro ekology

Příspěvky, případně abstrakty jednotlivých přednášejících a ostatní informace včetně fotografií jsou zveřejňovány na stránkách STUŽ www.stuz/15let s odkazem na články časopisu *Envigogika*.

3.6 Cena Josefa Vavrouška za rok 2007

Cena Josefa Vavrouška je udělována jednotlivcům a má zviditelnit konkrétní aktivity ve prospěch životního prostředí, které se tak mohou stát příkladem pro další. Cenu vyhláší každoročně Nadace Partnerství ve spolupráci s Nadací Charty 77.

Výběr laureáta ceny provádí z obdržených návrhů porota ve složení:

Pavel Nováček, Centrum interdisciplinárních studií UP, Olomouc – předseda poroty, *Tomáš Feřtek*, týdeník *Reflex*, Praha, *Roman Haken*, CkKP střední Morava, Přerov, *Blažena Hušková*, konzultantka rozvoje neziskových organizací a venkova, Frýdlant, *František Janouch*, správní rada Nadace Charty 77, *Miroslav Kunderata*, Nadace Partnerství, *Jiří Kulich*, Středisko ekologické výchovy a etiky Rýchory SEVER, *Jan Květ*, Botanický ústav AV ČR, Třeboň, *Martin Potůček*, Centrum pro sociální a ekonomické strategie FSV UK, Praha, *Petr Švec*, Národní síť Zdravých měst ČR, Praha, *Eva Vavroušková*, STUŽ Praha

Cena byla slavnostně předána 5. 6. 2008 v salonku primátora hl. m. Prahy.

3.6.1 Užší výběr kandidátů za rok 2006 a vítězní kandidáti

Finalisté

Do užšího výběru na Cenu Josefa Vavrouška za rok 2007 byli porotou navrženi tito kandidáti:

Jaromír Bláha, vedoucí programu Lesy Hnutí Duha, veterinář – Za záchranu původních pralesů v Národním parku Šumava a dlouholetou usilovnou práci při ochraně lesa.

Ivan Dejmal, in memoriam – Za celoživotní dílo.

Miroslav Janík, ochránce přírody – Za celoživotní přístup k ochraně přírody jako samozřejmé součásti plnohodnotného života na Valalšku, ale i jinde.

Ing. Miroslava Knotková, energetička, ředitelka Energetické agentury Zlínského kraje – Za realizaci desítek komunálních projektů zaměřených na využívání obnovitelných zdrojů energie v obcích a úspory energie ve veřejných budovách. Za to, že i přes své schopnosti zůstává věrná práci v regionu.

Pavel Křížek, předseda Ochrany fauny ČR – vedení organizace a stanice pro zraněné živočichy – Za dlouhodobou péči o volně žijící živočichy a ochranu jejich biotopů, za environmentální výchovu a ekologickou osvětu. A za popření pořekadla, že doma není nikdo ekologickým prorokem.

Otakar Leiský, tajemník TISu, pensionovaný zoolog SÚPPOP – Za vynikající, cílevědomou a iniciativní činnost směřující k ochraně životního prostředí, v níž se pojí osobní inteligence, vytrvalost a nadšení pro dobrou věc v duchu konceptu ing. Josefa Vavrouška o trvale udržitelném rozvoji. Za vytrvalé uvědomování odpovědných činitelů i veřejnosti o nutnosti ochrany životního prostředí, za celoživotní nesmírnou obětavost pro dobrovolnou ochranu přírody a za rozhodující osobní podíl na záchraně genofondu huculského koně.

Emílie Strejčková, bývalá ředitelka ekocentra Toulcův dvůr – Za celoživotní přínos, teoretický i praktický, v oblasti výchovy dětí k pozitivnímu vztahu k přírodě, za vybudování profesionálního Střediska ekologické výchovy Toulcův dvůr v Praze.

Ivan Strítěský, dokumentarista – Za hledání kompromisů mezi často protichůdnými tábory ve prospěch ochrany přírody. Za produkci dokumentárních profesionálních snímků o přírodě, kterými dokumentuje úsilí lidí, kteří se přírodu starají, ať už lesních hospodářů, sedláků, autorů revitalizačních projektů aj. zajímavých osobností.

Hana Korvasová a Jozef Zetěk, ředitelé SEV, předsedové Pavučiny, sdružení SEV – Za obrovskou energii, kterou věnují podpoře ekologických středisek, ekopedagogů a dalších sdružení. Za jejich víze, kterými táhnou ekologickou výchovu v České republice

3.6.2 Laudatio na Ivana Dejmala

Ing. Ivan Dejmal je navržen na vyznamenání in memoriam za celoživotní angažovanost za lidská práva a zdravé životní prostředí, za která aktivně vystupoval od studentských dob v 60. letech minulého století až do své předčasné smrti v únoru 2008 v nevládních hnutích a organizacích a v letech 1991–1992 i ve funkci ministra životního prostředí a člena české vlády.

Ing. Ivan Dejmal se narodil 17. 10. 1946 v Trmicích u Ústí n. L. V roce 1963 se vyučil zahradníkem, v roce 1965 absolvoval Střední zemědělsko–technickou školu v Děčíně – Libverdě a začal studia na Vysoké škole zemědělské v Praze. Studia tehdy nedokončil, protože byl po okupaci ČSSR vojsky Varšavské smlouvy za odbojovou činnost v roce 1970 ze školy vyloučen a na dva roky uvězněn. Po propuštění pracoval v dělnických profesích (závozník, metař, myč oken, výrobce náhrobních kamenů, údržbář, skladník, strojník chladicích a čerpacích zařízení), v roce 1974 byl znovu uvězněn na další dva roky pro „protistátní podvratnou činnost“. Ani pak mu nebylo dovoleno dostudovat. Vzdělání doháněl samostudiem a účastí na filozofických seminářích Prof. Patočky, pro které jednu dobu propůjčoval i vlastní byt. V roce 1977 podepsal Chartu 77 a začal systematicky pracovat v její ekologické skupině, v roce 1987 založil a později redigoval Ekologický bulletin. V roce 1988 se účastnil založení Hnutí za občanskou svobodu a podílel se na založení nezávislé organizace – Ekologické společnosti, která na podzim roku 1989 iniciovala vznik sdružení ekologických organizací Zelený kruh. V prosinci 1989 se účastnil založení Konfederace politických vězňů. Od listopadu 1989 do voleb v roce 1990 vedl ekologickou sekci programové komise Občanského fóra. Od prosince 1989 do roku 1992 byl členem Křesťansko–demokratické strany. Po jejím sloučení s ODS z ní vystoupil a byl do roku 1998 členem Občanské demokratické aliance.

Po Listopadu 1989 byl pro své odborné kvality přijat jako vedoucí odborný referent specialista s výjimkou pro formálně neukončené vysokoškolské vzdělání na nově utvořené Ministerstvo životního prostředí. Vzápětí po rehabilitaci v roce 1990 ukončil úspěšnou obhajobou a promoci přerušené studium na Vysoké škole zemědělské v Praze – Suchbátka jako zemědělský inženýr. V roce 1991 nahradil ve funkci prvního českého ministra životního prostředí RNDr. Bedřicha Moldana, CSc. ve vládě premiéra Petra Pitharta a tuto funkci úspěšně vykonával do voleb a ustavení nové vlády v roce 1992. I díky němu byla léta 1990 - 1992 nejskvělejšími lety MŽP, ve kterých byly položeny legislativní, administrativní a ekonomické základy systematické péče o životní prostředí v České republice. Ing. Dejmal se výrazně zasloužil také o vznik a vládní podporu Programu obnovy venkova. Po rozdělení ČSFR a opuštění ministerského křesla Ing. Ivan Dejmal pracoval v organizacích tvořících odborné zázemí MŽP – v letech 1993–94 v Českém ekologickém ústavu (ČEÚ), v letech 1994–95 jako ředitel Českého ústavu ochrany přírody (ČÚOP). Od roku 1995 působil jako samostatný projektant se specializací na ochranu přírody a krajiny až do své smrti. Zúčastnil se na desítkách zakázek na územních plánech, revitalizačních projektech, pracoval jako poradce ministrů, expert Světové banky pro posuzování vlivů programů a projektů na životní prostředí. Vedle své profese byl nadále činný v mnoha nevládních neziskových organizacích a hnutích. V roce 1992 byl zakládajícím členem Společnosti pro trvale udržitelný rozvoj (spolu s Ing. Josefem Vavrouškem, CSc.) a několik let jejím místopředsedou, v roce 1993 spoluzakládal Ligu ekologických alternativ, založil a po 3 roky působil jako předseda Spolku pro obnovu venkova, od roku 2000 byl členem a až do své smrti předsedou Společnosti pro krajinu. Působil v České komoře architektů v sekci pro krajinu a územní systémy ekologické stability.

Ivan Dejmal byl věřící katolík a od roku 1996 byl členem ekologické sekce České křesťanské akademie. Přijal za své, že Bůh svěřil zázrak stvoření do lidské péče spolu s odpovědností za jeho ochranu, kultivaci a rozhojňování, nikoliv jen k užívání. Byl bytostně spjat s půdou, přírodou a krajinou jako základem a podmínkou bytí všeho živého. Po léta byl předsedou organizačního výboru 3 ročníků mezioborové konference Tvář naší země – krajina domova, zredigoval a vydal z nich obrovské sborníky a na jaro 2008 připravoval čtvrtou. Byl členem Spolku přátel Jezeří. I po opuštění ministerské funkce do konce života bojoval proti prolomení územních ekologických limitů těžby na Sokolovsku, Ostravsko - karvínsku a zejména v Severočeské hnědouhelné pánvi, kde byl a zůstává tlak na jejich zrušení nejsilnější. Zároveň ale nepatřil stejně jako Josef Vavroušek k nepřátelům ekonomického a technického rozvoje. Dokázal pragmaticky hledat řešení zdánlivě neslučitelných ekonomických požadavků a potřeb s požadavky a limity ochrany přírody, krajiny, životního prostředí.

Do roku 1990 publikoval odborné články v ochranných časopisech. Po roce 1990 publikoval a vystupoval i v rozhlasových a televizních pořadech. Účastnil se řady odborných konferencí a publikoval v jejich sbornících. O různých otázkách životního prostředí často přednášel pro ekologickou i širší veřejnost. Od roku 1992 do roku 2000 přednášel na Politologickém ústavu Karlovy University předmět politické aspekty ekologie. Ivan Dejmal přispěl i do několika knižních publikací, jako *Letem českým světem 1898–1998* (Nakladatelství Jaroslav Bárta Lomnice n. P.), *Proměny sudetské krajiny* (Antikomplex a Nakladatelství Českého lesa 2006), přispěl textem do obrazové publikace Jaroslava Poncara *České středohoří* (Karmelitánské nakladatelství 2007), v roce 2005 pak do publikace *Limity těžby v SHP* početnějšího kolektivu autorů. Zúčastnil se stovek besed, přednášek, akcí nevládních organizací – od Novomlýnských nádrží na jihovýchodě po Krušné hory na severozápadě Čech, od Šumavy po Slezsko.

Nepřestal se zajímat ani o politiku a problematiku lidských práv. V roce 2004 vstoupil do Strany zelených a vystoupil z ní, když byl v prosinci 2007 Senátem Parlamentu ČR jmenován do Rady nově založeného Ústavu pro studium totalitních režimů a stal se jejím výkonným místopředsedou. Smrt 6. 2. 2008 v nedožitých 62 letech věku všechny tyto jeho aktivity předčasně přervala.

Vyznamenání in memoriam je Ing. Ivanu Dejmalovi uděleno za celoživotní příkladný lidský, občanský i profesní přínos ke kultivaci politického, sociálně–ekonomického a životního prostředí, za neutuchající energii, kterou vydával od studentských dob pro obnovu lidské svobody, demokracie, práva na slušné životní prostředí a veřejné zdraví, ale i pro ochranu přírody a krajiny jako podmínky života ostatního živého stvoření, ne jen člověka.

Laudatio připravil 27. 5. 2008 Ing. arch. Martin Říha

3.6.3 Laudatio na Miroslava Janíka

Vážené dámy, vážení pánové, milí přátelé vespolek!

Dovolte mi prosím, abych nejprve za nás všechny popřál každému z dnešních finalistů Ceny Josefa Vavrouška hodně sil, radosti a vytrvalosti do veškerého jejich dalšího konání, poděkoval jim za všechny ty obdivuhodné skutky, které pro udržitelnější život dosud vykonali, a taktéž se poklonil památce nezapomenutelného Ivana Dejmalu.

A teď už pár vět o člověku, který si dnes z Prahy po právu odveze kus krásného skla.

Řekne-li se u nás v brněnské Lipce „Mírek Janík“, ne všichni jsou hned v obraze. Pokud se však zmíníme o Budulínkovi, se zájmem a úsměvem zpozorní všichni, i ti nejmladší. Jeho prostřednictvím znají Kosenku, chatu Shangri-la, divoké mečíky na Javorůvkách, lesní rezervaci Ščůrnica, každoroční ruční kosení bělokarpatských luk. Mírek - Budulínek je pro nás všechny jednou z nejvýraznějších postav české ekologické osvěty a výchovy činem – je představitelem „kriticky ohroženého druhu“ valašských trampů – ochranářů, kteří dokáží o zdejší přírodu udržitelně pečovat a ochraňovat ji doopravdy, ne řečením, ale dřinou v rezervacích, nejen pro výskyt vzácných druhů či ekologickou stabilitu, ale taky pro její krásu, proto, že ji mají rádi.

Je docela možné, že v ochranářských kruzích i v pestrých a zelených rodinách nevyprávějí babičky a dědečkové svým vnoučatům pohádku o Budulínkovi, který se vozil lištičce na ocásku, ale raději zavzpomínají na stejnojmennou pohádkovou bytost z Valašských Klobouků - na Budulínka, který, jsa obklopen rodinou a přáteli, vykonal a stále koná spousty neuvěřitelných skutků. „No jen děti považte: Budulínek, o kterém vám povím, a který dodnes neokázale obléká valašskou košulu, pomohl vrátit ovečky na valašské pastviny a oživit i Mikulášský jarmek na klobuckém náměstí, zachraňuje dřevěnice, smrkový les dokáže přeměňovat na přirozenější jedlobukový, pečuje o zachování místních odrůd ovocných stromů, podporuje místní papučáře i výrobce valašských frgálů, zná a opatruje kdejakou klobuckou studánku, umí se pěkně ohánět kosou (to je taková sekačka na ruční pohon), hraje na husličky a zpívá překrásné valašské písničky, i proto je oblíbeným rádcem a panem učitelem, který vyučuje výhradně pod širým nebem – o krajině v krajině, věřily byste mu, děti, každé slovo, protože on dobře ví co mluví, a co mluví to taky žije.“

Ale tohle všechno vy, milí přítomní, většinou dobře znáte. Možná však ne každý už ví, že Mírek má vystudovanou vsetínskou průmyslovku a k tomu dvě vysoké školy, že 17 let pracoval jako pedagog – vychovatel a učitel matematiky i výtvarné výchovy, dva roky působil ve státní ochraně přírody, že má oporu ve čtyřech bezvadných dětech a neskutečně obětavé a trpělivé manželce Věrce, jakož i ve spolupracovnici, kterou mu všichni závidíme - v Pavlínce Kolínkové, anebo to, že už od roku 1975 je Budulínek aktivním ochranářem zprvu organizovaným v tehdejší TISu – Svazu pro ochranu přírody a krajiny (jehož zakladatelem a dosavadním hybatelem je vzácný člověk a finalista dnešního večera pan Otakar Leiský, mezi přáteli zvaný Ralf).

O Mirkovi Janíkovi je všeobecně známo, že je hlavou, duší, srdcem, ústy a mnohdy i bedry a rukama Kosenky – Základní organizace Českého svazu ochránců přírody ve Valašských Kloboukách. Méně se ví, že název „Kosenka“ je nejen mazlivé označení kosy, pod kterou každoročně padají porosty orchidejových luk, ale také zajímavou zkratkou. Pro časopis Sedmá generace (č. 11/2004) vysvětlil Mírek její hlubší poselství takto:

„KOSENKA znamená Karpatské ochranářské sdružení ekologů, nepolitiků, křesťanů a altruistů.“

Je to už mnoho let, co naše paní ředitelka – a rovněž finalistka dnešního slavnostního večera Hanka Korvasová – výstižně nazvala Mirka Janíka „sluníčkovým člověkem“. A dnes máme konečně příležitost mu to říct:

Milý Budulínku, po celá ta léta jsi pro nás obdivuhodným příkladem, podněcovatelem naší vůle a buditelem skrytých člověčích sil a víry, kterou v sobě díky Tvému příkladu nalézáme i v obdobích, kdy se nedaří. To přece Tys nás (a s námi stovky dalších ekologů, nepolitiků, křesťanů a altruistů) už dávno naučil, že „stačí jen si vyjít ven, kde louky krásí zem...“. I díky Tobě je na Valašsku pořád kam si vyjít, co

obdivovat a co předávat mladším ve stavu, za který se není třeba stydět. I za to Ti Cena Josefa Vavrouška právem náleží. Přejeme Ti k ní hodně radosti, zdraví a nezdolné síly!

Aleš Máchal, 5. června 2008

3.7 Nad stopou Ivana Dejmala - v (eko)politice i v nás

Aktuálností „dejmalovských“ přístupů a vybraných témat i kauz se 17. června v pražském Klubu Mánes zabývalo na devadesát spolupracovníků, přátel i příznivců našeho člena a pro mnohé kamaráda, druhého českého polistopadového ministra životního prostředí a jedné z nejvýraznějších osobností nejen environmentální scény posledních 20 let. K rokování je pozvala Liga ekologických alternativ a Společnost pro trvale udržitelný život, dvě z řady ekologických organizací, které Ivan Dejmal pomáhal zakládat i řídit. (Stejně tomu bylo u Spolku pro obnovu venkova a Zeleného kruhu, partnerů akce, podpořené i nadací Heinrich Böll Stiftung a ministerstvem životního prostředí.)

Čtyři a půl měsíce po Dejmalově náhlém úmrtí se o reflexi inspirativních podnětů z jeho působení pokusilo při jednání 15 vystupujících, kteří reprezentovali širokou škálu Ivanových souputníků na poli lidském, politickém i ekologickém. V již poněkud omšelých, leč k tříbení postojů stále motivujících prostorách Mánesa se tak při workshopu výmluvně nazvaném „*Stopa Ivana Dejmala a my*“ o své zkušenosti a pocity ze vzájemného setkávání, spolupůsobení i třeba názorového střetávání podělili s přítomnými osobně či dodaným referátem jak předrevoluční i listopadoví svědkové jeho kroků (publicisté Petruška Šustrová a Jiří Černý, ekolog Pavel Šremer), tak souputníci z „ministerské“ etapy jeho života (Martin Říha, Svatomír Mlčoch, Mojmír Vlašín). Nechyběly však ani názory jeho kolegů z následné 15leté éry, kdy působil v roli uznávaného ekologického experta a často i jednoho z lídrů hnutí (Ivan Rynda, Jiří Dlouhý, Zuzana Drhová, Jan Kruml, Eduard Kavala, Mojmír Kovář, Martina Pásková, Václav Petříček, Jan Zapletal – v zastoupení Miloslava Šindlara, Josef Seják...). V auditoriu šestihodinového jednání nechyběla zástupkyně Veřejného ochránce práv Jitka Seitlová, členové nejužšího vedení někdejšího „Dejmalova MŽP“, zástupci dnešní státní správy i samosprávy, odborných kruhů ani nevládních organizací.

Setkání navštívil a svůj i „rezortní“ přístup k mnoha debatovaným otázkám osvětlil samozřejmě i ministr životního prostředí (a u některých společných prací i Ivanův kolega) Martin Bursík. Reagoval na žhavé i jen „doutnající“ problémy, jako jsou pokusy prolomit ekologické limity těžby na severu Čech, potřebná novelizace zákona na ochranu přírody a krajiny, letité neplnění zákonných opatření v provozování vodní nádrže Nové Mlýny, zlepšení parametrů splavnosti a revitalizace Labe, slabá péče MŽP o „krajinu sídel“, uplatňování metody ekonomického oceňování biotopů a služeb ekosystémů apod. Vzhledem k vymezenému času, který pro návštěvu fóra měl, tak už nemohl reagovat na některé i kritické postřehy k práci svého ministerstva (např. malá komunikace mezi sekcemi a odbory úřadu, vzdalující se praxi za moldanovsko-dejmalovské éry, kdy pravidelné porady šéfů těchto úseků udržovaly alespoň povědomí „všech o všem“, posilovaly pocit sounáležitosti se „značkou“ MŽP i větší zastupitelnost při kontaktech s veřejností). Nicméně organizátorům přislíbil dodat odpovědi – i pro potřeby chystaného sborníku z jednání – písemně. (Obohatit ho příspěvkem dodaným do konce léta ostatně mohou i ti, kdo se akce neúčastnili).

V průběhu rokování si přítomní znovu uvědomili nebývale široký záběr aktivit, které Ivan Dejmal zvládal. V přednesených i písemně dodaných příspěvcích se dařilo doložit zejména jeho nepřehlédnutelnou stopu v ekologické politice, při působení nevládních organizací, při tvorbě koncepčních materiálů i řešení odborných problémů a v posledních letech zejména při péči o krajinu (zde v kontextu regionů, republiky i Evropy). V zájmu docenění Ivanova pevného názorového ukotvení byla vícehlasně podtržena jeho – u nás vzácná – zásadovost plynoucí z odpovědného přístupu hluboce věřícího křesťana k jasnému řádu věcí, jehož součástí musí být i péče „o boží stvoření.“

Vedle mapování Ivanova duchovního vkladu do úsilí občanských struktur i institucí, kde působil, nemohly chybět ve vystoupeních těch, kdo s ním konali, souzněli a měli ho rádi ani momentky zcela osobní, o jejichž otisk ve vlastní mysli i v profesním působení se rádi podělili.

I relativně značný čas vymezený pro jednání se ukázal být ne úplně dostatečný. pro širší diskusní „díl-nu“ k detailnějšímu rozkrytí faktických kroků a nezbytných aktérů zodpovědných či zainteresovaných na dotazení nejedné rozehrané partie na ekologickém poli. A to i přes zřetelný přínos fóra v rovině informační. V souladu se svým hlavním cílem zvýšilo rokování bezpochyby velmi výrazně vzájemnou informovanost účastníků napříč obory o všech počinech Ivana Dejmal v řadě témat a kauz a vyslovilo se i k povaze a aktuálnosti výzev, které z jeho práce – někde už nedokončené – plynou.

Napsal-li a doložil Jiří Suk ve své výjimečné analýze dění na přelomu let 1989–90 „Labyrintem revoluce“, že Ivan Dejmal byl seismologem dění v Občanském fóru, pak v Mánesu nejednou zaznělo, že podobnou roli sehrával právě i na parketě ekologické.

V pravý čas na pravém poli zvednout varovně nejen prst, ale i hlas a zahromovat vůči komukoli či ve prospěch toho nejzásadovějšího řešení, to byla často role, do níž se Ivan se samozřejmostí sobě vlastní vkládal cele. Jakkoli bylo z naší červnové inventury „jeho“ témat jasné, že po stránce věcné neosířela a jejich pokračovatelé existují, byť po Ivanově odchodu oslabení svých týmů cítí, jedno je zřejmé. Poté, co nás po Josefu Vavrouškovi opustil stejně nečekaně i Ivan, se asi nějaký čas bude těžko hledat srovnatelný hlas schopný zaznít na patřičném místě v patřičný čas patřičně rázně – a co bylo hlavní – s patřičným respektem.

V tomto smyslu jakoby šla s každým účastníkem domů o to čitelněji – ač nevyslovena – ona výzva z názvu akce „...a co my?“ I když si ten její štulec provokující k akceleraci energie a důslednosti při naplňování našich rolí na kolbišti ekologie, asi pustíme k tělu každý různě...

Karel Merhaut

3.8 Informace o monitorovacím výboru Operačního programu Infrastruktura.

Monitorovací výbor OPI byl ustanoven na základě čl. 35 Nařízení Rady (ES) č. 1260/1999, o strukturálních fondech a v souladu s dokumentem Operační program Infrastruktura. Do monitorovacího výboru byl jmenován za NNO Mgr. Pavel Černošus (Ateliér pro životní prostředí) a náhradníkem PaedDr. Jiří Roth (STUŽ).

3. června se konalo 9. zasedání MV OPI, kde se projednávala výroční zpráva za rok 2007 a zpráva o aktuálním stavu tohoto operačního programu.

OPI měl stanoveny 4 priority: Modernizace a rozvoj dopravní infrastruktury celostátního významu, Snížení negativních důsledků dopravy na životní prostředí, Zlepšování environmentální infrastruktury a Technická pomoc.

Operační program byl nastartován v roce 2003 s cílem naplnit specifické cíle definované v Národním rozvojovém plánu ČR jako prioritní osy č. 2 Rozvoj dopravní infrastruktury a č. 4 Ochrana a zkvalitňování životního prostředí. Finanční prostředky pro jeho zabezpečení jsou poskytovány z Evropského fondu regionálního rozvoje (ERDF). K 31. 12. 2007 bylo schváleno 383 projektových žádostí v celkové výši 384 898 224 EUR, koneční příjemci uzavřeli s dodavateli smlouvy v celkové výši 363 532 261 EUR, byly realizované výdaje ve výši 327 879 191 EUR a proběhla certifikace výdajů v celkové výši 251 666 979 EUR.

Ve výroční zprávě jsou uvedeny i příklady úspěšně realizovaných projektů.

Ve zprávě o aktuálním stavu je popisována situace od 1. 10. 2007 do 31. 3. 2008. Pro toto období byla stále otevřena výzva pro příjem žádostí v rámci opatření 2.1 (realizace ochranných opatření na dopravní síti k zabezpečení ochrany životního prostředí), zatímco přijímání žádostí v rámci ostatních opatření Priority 1, 2 a 3 již bylo ukončeno. Dále se pokračovalo v uzavírání smluv o poskytnutí podpory u projektů Priority 3. Probíhala realizace projektů, projekty byly dokončovány. V uvedeném období byly přijímány žádosti o platby, prováděna jejich administrace a proplácení finančních prostředků konečnému příjemci.

Ve zprávě jsou uvedeny tabulky schválených a zrealizovaných programových indikátorů všech priorit, z nichž je vidět efektivita projektů.

Podle nařízení Rady (ES) č. 1266/1999 čl. 46, musí členský stát zajistit přiměřeným způsobem všem operačním programům dostatečné informační a propagační opatření, jejichž dílem je zvýšit povědomí veřejnosti o programech. Řídící výbor OP Infrastruktura vypracoval Komunikační akční plán, který je nástrojem pro informování potencionálních příjemců podpory a dalších cílových skupin o možnostech nabízených společnou pomocí EU a členských států a dále pro informování široké veřejnosti o úloze Evropské unie a členských států v poskytované pomoci a o jejich výsledcích. Podle zprávy bylo vydáno 400 letáků informujících o dokončených projektech. Podobná informace byla zveřejněna i na webových stránkách www.opinfrastruktura.cz v sekci propagace a publicita. Komunikace s veřejností je zajištěna prostřednictvím e-mailových adres a přímých telefonických kontaktů na konkrétní pracovníky zabývající se danou oblastí podpory. Informace je možné získat na webových stránkách zprostředkujících subjektů: www.sfzp.cz; a www.mdcr.cz.

V období od října 2007 do března 2008 připravil Státní fond životního prostředí 13 seminářů a přednášek, na kterých informoval odbornou i laickou veřejnost o zkušenostech z Operačního programu Infrastruktura a o aktuálních možnostech podpory z OP životní prostředí.

Jiří Roth

4. ZPRÁVY Z POBOČEK

4.1 Českolipská pobočka STUŽ v první půli roku 2008

Určitá naděje, že snad klesá počet žádostí o kácení stromů, vyjádřená v naší loňské zprávě o činnosti (viz Zpravodaj STUŽ 2/2007), se bohužel nenaplnila. Do konce května, tedy do doby zpracování této zprávy, jsme se zúčastnili 23 řízení, která jsou již uzavřena, 5 dalších (včetně dvou našich odvolání proti rozhodnutí prvoinstančního správního orgánu) běží, a informaci máme minimálně o jednom dalším zahájeném řízení. Když přihlédneme k tomu, že ve vegetačním období bývá žádostí přece jen o něco méně a že tedy jich dle našich předchozích zkušeností bude ve 2. pololetí více než v prvním, vypadá to že bude hravě překonán počet 60 žádostí z předloňska.

Navíc opakovaně zjišťujeme, že povolení jsou některými žadateli zneužívána a že je tedy káceno více stromů, než je povoleno. Povolení má žadatel například na pokácení dvou stromů ze čtyř, ale pokáceny jsou všechny. Jiný zase uvede jako důvod kácení stavbu v místě, kde „překáží“ strom. Když získá kýžené povolení, strom zmizí, ale avizovaná stavba ještě po několika letech není ani zahájena. Úředníci odboru životního prostředí zřejmě vůbec nestíhají kontrolovat dodržování podmínek kácení, případně jsou příliš benevolentní a nezahrnují například do podmínek platné stavební povolení.

Ukazuje se také, že příslušný paragraf (8) Zákona 114/1992 Sb. je příliš obecný a připouští tak široký výklad, že lze kácení povolit prakticky kdykoliv, pokud na tom má povolovatel zájem. Tak třeba bylo povoleno pokácení borovice vejmutovky u panelového domu na okraji sídliště, na jinak holé pláni, vystavené převážujícímu severozápadnímu proudění. Uváděným důvodem byly stížnosti obyvatel (strom byl na městském pozemku), že větve stromu za větru „klepou do oken“. Vzhledem k tomu, že strom byl od domu vzdálen cca 4–5 metrů a i nejbližší větev zhruba metr, bylo takové „klepání“ jistě záležitostí spíše výjimečnou a dalo se řešit například citlivým ořezem. Přesto bylo kácení povoleno a odvolání odvolacím orgánem zamítnuto. Problém je v tom, že nezateplený plášť domu už není chráněn ani tím stromem a lidem v přilehlých bytech mohou dosti vzrůst náklady na topení, budou-li si chtít v zimě udržet dosavadní tepelnou pohodu.

Lze samozřejmě namítnout, že takové iracionální jednání je jen obtížně uvěřitelné. Přesto se vyskytuje častěji, než bychom si byli ochotni připustit. Žádosti o kácení stromů jsou zhusta motivovány rozumově neodůvodněným strachem z nich. Částečně to lze doložit tím, že počet žádostí se pravidelně zvyšuje vždy po nějaké nehodě, v níž figuruje pád stromu, patřičně barvitě navíc vylíčený médii. Náhodné jistě není ani zjištění, že nápadně často jsou mezi žadateli o kácení noví majitelé pozemku, kde se nacházejí stromy. Ti sice uvádějí nejrůznější, zdánlivě racionální důvody ke kácení, ale rozhovory s řadou z nich potvrzují,

že na stromy v okolí svého bydliště především nejsou zvyklí, bojí se jejich pádu, i když k takovým obavám není objektivní důvod. Necítí se v jejich okolí dobře. Pokud naopak o kácení žádá jejich dlouholetý majitel, bývá to často s rozpaky, a spíše z pocitu odpovědnosti k okolí („já bych ani o kácení nežádal, ten strom mi nevadí...“). Tito žadatelé také na rozdíl od prvých spíše reagují na racionální argumenty, a zamítnutí žádosti přijímají někdy i s jistým ulehčením – strom zůstane a oni mohou dotírajícím sousedům argumentovat, že přece pro pokácení udělali vše, co mohli.

Další námitkou může být, že úředníci státní správy na úseku ochrany přírody přece takové iracionální důvody nemusí akceptovat. To už je obtížnější vysvětlit, ale odůvodnit se to rovněž dá. Jsou to také jen lidé, někdy těžko odolávají tlaku celé skupiny žadatelů (různá sdružení vlastníků bytů atp.), nechají se znejistit. Existuje ale i tlak nadřízených, kteří bývají převodní pákou politického vedení radnice, jež si nepřeje naštvat potenciální voliče kvůli takové zanedbatelnosti, jako je nějaký strom.

Kauzou samou o sobě je kácení při investičních činnostech, kdy se orgány ochrany přírody prakticky neodvážejí vznést sebemenší námitky, protože tlak investorů a jejich vazby na radnice jsou příliš velkou přesilou. A to ani tam, kde jsou stromy například na samém okraji zainvestovaného pozemku a daly by se bez problémů zachovat při jen troše dobré vůli projektanta. Právě v současné době jsme účastníky řízení v jedné z takových kauz. Jinou, kde jsme byli vyloučeni z účastníků řízení (viz opět Zpravodaj 2/2007), údajně proto, že při stavbě nemělo dojít k žádnému kácení, nyní řeší liberecký inspektorát ČIŽP. Viníkovi bylo za nepovolené kácení uložena pokuta řádově stovek tisíc korun, ten se však odvolal k MŽP, takže případ ještě není uzavřen.

Bylo by tedy nanejvýš potřebné přinejmenším upřesnit výklad zmíněného paragrafu, nemá-li se zezeň zejména v intravilánech obcí a podél komunikací stát postupně vzácností. Avšak dle našich informací jsou obavy, že jakýkoliv pokus o novelizaci by mohl být některými lobbistickými skupinami v parlamentu využit naopak ještě k dalšímu změkčení zákona.

Kromě této své nejčastější činnosti, jejímž účelem je (kromě zvýšení šance na záchranu konkrétní ohrožené zeleně) prostřednictvím účasti ve správních řízeních působit na orgány veřejné správy, aby důsledněji prosazovaly politiku uchování a rozšiřování zeleně ve městě i v okolním regionu, se zdejší pobočka také dle potřeby vyjadřuje i k některým investičním záměrům, který by mohly kolidovat s ochranou přírody a krajiny a zdravého životního prostředí. Tentokrát k jednomu většímu, a to k žádosti Provodínských pískoven a.s. zvýšit roční těžbu suroviny nad 1 milion tun ročně, a za tím účelem mimo jiné vybudovat v lesích, které slouží také k denní rekreaci obyvatel České Lípy, novou účelovou komunikaci, po níž by mělo projíždět cca 750 nákladních vozidel denně, a rovněž nové přemostění železnice Bakov n.J. – Česká Lípa. Požadovali jsme doplnění zpracované EIA, kde například chybělo důkladnější posouzení variantního řešení dopravy (přímo s těžebním prostorem firmy totiž sousedí areál jiného podniku, pily Srní, který bude procházet generální rekonstrukcí a kde funguje železniční vlečka, jíž by se vytěžená surovina dala pohodlně dopravovat i bez nové silnice) a dle našeho názoru nedostatečně zhodnocena byla rizika možného narušení pro Českou Lípu životně důležitého zdroje pitné vody (CHOPAV).

Z akcí pro veřejnost lze uvést už tradiční českolipské cyklojízdy ke Dni Země, jíž se STUŽ zúčastnila a stala se i spolusignatářem tiskového prohlášení (spolu s místní skupinou Hnutí Duha a občanským sdružením Tom Chippewa), věnovaného znovu se zhoršujícímu stavu ovzduší, a to zejména v souvislosti s nárůstem automobilové dopravy a návratu k nekvalitním palivům v lokálních topeništích.

Stejnou tradici dodržela i úklidovou akcí v části Lužických hor v okolí Jedlové 26. dubna, které se kromě řádných členů zúčastnili také někteří příznivci zdejší „Stužky“. Kromě této proběhly i některé další, které členové STUŽ buď přímo iniciovali a organizovali, nebo se jich alespoň zúčastnili.

Pobočka se již etablovala v povědomí zdejší veřejnosti a médií, takže se na její členy nezděravě obracují občane s problémy týkající se poškozování životního prostředí, a vcelku pravidelně bývá sdělovacími prostředky kontaktována s žádostí o vyjádření na různá ekologická témata. Například v květnu toho roku se její zástupce zúčastnil natáčení reportáže ČT o výše zmíněné kauze nelegálního kácení zeleně při stavbě obchodního areálu v České Lípě. Ještě předtím bylo jeho vyjádření citováno ve zprávě ČTK, vydané k rozhodnutí ČIŽP. Ke stejné kauze požádal o informace i regionální Českolipský deník.

Počet členů regionální pobočky se nezměnil, k 31. 5. t.r. je jich 12. Trvalým problémem je malá aktivity některých z nich, takže prozatím není možno více rozšiřovat její činnost.

Česká Lípa, 1. 6. 2008, Miroslav Hudec, předseda

4.2 Zpráva o činnosti Chomutovské regionální pobočky za rok 2007

V roce 2007 jsme se zapojili do projektu ekologického poradenství v našem regionu. Realizace tohoto projektu probíhala pouze od září do listopadu.

Pro malý počet členů naší pobočky jsme na další potřebné aktivity využívali i pomoc odborných expertů, především z našeho regionu.

Pro ekoporadenství jsme využili nabídku Školy obnovy venkova se sídlem v Liběšicích, jež se účastnila na projektu „Najdi si práci v Ústeckém kraji“, kde jsme prezentovali téma „Podnikatelská činnost a životní prostředí“, v němž jsme kladli důraz na ochranu životního prostředí při podnikatelských aktivitách. Touto skutečností jsme obsáhli Lounsko, Žatecko, Litoměřicko a Roudnicko. Poraden se zúčastnilo cca 120 dospělých.

Pro studenty středních odborných škol jsme uskutečnili ekoporadnu ve střední integrované škole energetické v Chomutově a ve střední odborné škole v Údlících.

Dotazy byly zaměřeny na témata: Ochrana přírody a Natura 2000, zajímavé a chráněné rostliny a živočichové na Chomutovsku, veřejná zeleň ve městě – péče, údržba a obnova, odpadové hospodářství a další.

Současně byla poskytována poradna studentům, kteří zpracovávají témata SVOČ a diplomní, případně bakalářské práce. Poradna byla během roku poskytnuta celkem 8 studentům.

Pro veřejnost jsme připravili poradnu ve spolupráci se Střediskem kulturních a knihovnických služeb (SKKS) v Chomutově, v literární kavárně. Tyto poradny se konají již pravidelně po celý rok, vždy první středu v měsíci. Když jsme začínali, tak se zúčastnilo jen několik posluchačů. Později se účast zvyšovala a v současné době se ekoporaden zúčastňuje pravidelně 15, někdy i 20 lidí.

Každoročně se pobočka podílí na promítání ekologických filmů, kteroužto akci koncem října organizuje již třicet let Povodí Ohře. Pobočka navrhuje výběr filmů, Povodí filmy vypůjčí a zahájení přehlídky provádí jak ředitel Povodí, tak předseda Chomutovské pobočky STUŽ.

Závěrem lze konstatovat, že jsme v ekoporadenství byli úspěšní, přestože záměr z minulých let, získat nové členy, se nepodařil.

Jiří Roth

4.3 Stručná výroční zpráva o činnosti Východočeské regionální pobočky STUŽ za rok 2007

Největší loňský projekt pobočky „Ekologické výukové programy STUŽ 2007“, realizovaný v rámci Královéhradeckého kraje, zasáhl kromě Hradce Králové i další centra regionu, jako Kostelec n. O., Rychnov n. Kn., Hronov a Náchod či Dvůr Králové n. L. Celkem jedenáct lektorů uskutečnilo 26 besed/přednášek pro 1218 posluchačů ze ZŠ a SŠ, a to v relativně krátkém období dvou podzimních měsíců.

Smyslem tohoto projektu bylo obohacovat školní výuku o nové informace z oblastí týkajících se přírody a životního prostředí. Seznamovat dorost a studenty s alternativními pohledy na tyto oblasti, jakož i se zajímavými lidmi, kteří navíc mohli prezentovat i své mateřské organizace.

Tuto aktivitu lze vnímat i jako jistý příspěvek k lepší komunikaci ve společnosti a k odbourávání případných předsudků vůči ekologii a ekologům. Ba i jako příležitost získávat sympatie mladé generace, generace, která za pár let bude obsazovat místa úředníků a firemních manažerů.

Financování projektu bylo zajištěno z peněz vyčleněných na ekologickou výchovu, vzdělávání a osvětu a poskytnutých krajským koordinátorem pro tuto agendu SEVERem.

*

Zůstáváme věrni tradičním „vnútorným“ akcím, jako je výroční členská schůze s populárně naučným pásmem. Loni jsme kupříkladu cestovali po jihoamerickém Peru, letos do pestré Skandinávie. Ale ještě předtím jsme zvolili nové, šestičlenné vedení pobočky ve složení Ing. Luboš Meloun, Jiří Papík – revizor, Miroslav Petr – předseda, RNDr. Anna Polášková, Ivan Tláskal a Ing. Jan Vacek.

Taktéž jednou za rok si vychutnáme stužkový výlet. Ten v roce 2007 nás zavedl do vznikajícího skanzenu v Krňovicích u Třebechovic pod Orebem. Tento turistický cíl můžeme vřele doporučit.

Z dalších akcí vzpomenu spolupráci na pátém ročníku Kol v přírodě a čtvrtý ročník Ekofilmu se zaměřením na ekologicky šetrnou dopravu. Statistika roku 2007 vypovídá o celkové účasti diváků z třinácti škol, která činila rekordních 1 461 osob. Filmová představení se konají v rámci Evropského týdne mobility ve spolupráci s magistrátem města HK, MŽP, SEVERem a BESIPem.

*

Pobočka zastupuje neziskový sektor v Řídícím a monitorovacím výboru pro kontrolu plnění strategického plánu města HK, dále i v Řídícím a monitorovacím výboru NUTS II severovýchod, a její delegáti se zúčastnili řady dalších jednání jako třeba semináře Povodí Labe k vodohospodářským plánům této mamutí organizace v oblasti horního a středního Labe. Krom toho zaznamenáváme významné aktivity jednotlivých členů naší pobočky, ať již přímo související s činnostmi STUŽ, anebo probíhající pod nějakým společným jmenovatelem.

*

Východočeská pobočka patří mezi členy tzv. koordinační skupiny Ekologického projektu města HK, tedy volného seskupení hradeckých a okolohradeckých ekologických organizací. Jeho cílem je vyšší forma spolupráce s vedením města. Ta ovšem nebyla v uplynulém roce zdaleka ideální. Pobočka se dostala do sporu s hradeckým magistrátem kvůli záměru vybudovat v městských lesích u hradeckého Lesního hřbitova velké parkoviště o 99 parkovacích místech pro automobily a pro autobusy. Namítáme, že by parkoviště tohoto rozsahu sloužilo především jiným uživatelům, než návštěvníkům hřbitova a provoz s ním spojený by narušil další část příměstské přírody.

*

Východočeská pobočka děkuje všem za její podporu, děkuje za mailový servis, za zajímavý a čtivý Zpravodaj i za aktuální webové stránky. Přestože žijeme a stužkujeme na své regionální úrovni, kde hrdě neseme onu patnácti lety prověřenou ekologickou značku, sdílíme s ostatními údy STUŽe i naši největší slabinu, totiž stagnující a stárnoucí členskou základnu. Že to úzce souvisí s oživením naší organizace novými myšlenkami a novými přístupy, je zřejmé. Co víc si tedy přát, než aby se nám společně podařilo s touto záležitostí pohnout kupředu.

Miroslav Petr, předseda

4.3.1 Výzva Radě města Hradce Králové.

V souvislosti s opakovaným odmítavým postojem rady města k zařazení nejcennějších lokalit na území města do soustavy Natura 2000 uspořádala východočeská pobočka Společnosti pro trvale udržitelný život cyklovýlet pro veřejnost do tří z těchto lokalit – navrhovaných EVL (evropsky významných lokalit) Mazurovy chalupy, Běleč – střelnice a Piletický – Librantický potok, s odborným výkladem biologa M. Mikáta. Čtvrtá lokalita, navrhovaná EVL Na Plachtě, je veřejnosti známa z dřívějších akcí a obyvatelé přilehlých částí města ji hojně využívají k vycházkám a k rekreaci. Cyklisticky nenáročné lesní projížďky se zúčastnili lidé se zájmem o přírodu, členové STUŽ i studenti Biskupského gymnázia.

Pověst nelhala (přesněji řečeno brožurka Přírodovědně významné lokality Královéhradeckých lesů) – skutečně jsme v překvapivě malebné luční enklávě u Mazurových chalup mohli pozorovat právě kvetoucí či odkvétající vstavače, upolíny i sibiřské kosatce, v tůních na Bělečské střelnici jsme v intimních situacích přistihli vzácné vážky jasnoskvrnné a u Piletického potoka jsme hned od silnice pozorovali aspoň krásné vážky motýlice – za jedinečným šidélkem ozdobným, které se jinde v České republice nevyskytuje, bychom přece jen museli putovat kousek dál korytem potoka.

Zrakové vjemy byly ještě doplněny perfektně komentovaným ptačím zpěvem – měli jsme s sebou také dva ornitology, kteří mimo jiné cestou objevili hnízdo ůhýka obecného a mohli doplnit své ornitologické záznamy.

Dověděli jsme se také dost o požadavcích na údržbu těchto evropsky významných lokalit: byla by v podstatě výrazně jednodušší, než je údržba kteréhokoli městského parku. U *Mazurových chalup* zvládne nutné klasické sečení dvakrát ročně jeden člověk, mírně poučený o tom, co by se vyséct nemělo.

Na *Bělečské letecké střelnici* vlastně už zbývá jen kousek bývalé cílové plochy bez lesa, s několika tůněmi, které jsou nutné pro zachování populace vážky jasnoskvrnné a jiných druhů vázaných na částečné bezlesí. Nikdo z nás ještě například nikdy neviděl v takovém množství zvláštní rostlinu (ohrožený druh) pupečník obecný. Zachovat alespoň tento stav je úkol pro pár lidí na týden ročně (třeba v rámci nařízených veřejně prospěšných prací), pro vážku i pupečník je to otázka existence či neexistence celé populace. Jedním z velmi nepravděpodobných argumentů radnice proti vyhlášení a nutné údržbě tohoto území jako EVL Natura 2000 je podezření, že v prostoru by mohla být nevybuchlá munice. Je-li toto podezření, proč je prostor normálně veřejnosti přístupný? Provéřit tuto hypotézu by byl ostatně docela dobrý cvičný úkol pro naše jednotky, připravující se na mezinárodní mise v mnohem nebezpečnějších oblastech.

U *Piletického potoka* jde vlastně také jen o dohodu, jak široký pruh kolem toku (jde jen o pár metrů, v podstatě stávající stav) je potřeba udržovat v nechemickém stavu – aby nebyl z celé naší republiky další živočišný druh, šidélko ozdobné.

O *Plachtě* se toho už napsalo hodně, vzácných rostlin i živočichů je tam hodně, bezlesí také ubývá, ale dá se nevelkou námahou udržet. Pokud jsme vyrozuměli, spory s městem, snažícím se celkem logicky využít každého metru k výstavbě, by se také daly vyřešit dohodou, kdyby k ní byla vůle a na straně města skutečný zájem a respekt k přírodním hodnotám a lidem, kteří je – dnes už i jménem Evropy – chrání.

Jde tu evidentně o spor nikoli věcný, ale o neshody mezi lidmi, kteří vyznávají odlišné hodnoty a dohodnout se prostě nedokáží. V celém jednání jde navíc jen o pár hektarů, naprostý zlomek celkové plochy, kterou má město k dispozici.

Bohužel na jedné straně sporu je i moc: síla, která má a může sloužit dobré věci, zachování biodiverzity i propagaci Hradce Králové jako civilizovaného města, která se však krátkozrace zaměřuje na rychlý zisk a podporu momentálních požadavků momentálně vlivné skupiny obyvatel.

Účastníci přírodovědné exkurze – cyklovýletu pro veřejnost – se obracejí na radu města a zejména na náměstkyni primátora paní ing. Pavlu Finfrlovou, která má záležitost na starosti, s touto naléhavou výzvou:

Prosím, přehodnoťte svůj postoj k lokalitám navrženým do systému Natura 2000, uvědomte si význam právě probíhající celoevropské inventury posledních zbytků zachované původní přírody. Nesnažte se využít příležitosti k prezentaci osobní moci a nechte odborníky z Agentury ochrany přírody a krajiny dělat jejich práci. Uvědomte si, prosím, že jejich naléhání a mnohdy nepříteliš krotké projevy vyplývají spíše ze strachu o cenný kousek přírody a zoufalé snahy o jeho záchranu. Jistě lze najít kompromisní řešení dobré pro obě strany, neodborník si však bohužel nemůže klást podmínky bez znalosti toho, co sporný kousek přírody skutečně potřebuje. Větru, dešti a přírodě vůbec zatím skutečně poroučet nedokážeme.

Větší slávy si dobude člověk, který prosadí v Hradci Naturu 2000, než pilný úředník prosazující momentální záměry investorů. I slavný starosta Ulrich musel nepochybně investory pěkně krotit a usměrňovat v duchu dlouhodobějších a osvětenějších záměrů.

Pokud však nechce rada města rozumět této i mnoha předchozím výzvám ochránců malého, ale cenného hradeckého přírodního pokladu a nedohodne se v nejbližších týdnech na konečné verzi návrhu nových území Natura 2000, budeme se muset ještě během léta obrátit na evropské instituce (vedení Evropské komise pro životní prostředí) i na nevládní organizace, jako je Fond pro ochranu ohrožených druhů), jejichž úkolem a posláním je dohlížet na ochranu druhové rozmanitosti v Evropě právě před krátkozrakou lokální politikou.

Za účastníky přírodovědné vycházky STUŽ RNDr. Anna Polášková, Ivan Tláskal

Adresováno: primátor a Rada města HK, MM HK- odbor životního prostředí, ČTK, Hradecký deník, Agentura ochrany přírody a krajiny, předseda STUŽ.

Kontakt: RNDr. Anna Polášková, e-mail: Ann.Polaskova@seznam.cz, tel. 604 762 622

4.4 Nová regionální skupina Kulivá hora

V sobotu 7. 6. 2008 se sešlo 11 občanů z chatové osady a obce Roblína i osady Kaly a založili regionální skupinu STUŽ Kulivá hora. Náplní skupiny bude aktivní účast při ochraně přírody a krajiny v chráněné krajinné oblasti Český kras, v okolí Kulivé hory. Do vedení skupiny byli zvoleni *Pavel Karpíšek* a *Hana Řezníčková*. Název skupiny byl zvolen podle vrchu a stejnojmenné přírodní rezervace Kulivá hora, která zahrnuje svahy nad potokem Švarcava, tekoucím do cca 3 km vzdálených Černošic, kde se vlévá do Berounky. Název je dvojnásobný – evokuje i efekt, kterého by skupina ráda dosáhla.

O vzniku regionální skupiny STUŽ budou dopisem informovány příslušné orgány a zároveň budou požádány o zaslání všech informací, které se dotýkají zájmů ochrany přírody a krajiny, především změn územního plánu, změn využití území a dalších plánovaných zásahů v k. ú. obcí Třebotova, Roblína, Kuchaříku, Solopisk a Kaly. Obecní úřady v Roblíně a Třebotově budou požádány o možnost použití jejich nástěnek pro informování občanů o založení regionální skupiny STUŽ Kulivá hora. Jako činnost pro nejbližší období bylo odsouhlaseno vypracování a odeslání podnětu ČIŽP k přešetření nepovolené skládky u chatové osady Roblín a poslání žádosti o informace na správu CHKO Český kras, proč se tato správa vyjadřuje kladně k výstavbě na místech, kde to není možné dle stávajícího územního plánu.

Pokud by měl někdo zájem účastnit se práce skupiny, případně by věděl o dalším zájemci, je možné tuto regionální skupinu kontaktovat prostřednictvím e-mailu na adrese hanarezna@centrum.cz. Skupina bude mít rubriku na webových stránkách STUŽe www.stuz.cz.

5. VYDANÁ STANOVISKA, PODNĚTY, PŘIPOMÍNKY

5.1 Stanovisko č. 111 k pracovnímu znění Politiky územního rozvoje ČR z ledna 2008

Ministerstvo pro místní rozvoj zveřejnilo na svých webových stránkách pracovní znění Politiky územního rozvoje ČR z ledna 2008 (dále jen PÚR 2008), které by mělo být v průběhu roku 2008 dopracováno, projednáno, posouzeno z hlediska vlivů na udržitelný rozvoj území, vč. přeshraničních souvislostí a vazeb a do 31. 12. 2008 předloženo ke schválení vládě ČR.

Přestože časový interval pro uplatnění připomínek v řádném připomínkovém řízení podle harmonogramu postupu prací, zveřejněného souběžně s textem pracovního znění PÚR 2008 ještě nenastal, uplatňujeme v zájmu přispění ke konsensuálnímu průběhu přípravy a obsahu této resortní koncepce, která bude podléhat i posouzení vlivů na životní prostředí a veřejné zdraví podle zákona č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí, v platném znění, následující připomínky:

1. Je s podivem, že ačkoliv již existuje nejen záměr zpracovat novou PÚR ČR, která by na rozdíl od PÚR ČR z roku 2006 měla již oporu v novém stavebním zákonu, ale dokonce i její pracovní znění z ledna 2008, v Informačním systému SEA není zveřejněno „oznámení koncepce“ a MŽP jako příslušný orgán

pro posouzení vlivů na životní prostředí a veřejné zdraví, na lokality NATURA 2000 ani veřejnost tak nemají možnost uplatnit své připomínky už k osnově (a tím k úplnosti obsahu) koncepce. Ty jsou sice dány stavebním zákonem a jeho přílohou, obsah vyhodnocení pak zákonem o posuzování vlivů na životní prostředí a jeho přílohou 9 a z nich vyplývá, že pro PÚR jako resortní koncepci nejsou takové kroky (v souladu s ustanovením § 10j zákona č. 100/2001 Sb., v platném znění) povinné. Je to ale zjevně v rozporu s Aarhuskou úmluvou a s deklarovanou otevřeností přístupu veřejnosti k informacím, se zájmem na umožnění její aktivní spoluúčasti na správě věcí veřejných a právní ochranou. Přitom jde o důležitou koncepci s konkrétními dopady do území ČR, ovlivňující nesporně kvalitu života obyvatel, přírodu a krajinu na desetiletí dopředu. Lze tedy namítnout, že ani příslušné zákony, podle kterých v ČR probíhá veřejné projednání této koncepce, nejsou zcela v souladu se Směrnicí EU 2001/42/EC a se jmenovanou Aarhuskou úmluvou, kterou ČR přijala do svého právního řádu.

2. Stejně jako Politika územního rozvoje ČR z roku 2006, ani PÚR 2008 pojetím pracovního znění nepřisuzuje ve funkčním využití území přírodním systémům (sítí velkoplošných chráněných území přírody a krajiny, ÚSES, NATURA 2000...) srovnatelnou důležitost, jako systémům antropogenním (sídlá, dopravní a technická infrastruktura). Trváme na tom, že v osnově PÚR 2008 musí být přírodním systémům věnován samostatný bod na stejné úrovni, jako jsou věnovány antropogenním prvkům (3. Rozvojové oblasti a rozvojové osy, 4. Specifické oblasti, 5. Koridory a plochy dopravní infrastruktury a 6. Koridory a plochy technické infrastruktury). V tomto samostatném bodu musí být uvedeny přinejmenším Národní parky, Chráněné krajinné oblasti a nadregionální ÚSES spolu s NATUROU 2000 jako základ územní ochrany přírody a krajiny, která by ve vymezeném území měla mít deklarovanou prioritu před jiným funkčním využitím. O tento rozměr uvažování pak musejí být doplněny i kapitoly 1. Úvod, 2. Republikové priority územního plánování pro zajištění udržitelného rozvoje území a kapitola 7. Další úkoly pro územní plánování. V té musí být krajům uloženo obdobně postupovat při zpracování ZÚR. Namátkové zmínky jen o některých oblastech s prioritou ochrany přírody a krajiny v kapitole 4. Specifické oblasti, kde jsou uvedeny spíše kvůli střetům ochrany přírody s rekreací, sportem a cestovním ruchem, nemůže takovou systémovou kapitolu nahradit. Bez tohoto doplnění pojetí celé PÚR 2008 nemůže být řeči o tom, že jde o vyvážený koncepční materiál, zajišťující na celostátní úrovni a v mezinárodním (kontinentálním) kontextu podmínky pro dlouhodobou udržitelnost, pro vyvážený hospodářský a sociální rozvoj při zachování kvalitního životního prostředí a zdravých životních podmínek. Ostatně považujeme tento nedostatek za vadu nejen tohoto konkrétního pracovního textu PÚR 2008, ale celé právní úpravy pojednávající o tomto novém nástroji územního plánování, který jen velmi nedokonale supluje dřívější systematické práce na Koncepci urbanizace a dlouhodobého vývoje osídlení ČR, ukončené MMR v rozporu s veřejným zájmem v roce 1994. Kapitola nazvaná „Celostátně důležité oblasti a prvky zvláštní ochrany přírody a krajiny“ by měla být zařazena hned za bod 2 osnovy nebo před bod 7 stávajícího číslování pracovního znění PÚR 2008 a číslování ostatních bodů podle zvolené alternativy upraveno.
3. Mezi podklady a východisky pro PÚR 2008 nesmějí chybět základní koncepční materiály EU a celostátní koncepce na úseku ochrany životního prostředí, přírody a krajiny a při stanovení funkční diferenciací území z nich vyplývající priority a omezení pro antropogenní funkce.
4. V republikových prioritách územního plánování pro zajištění udržitelného rozvoje území musí být jednoznačně deklarována na celostátní úrovni prioritou ochrany přírody a krajiny v národních parcích, národních přírodních rezervacích, v evropsky významných lokalitách a ptačích oblastech tvořících síť chráněných území přírody NATURA 2000 a národních přírodních památkách a povinnost samospráv krajů a obcí přihlížet k oprávněným zájmům ochrany přírody a krajiny při zpracování a schvalování Zásad územního rozvoje krajů a územních plánů i pro chráněné krajinné oblasti a ostatní kategorie ochrany přírody a krajiny podobně, jako se to vyžaduje pro respektování mezinárodních, celostátních a nadregionálních antropogenních systémů a zájmů. V tomto smyslu musí být doplněna subkapitola 2.1. Východiska i kapitoly následující. Při odkazech na evropské koncepce vztahující se k oblasti územního plánování je třeba doplnit i Evropskou úmluvu o krajině a další materiály, vztahující se k péči o životní prostředí, zejména v oblasti ochrany vod a ovzduší.

5. V kapitole 3.2.1 Rozvojové oblasti v subkapitole OB 1 Rozvojová oblast Praha považujeme za přílišné zobecnění a zjednodušení uvést do kritérií a podmínek pro rozhodování o změnách v území „přednostně vytvářet podmínky pro veřejnou infrastrukturu“. Pro tuto oblast je rozhodující z důvodů úloh Prahy jako hlavního města udržet v ní vyvážené podmínky nejen pro infrastrukturu celostátního, regionálního i lokálního charakteru, ale i pro reprezentační funkce státu navenek, bydlení, regeneraci sil a zdravé životní prostředí.
6. V úkolech pro územní plánování postrádáme u této rozvojové oblasti společný úkol Prahy a Středočeského kraje lépe koordinovat rozvoj a funkční využití území při společných hranicích, zejména s ohledem na ochranu přírody, krajiny v tzv. „zelených klínech“ Prahy a „zeleného prstence“ kolem Prahy a jejich pokračování na území okolních obcí, ale také kvůli umístování a dimenzování občanské a technické infrastruktury.
7. U OB 6 Rozvojové oblasti Ústí n. L. postrádáme v kritériích a podmínkách pro rozhodování o změnách v území i v úkolech pro územní plánování zmínku o potřebě chránit lázeňskou funkci nejen v Teplicích, ale i v Dubí a věnovat zvýšenou pozornost funkčnímu využití ploch nejen kolem dálnice D8, ale i kolem stávající a příp. i mimo zástavbu Libouchce přeložené silnice I/13.
8. U Rozvojové osy OS 2 Praha – Ústí n. L.–státní hranice SRN (– Dresden) postrádáme v úkolech pro územní plánování v bodě b) věnovat pozornost koridoru silnice I/13 nejen východně od Děčína, ale zejména nalézt pro města a obce Děčín, Jílové u Děčína, Modrá a Libouchec vyhovující koridor pro přeložku silnice I/13 na západ od Labe až po MÚK Knínice na dálnici D8.
9. U Rozvojové osy OS 6 Praha – Tábor – České Budějovice – hranice Rakouska (– Linz) ve vymezení doporučujeme doplnit i paralelní koridor rychlostní silnice R4 + I/20 Praha – Písek – České Budějovice.
10. U Rozvojové osy OS 7 Ústí n. L. – Chomutov – Karlovy Vary – Cheb – hranice SRN (– Norimberk) postrádáme v úkolech pro územní plánování zmínku o nutnosti respektovat územní ekologické limity těžby, schválené vládou ČR v r. 1991 a řešit rekultivaci území a regeneraci sídelní struktury po velkoplošné devastaci rozsáhlých území SHP i na Sokolovsku. Nestačí vymezení a úkoly uvedené v dalších kapitolách pro SOB 6 Mostecko a SOB 7 Krušné hory.
11. Pokud nebude věnována samostatná kapitola ochraně přírody a krajiny, jak je navrhováno v bodu 2 tohoto vyjádření, musí být do kapitoly 4. Specifické oblasti doplněny vedle Šumavy, Krkonoš s Jizerskými horami a Beskyd i všechny ostatní Národní parky a CHKO na území ČR a formulovány obecné body pro respektování dalších kategorií ochrany přírody a krajiny v ZÚR krajů.
12. Do specifických oblastí by měly být zahrnuty i hlavní oblasti s velkoplošným zhoršením životního prostředí, zejména znečištění ovzduší, jako jsou SHP, Sokolovsko, Ostravsko – Karvinsko a Pražský region a formulovány úkoly, kterými může územní plánování přispět ke zlepšení stavu.
13. Vedle Rakovnicka – Kralovicka – Podbořanska patří do specifických oblastí s problémy v rozvoji i další regiony na hranicích původních krajů ve vymezení z roku 1960, např. oblast Městec Králové – Kopidlno na hranicích Středočeského a Východočeského kraje a další, které by si zasloužily specifický přístup a podporu rozvoje.
14. U multimodálního koridoru M 1 Praha – České Budějovice požadujeme zahrnutí i silnice R4–I/4 Praha–Písek, přenášející na tomto směru část dopravní práce (viz také bod 9 tohoto vyjádření). Naopak velmi skeptičtí jsme v tomto koridoru k možnosti budoucího výrazného zvýšení podílu a kvality vodní dopravy, mj. i vzhledem k nepřípustnosti větších úprav plavebních podmínek na Vltavě v Praze z důvodů architektonických i památkové ochrany.
15. U koridorů rychlostních silnic zvážit, zda je nedoplnit o výhledový koridor R13–I/13 v úseku Chomutov – Most – Teplice – Děčín – Svor – Liberec a do úkolů pro územní plánování nezařadit územní dořešení vedení koridoru pro tuto silnici mezi MÚK Knínice na dálnici D8 a Děčínem přeložkou mimo zastavěná území měst a obcí Děčín, Jílové, Modrá a Libouchec a mimo špatně větranou kotlinu Jílovského potoka. Pokud by nebyl akceptován mezinárodní význam tohoto tahu,

pak tuto silnici zařadit do kapitoly 5.2.2. Koridory a plochy dopravy republikového významu, kam nesporně patří a zařazení jen do S 11 neodpovídá významu ani zátěži.

16. Ke koridoru vodní dopravy VD 2 Mělník – Praha – Třebeň viz výhrada obsažená v tomto vyjádření již v bodě 14.
17. Nedoporučujeme nadále sledovat záměr VD 3 – budoucí výstavbu průplavu Labe – Odry – Dunaj a ochranu potřebného územního koridoru, naopak podporujeme záměry zlepšení plavebních podmínek na Labi od státní hranice SRN až po Pardubice, kde lze vybudovat logistické centrum s možnostmi překládky silniční, železniční, vodní i letecké přepravy.
18. V kapitole 5.2.1.6 Letiště doporučujeme zvážit u záměru L 1 Rozšíření letiště Ruzyně, zda by v úkolech pro územní plánování nemělo být obsaženo „stanovit horní limit kapacity letiště Ruzyně s ohledem na možnosti dopravního napojení a limity vlivů na životní prostředí a veřejné zdraví obyvatel Prahy a přilehlé oblasti Středočeského kraje“. Neomezený růst tu zjevně není dlouhodobě udržitelný.
19. V kapitole 5.2.2.3. Kombinovaná doprava – Logistická centra by měl být obsažen kategorický požadavek umisťovat je tak, aby umožňovala a také zajišťovala překládku minimálně mezi dvěma mody dopravy. Aby se neopakovaly odstrašující příklady, jako je záměr na výstavbu logistického centra Žďárek na křížení dálnice D8 se silnicí I/13, které je umisťováno vedle železniční trati Děčín – Oldřichov u Duchcova, ale nejen nepočítá s vlečkou a překládkou železnice – silnice, ale dokonce se počítá se zrušením této trati, na které již byl zastaven provoz (!). I na soukromé projekty by se měla důsledně uplatňovat kritéria uvedená na str. 113 pracovního znění PÚR 2008 pro veřejná logistická centra.
20. U koridorů a ploch technické infrastruktury by měl být v PÚR 2008 i pro navazující ZÚR krajů v úvodním textu zdůrazněn obecný požadavek umisťovat zdroje a rozvody TI tak, aby nedocházelo k zbytečné a nadměrné fragmentaci krajiny, narušování velkoplošných i maloplošných chráněných území přírody, prvků ÚSES a NATURA 2000. V tomto smyslu nepovažujeme za dobrou formulaci odstavce 129 pracovního textu, který s odkazem na to, že zařízení TI již z velké části vlastní nebo spravují soukromé subjekty, neukládá žádné úkoly orgánům veřejné správy.
21. U záměru elektroenergetiky uvedeného jako E4 doporučujeme i s ohledem na předchozí bod dobře zvážit, zda uvažovat s rozšířením JE Temelín na původně uvažovaných 4 x 1 000 MW, když pro vyvedený elektrický ani tepelný výkon nejsou dostatečné odbyty v jihočeském regionu a elektrický výkon je třeba dálkově převádět krajinu hyzdícími, klimatickými extrémy a teroristickými akcemi snadno zranitelnými vzdušnými vedeními velmi vysokého napětí do vzdálených oblastí ČR. Z tohoto hlediska bychom upřednostnili umístění nových bloků, pokud se jejich výstavba ukáže nezbytnou, v severní průmyslovější části ČR, jak je v pracovním znění PÚR 2008 naznačeno zmínkami o územní ochraně lokalit Blahutovice mezi Ostravskou a Olomouckou aglomerací a Tetov mezi Pražskou a Hradecko–pardubickou aglomerací, s řádově menšími vzdálenostmi k možným odbytistům elektriny i tepla. Taková lokalizace by také budila menší odpor ze strany Rakouska, což není bez významu vzhledem k nutnosti projednání i přeshraničních vlivů PÚR 2008 jako koncepce podle zákona č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí.
22. V kapitole 6.2.2.4 Vodní hospodářství je v obecné poloze obsažen záměr ochrany lokalit pro povrchovou akumulaci povrchových vod podle zákona o vodách a příslušných vodohospodářských koncepcí (Plán hlavních povodí ČR, Plány oblastí jednotlivých povodí). Považujeme za naléhavý úkol územního plánování ve spolupráci s dotčenými resorty (MZe, MŽP) dořešit definitivně meziresortní rozpor mezi zájmy ochrany přírody a krajiny a zájmy vodního hospodářství a jednoznačně stanovit chráněné profily a oblasti zátop. Dosavadní stav nejistoty mnohých obcí, ale i majitelů a uživatelů dotčených pozemků, považujeme za nadále neúnosný a neudržitelný.
23. Grafika na str. 117, znázorňující vztahy mezi rozvojovými oblastmi, rozvojovými osami a specifickými oblastmi ilustruje názorně, jak je územně-plánovací koncepce v pojetí PÚR 2008 „děravá“ uvnitř v těchto dílčích subsystémech i ve vztazích mezi nimi navzájem. Tak např. je stěžejí obhájitelné

nepropojení rozvojové osy mezi Karlovými Vary, Chomutovem a Ústím n.L., resp. Děčínem jeho dalším pokračováním přes Českou Lípu a Nový Bor na Liberec s Jabloncem n. N. podél silnice I/13. Ta po otevření hranic se SRN a Polskem ve společném schengenském prostoru nabude i na mezinárodním významu výhodným tangenciálním propojením mezi silnicemi a hraničními přechody na R6, R7, dálnici D8 a silnicemi I/9, R 35, R 10–I/10 a I/14. Bude vytvářet spolu s R 47 a R 35 paralelní dopravní koridor ke stávajícímu přetíženému koridoru D8 + D1 + D2 na transevropském tahu Skandinávie – Balkán. Také se ukazuje, že kdyby byly vyznačeny jako specifické oblasti všechny národní parky a chráněné krajinné oblasti, lépe by z mapy vyvstaly potencionální střety zájmů a problémy k řešení v území, než u takového selektivního výběru, např. pro vedení silnice R 35 přes CHKO Český ráj nebo lokalitu NATURA 2000 v Pardubickém kraji.

Z předchozích připomínek a námětů je zřejmé, že k pojetí, obsahu a formulaci jednotlivých ustanovení PÚR 2008 by měla být vedena širší veřejná diskuse již v průběhu zpracování, odpovídající metodě „ex ante“ hodnocení vlivů na životní prostředí a veřejné zdraví a že by se její projednávání v zájmu všeobecné akceptovatelnosti nemělo omezit jen na zákonem stanovené minimum. Tak by se také zabránilo tomu, že pracovní znění věnuje dostatek pozornosti ekonomickým a sociálním konsekvencím územního rozvoje, zatímco environmentální pilíř dlouhodobé udržitelnosti vývoje je v něm zatím v neprospěch věci nepřiměřeně potlačen. Zabránilo by se tak mnohým problémům při budoucím projednávání a schvalování a také při snaze respektovat PÚR 2008 v ZÚR krajů a ÚP měst a obcí.

Jménem Společnosti pro trvale udržitelný život

Ing. Jiří Dlouhý, předseda V Praze dne 21. března 2008

5.2 Stanovisko č. 112 k odmítavému postoji Rady města Hradec Králové týkajícímu se zařazení významných přírodních lokalit v Hradci Králové do soustavy Natura 2000

Společnost pro trvale udržitelný život vyjadřuje znepokojení nad současným stavem jednání mezi Magistrátem města Hradce Králové a Agenturou ochrany přírody a krajiny České republiky o zařazení čtyř významných přírodních lokalit v Hradci Králové a v jeho okolí (CZ0523010 EVL Na Plachtě, CZ0523008 EVL Běleč – střelnice, CZ0523006 EVL Piletický a Librantický potok, CZ 05300064 EVL Mazurovy chalupy) do soustavy Natura 2000 a nad opakovaným odmítavým stanoviskem Rady města č. 1321/ 2007 a 98/ 2008 v této záležitosti.

Je zřejmé, že vedení města Hradce Králové, ve zjevném rozporu s hradeckou tradicí odpovědného vztahu k životnímu prostředí a k přírodě ve městě, nepochopilo smysl soustavy Natura 2000 jako mezinárodně závazné inventarizace a ochrany evropského přírodního bohatství, jehož cílem je, citujeme z www.nature.cz: zabezpečit ochranu těch druhů živočichů, rostlin a typů přírodních stanovišť, které jsou z evropského pohledu nejcennější a nejvíce ohrožené. Lokality soustavy Natura 2000 nemají být pouze rezervacemi s přísnou ochranou, kde je vyloučeno hospodaření či dokonce jakýkoliv lidský zásah. Často jsou to naopak území, kde se díky tradičnímu a citlivému hospodaření dochovala cenná společenstva nebo vzácný rostlinný či živočišný druh. Takový způsob hospodaření se stává důležitým nástrojem ochrany. Proto zachování současných aktivit v oblasti bude v co největší míře podporováno, pokud bude slučitelné s ochranou cílových druhů rostlin a živočichů a přírodních stanovišť.

Výběr (v případě Hradce Králové velmi dobře zdůvodněný vysoce erudovaným průzkumem a dokumentací) a zařazení významných přírodních lokalit do evropského dědictví je pocta pro každé město a jeho obyvatele, Hradec Králové nevyjímaje, a dá se plně srovnat s ochranou významných kulturních památek.

Přestože se jedná o relativně nepatrná území v porovnání s celkovou plochou ve správě města, v podstatě jde jen o druhově bohaté „ostrůvky“ příměstské přírody, snaží se Rada města očividně vyhnout závazkům spojeným s vyhlášením a udržováním všech čtyř navržených Evropsky významných lokalit (EVL) soustavy Natura 2000.

Představitelé města si neuvědomují, že zodpovědnosti k biotopu s výskytem zvláště chráněných druhů, odpovídajících EVL dle závazných kritérií soustavy Natura 2000, se vyhnout nelze a jedině kvalifikovaná správa těchto území zaručí jejich odpovídající ochranu. Místo toho používají krátkozrakou taktiku dalších a dalších „podmínek“, zčásti nepřijatelných (umožnění výstavby cyklostezky a zpevněné komunikace pro nemotorovou dopravu, umožnění odbahňování rybníků bez omezování katastrální výměry, použití chemické ochrany dřevin bez patřičné konzultace s odborníky), zčásti zcela zbytečných (běžný přístup obyvatel přes Přírodní památku Na Plachtě do komplexu lesů rozhodně nemá být znemožněn vyhlášením EVL), ve zřejmé snaze odložit vyhlášení EVL na dobu, kdy již nebude co chránit a díky tomu odpadne „překážka rozvoji“ města, čímž je obvykle míněna výstavba v lukrativních lokalitách. Bohužel právě tato skutečnost by mohla být důvodem jak k mezinárodní kritice, tak i k postihu ze strany orgánů ochrany přírody.

Vyzýváme vedení města Hradce Králové, aby v souladu s moderními požadavky na ochranu přírodního bohatství přehodnotilo svůj postoj k převedení čtyř navržených evropsky významných lokalit do soustavy Natura 2000. Jsme přesvědčení, že vstřícným postojem v této věci lze dospět k dohodě s orgány ochrany přírody tak, aby omezení pro majitele a uživatele pozemků byla co nejmenší, abychom dostáli i mezinárodním závazkům v ochraně přírody, ale hlavně abychom zajistili odpovídající ochranu toho nejcennějšího, co v naší přírodě máme. Jménem Společnosti pro trvale udržitelný život

Ing. Jiří Dlouhý, předseda v.r., V Praze dne 3. dubna 2008

Adresáti: Rada města Hradec Králové, Odbor životního prostředí Magistrátu města Hradec Králové, *Na vědomí:* ČTK, Agentura ochrany přírody a krajiny, KÚ Královéhradeckého kraje

5.3 Otevřený dopis nevládních organizací primátoru Prahy Pavlu Bémovi

Vážený pane primátore Bème,

dovolujeme si obrátit se na Vás se zásadní výhradou proti záměru vést automobilovou dopravu Letenskými sady během výstavby tamní části městského okruhu, tzv. tunelu Blanka.

Letenské sady jsou tradičním výletním místem. Vzhledem ke své výhodné poloze v centru města je obyvatelé i návštěvníci Prahy využívají k setkávání, odpočinku, procházkám i sportování. Jako souvislá zelená plocha plní také významné a nezastupitelné funkce z hlediska životního prostředí Prahy. Letenské sady jsou zvláště chráněným územím a svým významem přesahují rámeček města.

Letenský park je již dnes poznamenán výstavbou tunelu Blanka a bude výrazně poznamenán i jeho provozem. Současný záměr řešit sníženou průjezdnost ulice Milady Horákové výstavbou objízdné komunikace přímo prostorem parku však považujeme za naprosto nepřijatelný. Negativní vliv výstavby na prostor Letné by tím drasticky narostl. Tisíce automobilů projíždějící denně po dobu více než dvou let v těsné blízkosti dětských hřišť, bruslařských tratí a volně přístupných travnatých ploch by pro letenský park znamenaly katastrofu. Zásadním způsobem by narušily jeho dnešní charakter a funkci, a to nejen po dobu výstavby tunelu, ale na další dlouhá léta.

O takto devastujícím způsobu řešení dopravy v průběhu stavby na Letné ještě donedávna nikdo nevěděl. Hlavní město Praha prezentovalo Městský okruh jako „čistě podzemní stavbu“, která se nijak negativně nedotkne povrchových prostranství. Podle původního projektu, pokud je nám známo, měly automobily i po dobu výstavby Blanky projíždět ulicí Milady Horákové, jen ve zúženém profilu. Není nám tedy jasné, kdo, kdy a proč přišel s nápadem na převedení hustého provozu přímo do parku.

Věřejnost se o tomto záměru dozvěděla z médií jen několik týdnů před jeho zamýšlenou realizací. Veřejně se o něm nijak nediskutovalo, a to ani v souvislosti s výstavbou Městského okruhu, ani v souvislosti se zadáním urbanistické studie na řešení Letenské pláně. Opět se ukazuje, jak velkou chybou bylo to, že jste se Vy a Vaši předchůdci rozhodli nevyhodnocovat vliv stavby Městského okruhu na životní prostředí (proces EIA). Tím jste znemožnili, aby se stavba posuzovala komplexně, tedy včetně dočasných řešení v průběhu stavby, a aby byla do hledání nejvhodnějšího řešení zapojena veřejnost.

Vedení silnice skrz letenský park rezolutně odmítáme. Trváme na tom, že je nezbytné se vrátit k původnímu řešení a vést automobilovou dopravu po dobu výstavby tunelu Blanka třídou Milady Horákové, ať už na provizorních mostech v místě staveniště, nebo jiným způsobem. Investor může hledat i jiná řešení, jeho povinností je však v každém případě hledat řešení šetrné k životnímu prostředí.

V kontextu třicetimiliardových nákladů na tunel Blanka není možné brát vážně argument, že vedení provozu ulicí Milady Horákové po dobu výstavby by bylo drahé. Spíše řečnickou otázkou pak zůstává, jakou cenu bychom nakonec zaplatili za silnici vedoucí napříč letenským parkem. Významně znehodnoceny by byly mimo jiné investice města do údržby parku v řádu desítek milionů korun ročně. Má ale vůbec smysl vyjadřovat míru tak závažného poškození jednoho z nejnavštěvovanějších pražských parků v penězích?

Požadujeme, aby Hlavní město Praha a magistrát odmítli řešení, které by zásadním způsobem snížilo kvalitu života obyvatel našeho města. Tím spíše, že slova o zajištění rovnováhy mezi přírodním prostředím a sídelními strukturami města a dokončení oprav Letenských sadů veřejnily pražská ODS ve svých vizích pro Prahu 2010. Věříme, že šestnáct vzrostlých stromů, které deset metrů široké zamýšlené provizorní silnici stojí v cestě, bude v Letenských sadech stát dál. Chceme, aby letenský park zůstal především místem aktivního odpočinku Pražanů a nepřeměnil se v další přeplněnou silniční komunikaci.

Vážený pane primátore, vyzýváme Vás, abyste popsanému problému věnoval bezodkladně náležitou pozornost a osobně se zasadil o takové řešení automobilové dopravy během výstavby tunelu Blanka, které negativně neovlivní Letenské sady. Zároveň Vás žádáme o Vaši písemnou odpověď na tento náš dopis.

Arnika – Centrum pro podporu občanů, <http://www.arnika.org>, Martin Skalský

Ateliér pro životní prostředí, <http://atelier.ecn.cz>, Petr Kužvart

Auto*Mat – iniciativa pro lepší život ve městě, <http://auto-mat.cz>, Tereza Vohryzková

Hnutí DUHA Praha, <http://www.hnutiduha.cz>, Pavel Příbyl

Oživení, <http://oziveni.cz>, Štěpán Rattay

Pražské matky, <http://prazskematky.cz>, Jarmila Johnová

Zelený kruh – Asociace nevládních organizací, <http://www.zelenykruh.cz>, Kateřina Ptáčková

Společnost pro trvale udržitelný život, <http://www.stuz.cz>, Jiří Dlouhý

Ústav pro ekopolitiku, o.p.s., <http://www.ekopolitika.cz>, Tomáš Gremlica

V Praze dne 14. 2. 2008

5.4 Priority ekologických organizací pro české předsednictví Radě EU

Tento dokument představuje shrnutí priorit českých ekologických organizací sdružených v asociaci Zelený kruh pro české předsednictví v Radě EU v první polovině roku 2009. Jeho plná verze je ke stažení na webových stránkách www.zelenykruh.cz. Zelený kruh se podílel na vytváření společných připomínek nevládních organizací k oficiálním vládním prioritám pro české předsednictví již na počátku roku 2008. Dokument, který máte před sebou akcentuje oficiální vládní priority, které mají přesah do oblasti životního prostředí, ale přichází i s vlastními vizemi a prioritami. Je přehledem aktuálního dění v evropské environmentální legislativě a současně i pohledem do kuchyně českých ekologických organizací.

Za největší environmentální riziko v současném světě považujeme změny klimatu. Ty jsou prioritou číslo jedna. Politiky v sektorech energetiky, dopravy či zemědělství se tak v souvislosti se změnami klimatu stávají, vedle klasické ochrany přírody, ústředními tématy a ohnisky zájmu českých i evropských ekologických organizací.

1. Klimatické změny

Poslední konference smluvních stran Rámcové úmluvy OSN o změnách klimatu v prosinci 2007 na Bali stanovila plán vyjednávání k přijetí globální dohody, jež po roce 2012 nahradí Kjótský protokol. Zúčastněné státy, včetně USA, Indie a Číny, se shodly, že by měla být přijata taková opatření, aby teplota zemské atmosféry nestoupla o více než 2 stupně Celsia nad předindustriální úroveň. Čtvrtá hodnotící zpráva IPCC z roku 2007 uvádí, že k dosažení tohoto cíle je třeba do roku 2050 snížit globální emise skleníkových plynů nejméně o 50–85 % oproti roku 2000. Přijetí tzv. postkjótské dohody se očekává na konferenci v Kodani ke konci roku 2009.

Evropská unie chce být v globálních snahách o snižování emisí skleníkových plynů světovým lídrem. Na Jarním summitu Evropské rady v roce 2007 se členské státy dohodly na závazném cíli snížit emise skleníkových plynů **do roku 2020 o 20 % oproti roku 1990**. V případě, že se podaří dosáhnout další globální dohody navazující na Kjótský protokol, k níž se přidají i rozhodující světoví hráči, zavázala se EU **snížit emise až o 30 %**. K dosažení těchto cílů prezentovala v lednu 2008 Evropská komise balíček opatření v oblasti energetiky a změn klimatu. Je velmi pravděpodobné, že to bude ČR jako předsednická země EU, kdo bude organizovat klíčová finální jednání v Radě EU o tomto balíčku a určí tak klimatickou politiku EU po roce 2013.

Klimaticko–energetický balíček:

- **Návrh směrnice o podpoře využívání obnovitelných zdrojů energie** zavádí závazné cíle pro podíly OZE na konečné spotřebě energií v roce 2020 v jednotlivých členských státech a požaduje zavedení národních akčních plánů pro dosažení národních cílů. V jejich rámci by si členské státy měly stanovovat podíl OZE v jednotlivých odvětvích (vytápění, výroba elektřiny). Návrh také zavádí pro členské státy možnost obchodovat se stanovenými kvótami s využitím tzv. „záruk původu“ (systém certifikace elektřiny a tepla z obnovitelných zdrojů).
- **Návrh směrnice o rozdělení závazků** snížit emise skleníkových plynů o 20 % do roku 2020 mezi členské státy. EU si stanovila cíl snížit emise skleníkových plynů v oblasti spadající pod systém obchodování s povolenkami (EU ETS) o 21 % oproti roku 2005 a o 10 % v ostatních oblastech (budovy, doprava, zemědělství, odpady). Komise navrhla zrušit národní cíle a Národní alokační plány a od roku 2013 zavést jednotný trh s emisemi. V oblastech nespádajících do ETS navrhla pro každý členský stát konkrétní cíl.
- **Návrh novely směrnice o systému obchodování s emisními povolenkami (EU ETS)** by od roku 2013 měl zajistit rozdělování povolenek ke znečišťování v aukci, místo jejich přidělování zdarma jako doposud. Některé sektory by však měly přejít na rozdělování v aukci až k roku 2020. Návrh také počítá se zahrnutím dalších sektorů (letecká doprava, petrochemický a ocelářský průmysl, výroba hliníku) a dalších skleníkových plynů (N_2O , CFC, CH_4) do ETS. Návrh počítá také s tím, že 20 % příjmů z aukce by mělo být zpětně investováno do opatření pro ochranu klimatu.
- **Návrh směrnice o zachycování a ukládání uhlíku (CCS)** stanovuje legislativní, bezpečnostní a ekonomické podmínky rozvoje této technologie.

Cíl 30% snížení emisí skleníkových plynů pro EU do roku 2020 je realistický a je v souladu s vědeckými doporučeními IPCC. Vůle spolupracovat na dohodě, která nahradí Kjótský protokol po roce 2012, byla významnými hráči potvrzena již na konferenci na Bali, **cíl 20 % tedy již není nadále relevantní a EU by měla počítat s cílem 30%** jako s cílem výchozím pro další jednání uvnitř i vně EU. Klimaticko-energetický balíček musí být upraven s ohledem na tento 30% redukční cíl, tím se upevní vedoucí vyjednávací pozice EU na půdě OSN a zvýší se pravděpodobnost dosažení účinné globální dohody po roce 2012.

Změny klimatu a jejich následky můžeme pozorovat již dnes. Přesto je důležité upřednostňovat **preventivní opatření** (snižování emisí) před adaptacemi na změny klimatu. Důležité je stanovovat závazky jak na blízkou, tak i na vzdálenější budoucnost. Dlouhodobý výhled vysílá signál na trh a podporuje investice do nízkouhlíkových technologií. EU by měla přijmout **pro rok 2050 závazný redukční cíl ale-**

spoň 80 % oproti roku 1990. To předpokládá strukturální změny zejména v oblasti energetiky, dopravy a bydlení a přechod k udržitelným a nízkouhlíkovým způsobům výroby a spotřeby napříč společností.

Česká republika patří se 12 tunami na obyvatele a rok k evropským rekordmanům v exhalacích CO₂. Česká ekonomika má potenciál snížit emise skleníkových plynů oproti roku 2005 do roku 2020 až o 19 %. Evropská komise přitom v rámci klimaticko-energetického balíčku navrhuje pro ČR pokles pouze o 8 %. ČR i ostatní země EU musí plně využít svůj potenciál.

Ekologické organizace upozorňují, že je chybou rozdělovat některým odvětvím povolenky v systému ETS zdarma i po roce 2013. Úplné rozdělování povolenek v aukci Komise prosazuje až po roce 2020. Výnosy z aukcí povolenek na vypouštění skleníkových plynů by měly plynout v plné výši do investic zmírňujících změny klimatu, do projektů adaptací na změny klimatu, a to jak v Evropě tak v rozvojových zemích. Významná část příjmů by měla směřovat do rozvojové pomoci (přesuny technologií, adaptační opatření, zabránění odlesňování), zbytek by měl být investován do domácí klimatické politiky (energetická efektivnost, výzkum a vývoj OZE).

Základní požadavky ekologických organizací

- Ve vyjednávání vně i uvnitř EU nadále operovat s cílem 30% snížení emisí skleníkových plynů do roku 2020 oproti roku 1990 a přesvědčit tak rozvojové země, že hlavní znečišťovatelé myslí snižování emisí vážně.
- Stanovit dlouhodobý závazný cíl EU pro snížení emisí skleníkových plynů do roku 2050 alespoň o 80 % oproti roku 1990.
- Prosadit, aby povolenky na emise skleníkových plynů byly pro všechny sektory od roku 2013 prodávány v aukci, nikoli rozdávány zdarma uhelným elektrárnám a dalším velkým znečišťovatelům.

2. Energetika

Energetika má na změnách klimatu největší podíl, řešení je tedy třeba hledat zejména zde. Nejde přitom jen o průmyslovou výrobu energie (tepla a elektřiny), ale i o způsoby její spotřeby v domácnostech a ve veřejném sektoru. Řešení problému změn klimatu (ale i závislosti na dovozech a konkurenceschopnosti) by mělo stát na zvyšování energetické efektivnosti a obnovitelných zdrojích energie. Tomu však peníze z EU příliš nenahrávají. Z naplánovaných investic ze strukturálních fondů v nových členských státech v období 2007–2013 má jít pouze 1 % prostředků do projektů na podporu energetické efektivnosti a obnovitelných zdrojů energie.

V průběhu českého předsednictví bude prováděna strategická revize energetické politiky EU. To pro ČR znamená příležitost, jak prosadit účinnější a ambicióznější cíle a opatření v oblasti energetiky a zmírňování změn klimatu. ČR musí jít přitom sama příkladem a transformovat svoji špinavou a energeticky náročnou ekonomiku ve vysoce efektivní a moderní hospodářství.

Energetická efektivita

Jarní summit EU v roce 2007 stanovil cíl snížení spotřeby primární energie do roku 2020 o 20 %. Tento cíl vychází z Akčního plánu pro energetickou efektivnost, který EU přijala v říjnu 2006. Plán obsahuje soubor opatření v oblasti zvýšení efektivnosti elektrických spotřebičů, budov, dopravy a výroby elektrické energie. Do roku 2020 by podle Akčního plánu mohly být účty za energii každoročně nižší o více než 100 miliard EUR, každý rok by se zabránilo úniku 780 milionů tun CO₂ a EU by spotřebovala v roce 2020 přibližně o 13 % méně energie než dnes. Žádné z těchto cílů však nejsou závazné. Stejným směrem jde i Česká republika, avšak zatím jen na papíře. Programové prohlášení vlády obsahuje závazek zvýšit energetickou efektivitu do roku 2020 o 40 %.

Energetická efektivita a úspory energie jsou hlavním prostředkem ke snižování emisí skleníkových plynů. Jarní summit EU v roce 2009 by měl pod českým předsednictvím zaručit, že **cíl 20% snížení spotřeby primární energie bude cílem závazným**, nikoli indikativním. K tomu je potřeba **revidovat**

a posílit existující legislativu, která zajišťuje energetickou účinnost a úspory v jednotlivých oblastech. Ke zvýšení míry respektovanosti dlouhodobého závazku je třeba stanovit i cíle průběžné.

Jednou z klíčových oblastí je směrnice o energetické náročnosti budov, jejíž novelizace začne v roce 2008. Nová směrnice by měla obsahovat **závazné požadavky na stavby nových budov a rekonstrukce starších**. K roku 2010 by již všechny nové a rekonstruované stavby nad 100 m² měly splňovat nízkoenergetický standard. V ČR lze se současnými technologiemi snížit energetickou náročnost vytápění, ohřevu vody a provozu elektrospotřebičů v obytných a administrativních budovách až o 60 %.

Významným nedostatkem v evropské legislativě jsou **chybějící minimální standardy na energetickou efektivitu v nejdůležitějších průmyslových zařízeních** (elektroenergetika, výroba a zpracování kovů apod.) Příležitostí k diskusi o zavedení těchto standardů bude revize směrnice o integrované prevenci a omezení znečištění (IPPC). Ta by nově měla zavést povinný energetický management podniku. V případě stavby nových uhelných elektráren je potřeba prosadit povinnou minimální účinnost 42 %.

Dojít by mělo také na **revizi směrnice o ekodesignu energetických spotřebičů**. Ta by měla stanovit právně závazné minimální energetické standardy pro jednotlivé druhy spotřebičů. Upravena by měla být také směrnice o štítkování spotřebičů, které by mělo být rozšířeno na další spotřebiče a upraveno podle technologického vývoje.

Základní požadavky ekologických organizací

- Stanovit cíl 20 % snížení spotřeby primárních energetických zdrojů do roku 2020 jako závazný a k němu stanovit cíle průběžné, takže klesnou evropské emise skleníkových plynů i závislost na dovozu paliv z rozvojových zemí.
- V nové směrnici o energetické náročnosti budov prosadit závazné standardy pro nové stavby i rekonstrukce nad 100 m²
- V rámci revize směrnice o integrované prevenci a kontrole znečištění (IPPC) prosadit minimální standardy energetické efektivity pro průmyslové podniky.
- Prosadit rozšíření využívání energetických štítků na další spotřebiče a zpřísnování standardů podle technologického vývoje.

Obnovitelné zdroje energie

Argumenty upozorňující na to, že obnovitelné zdroje energie (OZE) mohou být jen malou součástí budoucího energetického mixu, počítají s neustále rostoucí spotřebou energie, což je v rozporu s oficiálním směřováním EU i ČR. Mnohé ukazuje na to, že požadavky Komise pro podíl OZE v jednotlivých členských státech jsou silně podhodnoceny. Pro ČR navrhla Komise podíl 13 %, vládní propočty však ukazují, že potenciál v ČR představuje za současné míry spotřeby téměř 18 %. Pokud ale spotřeba klesne v souladu s programovým prohlášením vlády a Akčním plánem EU na zvyšování energetické účinnosti, blíží se potenciál OZE v ČR v roce 2020 asi 20 % konečné spotřeby energie.

Evropská unie by měla zvýšit cíl podílu OZE na spotřebě primárních zdrojů energie v roce 2020 z navržených 20 % alespoň na 25 % a stanovit dílčí cíle pro výrobu elektřiny a tepla. Neexistují rozumné důvody, proč závazné cíle stanovovat pouze pro agropaliva.

Základní požadavky ekologických organizací

- Zvýšit závazný cíl pro EU alespoň na 25 % podílu OZE na spotřebě energie do roku 2020.
- Prosadit alespoň indikativní cíle pro jednotlivé obnovitelné zdroje (biomasa, solární energie) a jednotlivé sektory (vytápění, výroba elektřiny).
- Omezit možnost nakupovat záruky původu z jiných členských států tak, aby systém vytvářel skutečné pobídky pro investice do OZE ve všech členských státech a nepoškozoval národní systémy podpor.

Agropaliva

Termín „biopaliva“ je zavádějící. Napovídá, že jde o paliva, která byla vyrobena šetrným a udržitelným způsobem. Přívlasek „bio“ by však měl zůstat produkci podle pravidel ekologického zemědělství. Za adekvátnější termín proto považujeme „agropaliva“.

Evropská rada stanovila na Jarním summitu roku 2007 závazný cíl do roku 2020 zvýšit podíl agropaliv na celkové spotřebě paliv v dopravě na 10 %. Pro další OZE žádný závazný cíl nestanovila, ačkoli právě agropaliva jsou z hlediska environmentálních i sociálních dopadů nejméně udržitelným obnovitelným zdrojem.

Pěstování plodin pro výrobu agropaliv je velmi často spojeno s masivním využíváním průmyslových hnojiv, tlakem na přirozené ekosystémy a biologickou rozmanitost (kácení lesů, intenzivní zemědělství). První zkušenosti jasně ukazují, že pěstování plodin pro agropaliva nepřináší zemědělcům v rozvojových zemích žádný profit, dochází naopak ke zvyšování cen potravin a snižování životní úrovně. Dovoz agropaliv do EU navíc nijak nezvyšuje energetickou bezpečnost. **EU by proto měla začít vážně uvažovat o úplném vyloučení dovážených agropaliv z podpory v EU.**

Zvláštní péče by měla být věnována vývoji evropských a globálních standardů pro udržitelnou produkci agropaliv. Prostorem pro definici těchto standardů by měla být kromě směrnice o OZE i novela směrnice o kvalitě paliv, která by měla být schválena v průběhu českého předsednictví. Tyto směrnice by měly stanovit **uhlíkovou bilanci** (procento úspor skleníkových plynů v celém životním cyklu agropaliv ve srovnání s využíváním paliv fosilních) **nejméně 60 % (oproti navrhovaným 35 %) a závaznou analýzu životního cyklu agropaliv**, která zhodnotí nejen negativní dopady na vodní poměry, půdu a biodiverzitu, ale i dopady sociální. Důležité je mít na paměti, že ať už budou přijatá kritéria udržitelnosti jakkoli přísná, budou velmi špatně kontrolovatelná a vynutitelná v zemích mimo EU.

Příliš ambiciózní a závazný cíl směřuje investice do výzkumu agropaliv a jejich masivního rozvoje, zatímco ostatní perspektivnější OZE zůstávají na okraji zájmu. Je přitom jasné, že stanoveného cíle nepůjde dosáhnout bez využívání tzv. druhé generace agropaliv, která jsou přes mnohdy vyjadřovaný optimismus stále v plenkách. **EU by proto měla revidovat svůj závazek zvýšit podíl agropaliv na 10 % do roku 2020** a zajistit, aby jakýkoli nárůst podílu agropaliv byl v souladu s Rozvojovými cíli tisíciletí a dalšími politikami na snižování chudoby.

Základní požadavky ekologických organizací

- Revidovat závazný cíl 10 % podílu agropaliv na celkové spotřebě paliv do roku 2020: plány EU nyní předbíhají rozvoj technologií a nadělají více škody než užítku.
- V rámci směrnice o kvalitě paliv a podpoře OZE stanovit přísnější ekologické, sociální a energetické standardy agropaliv a závaznou analýzu životního cyklu.
- Prosadit uhlíkovou bilanci agropaliv nejméně ve výši 60 %.

Zachytávání a skladování uhlíku (CCS)

Zavádění technologie CCS je prozatím ve stavu výzkumu a vývoje, EU financuje několik pilotních projektů. Samotné zavádění této technologie do komerční praxe se očekává až po roce 2020, CCS proto nemůže být součástí řešení změn klimatu a stanovování závazků pro snižování emisí skleníkových plynů do roku 2020.

Vývoj a případný provoz technologie CCS musí být financován výhradně z privátních zdrojů, aby se náklady na výrobu elektřiny spravedlivě promítaly do její ceny. Provozovatel zařízení CCS musí nést plnou zodpovědnost a plnou cenu pojištění za případný únik uloženého CO₂. Směrnice o CCS by měla stanovit povinná bezpečnostní opatření pro předcházení únikům CO₂. Pokud má technologie CCS skutečnou perspektivu, pak firmy k investicím do vývoje CCS přiměje účinný evropský systém obchodování s emisemi. CCS může hrát svoji dočasnou pozitivní roli při přechodu k nízkouhlíkové ekonomice, jde však o technologické řešení „na konci potrubí“ a jeho masivní využívání může vést spíše k zakonzervování současného stavu energetiky.

Základní požadavky ekologických organizací

- Zastavit veřejnou podporu výzkumu a instalaci CCS
- V rámci směrnice o CCS prosadit povinná bezpečnostní opatření pro předcházení únikům uloženého CO₂

Jaderná energetika

Dnes je na světě v provozu celkem 439 velkých jaderných reaktorů, jejich podíl na výrobě elektřiny představuje asi 16 %, podíl na celkové spotřebě energie asi 6,5 %. Průměrný věk reaktorů je asi 23 let a většina jich bude muset být v příštích deseti letech vyřazena z provozu. Aby jaderná energetika mohla v budoucnosti představovat důležitou část globální klimatické politiky, musel by následovat opravdu veliký boom. A to i ve státech, které v tomto ohledu mají dosud minimální zkušenosti a nezaručují bezpečnostní standardy obvyklé v EU. Může jít také o politicky nestabilní regiony či nedemokratické režimy.

Evropská unie ponechává rozhodnutí o využívání jaderné energie na členských státech. Ty se v přístupu k jaderné energii značně liší. Na jadernou energii se spoléhá Francie nebo Finsko, naopak Rakousko, Švédsko či Irsko a řada dalších států EU si svůj odmítavý postoj k jaderné energii pevně drží. Přes některé probíhající či chystané projekty se v rámci EU očekává kvůli nutné odstavce starých bloků spíše útlum výroby elektřiny z jádra. Dnes pokrývá jádro asi jednu třetinu konečné spotřeby elektřiny v EU.

Reálný potenciál jaderné energetiky z pohledu ochrany klimatu je marginální a debata o něm odvádí pozornost od technologií, které mohou přinést úspory emisí v mnohem větším měřítku a nepoměrně rychleji. Vedle bezpečnostních rizik (terorismus) dosud nejsou vyřešeny problémy s ukládáním vyhořelého jaderného paliva. Jádro není obnovitelným zdrojem, vyčerpání zásob uranu se očekává v horizontu několika desítek let. Přesto se stále investují do výzkumu jaderných technologií miliony eur, a to nejen do jaderné fúze, ale stále i do technologií štěpení. Do výzkumu a vývoje jaderné energetiky v rámci 7. rámcového programu má jít v letech 2007–2013 třikrát více investic než do výzkumu a vývoje obnovitelných zdrojů a energetické efektivity dohromady.

Jaderná energetika není na trhu konkurenceschopná – bez státních podpor se neobejde ani výstavba jaderných zdrojů, ani likvidace jaderného odpadu. Jaderná energetika se také těší omezené odpovědnosti za škodu vzniklou jadernou havárií. To nemá precedent v jiných rizikových odvětvích, třeba chemickém průmyslu. Omezení odpovědnosti je tvrdým zásahem státu do energetického trhu, uměle zlevňuje pojistné, a je proto třeba jej zpřísnit nebo úplně odstranit.

Základní požadavky ekologických organizací

- Investice z EU a dalších veřejných rozpočtů do výzkumu a vývoje technologií jaderného štěpení přesunout do výzkumu technologií a rozvoje obnovitelných zdrojů, kde za stejné peníze přinesou podstatně větší užitek a posunou ekonomiku dopředu.
- Prosazovat zavedení plné finanční odpovědnosti provozovatelů jaderných elektráren.

3. Doprava

Doprava způsobuje v EU emise více než 20 % skleníkových plynů a jejich objem stále stoupá, a to i v relativních číslech k HDP. Přínosy technologických inovací v oblasti osobní dopravy jsou negovány rostoucím počtem aut a stále menší obsazeností. Objemy letecké dopravy dramaticky stoupají. Celá jedna třetina spotřeby energie ve 25 zemích EU je spojena s odvětvím dopravy, přičemž silniční doprava (s podílem kolem 83 %) je v souhrnu nejvíce energeticky náročná. Přeprava osob i nákladů po železnici se v poměrných číslech k objemům přepravy v silniční dopravě stále snižuje. Přesto jsou investice do stavby silnic a dálnic v Evropě na vzestupu.

Současná politika EU se zaměřuje především na technologická vylepšení motorů a kvalitu paliv. Nárůsty v objemu dopravy však ukazují, že tato opatření ke snižování objemu skleníkových plynů nestačí. Politika EU se proto musí důkladněji věnovat **formování poptávky po dopravě a přesunu dopravních**

objemů směrem k šetrnějším způsobům dopravy. Důsledná internalizace externích nákladů v dopravě a harmonizace podmínek v jednotlivých zemích EU by měly zvýšit poptávku po železniční dopravě. Do poloviny roku 2008 by Komise měla předložit model pro vyhodnocování externích nákladů u všech druhů dopravy. Ten by měl sloužit jako základ pro výpočty poplatků za používání infrastruktury a revizi směrnice o Eurovignette (evropské silniční známce).

Unie by měla přijmout legislativu, která již v roce 2010 **zahrne leteckou dopravu do evropského systému obchodování s emisemi** (EU ETS) a bude platit nejen pro lety mezi členskými státy, ale pro všechny lety do a ze zemí EU. Limit pro vypouštění emisí pro leteckou dopravu pro rok 2020 by se měl pohybovat okolo 50 % úrovně průměrných emisí z let 2004–2006. Povolenky v rámci systému mají být udělovány již od roku 2013 ze 100 % v aukci, která zabezpečí efektivní alokaci. Letečtí dopravci se s následky aukce dokáží dobře vyrovnat.

Regulace automobilového průmyslu je nutná na celoevropské úrovni, aby nedošlo k narušení hospodářské soutěže nerovnými podmínkami. V evropské legislativě je potřeba zakotvit závazné **limity pro vypouštění emisí CO₂ pro osobní auta v hodnotě 120 g/km v roce 2012.** (Komise přitom navrhuje v připravovaném nařízení 130 g/km.) Cíle by se měly každým rokem lineárně snižovat o 5 %, což by vedlo v roce 2020 až k hodnotě 80 g/km. Snižování emisí CO₂ jde ruku v ruce se zvyšováním palivové účinnosti. Ta je daleko efektivnějším způsobem snižování emisí z automobilové dopravy než zavádění agropaliv.

Ze strukturálních fondů EU má jít v letech 2007–2013 z prostředků určených na dopravní projekty 55 % na stavbu silnic a dálnic, pouze 27 % na rozvoj železnice a 8 % na rozvoj šetrné městské dopravy. EU by proto měla zrevidovat kontrolu využívání peněz z evropských fondů, zavést kvalitativní standardy na projekty financované ze strukturálních fondů a zpřísnit kritéria udržitelnosti. Evropská politika soudržnosti by měla být nízkouhílková.

Dopad politiky Evropské unie na klima se projevuje i v dosud opomíjeném problému aktivit Evropské investiční banky (EIB), která s ročními půjčkami ve výši 53 miliard EUR dvojnásobně převyšuje Světovou banku. Je potřeba dosáhnout toho, aby EIB přestala od roku 2012 poskytovat půjčky na těžbu a využívání fosilních paliv jak uvnitř EU, tak v rozvojovém světě. Důvodem jsou dopady na globální klima, poškozování ekosystémů, ale také časté porušování lidských práv a demokratických principů a nepřímá podpora ozbrojených konfliktů.

Základní požadavky ekologických organizací

- Leteckou dopravu zahrnout do systému ETS již od roku 2010 a od roku 2013 rozdělovat celý objem povolenek pro leteckou dopravu v aukcích.
- Zavést závazné standardy pro vypouštění emisí CO₂ v hodnotě 120g/km v roce 2012 a 80g/km v roce 2020, a srazit tak i účty, které řidiči platí u benzinových pump.
- Okamžité ukončení půjček a investic EIB do projektů realizovaných v citlivých přírodních oblastech v EU i ve světě, na územích domorodých etnických skupin a národů a v oblastech s ozbrojenými konflikty.

Další priority:

Na přelomu roku 2008 a 2009 předloží Komise první návrh reformy rozpočtu EU pro roky 2014–2020. Většina peněz z rozpočtu EU je přitom věnována na **Společnou zemědělskou politiku** (SZP) – v období 2007–2013 43 %. Ta by se měla po roce 2013 spolu s rozpočtem reformovat. Poměr dotací v rámci SZP, které slouží hlavně k podpoře zemědělské produkce (první pilíř SZP) a subvencí, jež podporují rozvoj venkova a péči o krajinu (druhý pilíř SZP), je nevyvážený, zvýhodňuje evropské zemědělce a výrobce potravin na trhu, a to zejména v porovnání se zemědělci a výrobci z chudých zemí. S pokračující liberalizací světového obchodu ztrácejí rozvojové země možnost své trhy chránit před přílivem levnějšího evropského zboží.

Společná zemědělská politika by se měla změnit v politiku udržitelného hospodaření v krajině a rozvoje venkova. Důraz je třeba klást na opatření proti vylidňování venkovských oblastí, podporu ekosystémových

služeb, ochranu biodiverzity a opatření na zmírňování změn klimatu. V rámci druhého pilíře je třeba dbát na dostatečnou podporu pěstování biomasy pro energetické účely. ČR i EU by měly hledat mechanismy, které nebudou limitujícím faktorem pro její udržitelnou produkci.

ČR bude v době předsednictví zastupovat EU na jednání stran mezinárodních úmluv týkajících se chemických látek a odpadů – Stockholmské úmluvy o perzistentních organických látkách (POPs) a Basilejské úmluvy. Očekává se, že budou přijata důležitá rozhodnutí týkající se *limitů POPs v odpadech*, zařazení nových látek pod režim Stockholmské úmluvy, doplnění manuálu pro výpočty úniků POPs a další. V únoru 2009 se bude konat také schůzka Řídícího výboru UNEP a Celosvětové fórum ministrů životního prostředí. Očekává se, že právě na této schůzce padne konečné rozhodnutí o tom, jaký mechanismus bude zvolen pro *omezení globálního znečišťování rtuť*.

5.5 Výstavba golfového hřiště v Klánovickém lese

5.5.1 Dopis STUŽ Ministerstvu životního prostředí – dopisem a e-mailem

Věc: *Odůvodněné nesouhlasné vyjádření do zjišťovacího řízení k záměru MŽP 216 – „Výstavba golfového hřiště Praha – Klánovice“*

K oznámení záměru „Výstavby golfového hřiště Praha – Klánovice“ k projednání posouzení vlivů na životní prostředí se v zákonné lhůtě vyjadřujeme

takto:

- Oznámení a jeho přílohy předložené k záměru nejsou, dle našeho názoru, zpracovány objektivně a řada vlivů je bagatelizována nebo zcela opomenuta.**
- Nesouhlasíme s názorem, že nulová varianta (tedy zachování lesa v současné podobě) zhorší stav více než golfové hřiště. Pokud je nejlepší ochranou chráněných oblastí jejich v tomto případě vyjmutí z PUPFL a vykácení, nemá smysl žádné chráněné oblasti vyhlášovat ani hodnotit vliv projektů na životní prostředí,
  - za přečehované naopak považujeme funkce nařizených opatření, která by investorovi ukládala povinnosti k eliminaci nevhodných zásahů do ŽP, jež v budoucnosti lze jen těžko vymáhat a zajistit jejich realizaci. Stejně tak je přečehován příslib a záruky investora, že převezme garanci nad ochranou životního prostředí v řešené oblasti – toto je zcela vágní a nevyahatelná formulace.

S ohledem na fakt, že při přestavbě „klubovny“ v Klánovickém lese, bylo, podle našich informací, postupováno v rozporu se stavebním zákonem i dalšími předpisy, nepovažujeme takovéto přísliby za seriózní.

- zdá se, že veškeré propočty jsou podhodnoceny: spotřeba vody na závlahy, zátěže při stavbě, odvoz a přívoz materiálů, hluk, v propočtech záboru lesa se uvádí pouze čisté plochy hřiště – chybí potřebný ochranný pas okolo vykácené plochy, jako ochrany před zničením kořenů dalších stromů, chybí zábory lesa: pro spojovací cesty, výkopy pro rozvody energie, vody, kabelů, zpevnění terénu pro těžkou techniku atd. Potřeba vody je navrhována částečně z odkalovacích nádrží, část z vodovodního řadu. Současná kapacita vodojemu je přitom vyčerpána, rozšíření kapacity není zatím plánována a projekt tuto skutečnost neřeší.
- Výstavba golfového hřiště uprostřed lesa zvláštního určení není ve veřejném zájmu**
    - golfové hřiště je svým charakterem exkluzivní záležitostí pro relativně úzkou skupinu členů klubu a jejich hostů na úkor obecného užívání a zachování průchodnosti lesa pro ostatní obyvatele. I když investor v záměru slibuje zachování průchodnosti pro všechny, ze zkušeností z jiných areálů je zřejmé, že by hrozily střety a k významným omezením průchodnosti zajisté v reálu dojde. Přitom rekreační funkce Klánovického lesa právě jeho rozsahem a dosavadní neporušeností velice přesahuje lokální význam a má význam celopražský – takových lesních komplexů není v přímém předpolí velkoměsta mnoho, tím však vzrůstá jejich hodnota a důvody k důsledné ochraně ve veřejném zájmu!

- b) Praha má nedostatek ploch pro neorganizovaný sport a rekreaci v přírodě všech obyvatel. Nelze proto připustit komercializaci takto obecně užívaných ploch přírodě blízkých, kde lze provádět neorganizovanou denní rekreaci, a to včetně obecně dostupných forem - procházky, cyklistika, běh, soutěže pro děti apod.,
- c) na území hlavního města Prahy není ani 10 % ploch vedených jako lesní půda, navíc jde vesměs o lesy zvláštního určení s mnoha dalšími funkcemi, jež převrstvují produkční funkci a každý funkční areál lesa je tu nesmírně cenný a rozloha lesů by měla spíše vzrůstat, nežli být redukována,
- d) golfové hřiště jsou míst intenzivní aplikace velmi nebezpečných pesticidů, která do rekreačních a chráněných oblastí nepatří. Navíc v blízké budoucnosti hrozí, že budou zdrojem šíření velmi nepříjemných plevelů z důvodu plánované aplikace trav geneticky manipulovaných s cílem zajistit jejich rezistenci vůči pesticidům.

4. Požadujeme plné provedení celé procedury EIA včetně kvalitního nezávislého posudkářského posouzení a veřejného projednání dokumentace i posudku:

- a) Tak významný zásah do Klánovického lesa nemůže být řešen pouze oznámením podle přílohy č. 3 zákona č.100/2001 Sb., tak složitou problematiku nelze řešit pouze oznámením podle § 6 přílohy č. 3, ale žádáme záměr dále posuzovat podle zákona č.100/2001 Sb., tj. zpracovat dokumentaci podle přílohy č.4 k zákonu č.100/2001 Sb., následný posudek nezávislou a autorizovanou osobou a veřejné projednání záměru.
- b) neřešená nebo nedostatečně řešená rizika jakými jsou vlivy na ŽP, krajinu, les, Naturu 2000, VKP, živočichy, rostliny, občany včetně vyloučení lokality z veřejných ploch obecně užívaných, synergických a kumulativních vlivů vyžadují dokumentaci řádně a na odpovídající úrovni podrobnosti dopracovat,
- c) požadujeme veřejné projednání záměru výstavby golfového areálu v Klánovickém lese, z důvodů zvláštního zřetele a významu záměru požadujeme, aby se konalo mimo dobu dovolených či svátků a bylo oznámeno alespoň 4 týdny předem.

5. Požadujeme zpracování dokumentace a záměru pro celý areál, ne pouze pro golfové greeny:

- a) podaný záměr „obnovy“ golfového hřiště neobsahuje vše, co se týká celého záměru. Dle stanoviska MŽP, sděleného opakovaně FGRP, nesmí dojít k „salámování“, požadavků a podklad pro posouzení v EIA má být úplný tj. zahrnující všechny požadavky, potřeby a vlivy, související s celkovým záměrem. FGRP podaný záměr pro EIA – MZP216 je podán v rámci nepřipustné a nezákonné účelové fragmentarizace a v rozporu s požadavky orgánu EIA,
- b) záměr nezahrnuje zejména:
  - i) celkovou rekonstrukci klubovny včetně rozšíření zastavěné plochy na pozemku 1103/7 – bez povolení výjimky v rámci PP Klánovice- Čihadla a stavební uzávěry dle vyhlášky ve smyslu vyhl. 3/1991 Sb. HMP, rozšíření stavby klubovny o nejméně dalších 500 m² mimo původní půdorys, dále o přípojku na kanalizace a vybudování jímek, přípojku elektrické energie, Caddie House, přístřešek u cvičné louky, provozní objekt, parkoviště, odstavnou plochu pro techniku,
  - ii) rozšíření podnikání v klubovně o veřejnou restauraci, která nebyla nikým schválena. Záměr by měl řešit i vliv předpokládaných hromadných akcí (večírky, svatby, podnikové akce a další oslavy) na klidovou zónu
  - iii) požadavek na tzv. dětské hřiště – zatím bez udání rozlohy a umístění, nutno specifikovat a zahrnout do posuzování,
  - iv) požadavek na další sportoviště (tenis, volejbal, nohejbal, baseball atd.) dle jiných projednávaných úvah v rámci zřízení tzv. společensko–sportovního areálu,
  - v) podstatné rozšiřování parkovací plochy u klubovny na úkor zeleně a stromů a úvahy o provozu veřejné restaurace včetně podnikových akcí, jsou jasným signálem značného zvýšení počtu průjezdu

aut do areálu, a to až 300–500 pohybů denně, což představuje pro okolí značné zhoršení životních podmínek, pěší příchozí jsou skutečně světlou výjimkou.

- vi) v současnosti se na stavebním odboru MČ Praha 21 vede řízení ke cvičné louce, která má parametry odlišné od v dokumentaci uváděných variant. Investor požádal orgány ochrany životního prostředí na MHMP a Praze 21 o závazné vyjádření k dětskému hřišti a to v situaci, kdy bylo rozhodnuto o nutnosti zpracování procesu EIA. Všechna uvedená řízení by měla být v souladu a směřovat k jedinému společnému záměru – opět riziko fragmentarizace, projednávání a odsouhlasování postupně po částech.

6. Požadujeme vypracování posudků autorů vyhlášení NATURA

Požadujeme podrobnější dokumentaci vyjasňující skutečnost, že odborníci z oblasti biologie ve svých posouzeních zlehčují (respektive uvádějí, že zmíněné porosty jsou nepůvodní, málo hodnotné, způsobují degradaci půdy, jejich smýcení bude mít příznivý vliv atd.) míru ovlivnění lesních porostů a živočichů, ale přitom na druhé straně se jiní odborníci zasadili o to, aby bylo území v nedávné minulosti zařazeno do soustavy evropsky významných lokalit poté, kdy zde byla nejprve vyhlášena přírodní rezervace.

Požadujeme podrobné odborné posouzení, provedené na základě podkladů pro vyhlášení zmíněných chráněných přírodních prvků. Rozpory a rozdíly v hodnocení téhož území musejí být přesvědčivě odstraněny. Nelze vyloučit ani nařízení nezávislé expertizy znalcem na věci nijak nezúčastněným, kterého určí orgán EIA.

7. Požadujeme zpracování variantního řešení pro umístění golfového hřiště mimo les a průkaz, že neexistuje varianta mimo les, která je výhodnější:

- a) v oznámení není uvedena žádná varianta hřiště, která by nezasahovala do přírodního parku, přírodní rezervace, oblasti NATURA2000 nebo významného krajinného prvku, která by se lišila umístěním, kapacitou, použitou technologií či okamžikem provedení. Požadujeme prokázat, že neexistuje na jiném místě varianta výhodnější, která by do těchto oblastí nezasahovala a zmíněné oblasti neovlivňovala. Existence klubovny nezakládá žádnou nutnost realizovat projekt golfového hřiště právě na tomto místě,
- b) jedná se o typ záměru, který oproti jiným záměrům není vázaný na specifické podmínky, může být realizován téměř kdekoli a navíc není ani veřejně prospěšný. Je Pro tyto účely lze s úspěchem využívat plochy jiné, zcela nepřirodní, jejichž rekultivací na golfové hřiště se hodnota např. v minulosti antropogenně devastovaných území po všech stránkách zvýší,
- c) mimo uváděné varianty řešení golfu v Klánovickém lese (var.1,2,2a) požadujeme zpracovat variantní návrhy umístění v jiných lokalitách mimo Klánovický les, např. v prostoru na severozápad od klánovické zástavby, okolí Šestajovic a Úval. Měly by být zvažovány i varianty v dalších lokalitách,
- d) dalším argumentem pro zpracování variant mimo les je fakt, že golfové hřiště může být vybudováno během několika měsíců na každém poli (greeny se dovezou, písek se doveze, vysadí se odrostlé dřeviny, „jezírka“ se odizolují, aby netekla, napustí se vodou atd.), ale les jako takový (lesní ekosystém) se tvoří velmi dlouhou dobu a nevratný zásah do něj by měl být výjimkou, zvláště v příměstském území,
- e) požadujeme rozpracování nulové varianty, která je zde sice zcela bagatelizovaná, z hlediska veřejných zájmů je však zjevně optimálním řešením - s tím, že záměrný management lesa by měl postupně navracet přírodě blízkou druhovou skladbu dřevin.

8. Požadujeme vypracování rizikové analýzy se zaměřením na stabilitu navrhovaného projektu v dlouhodobém časovém horizontu

- a) 9ti jamkové hřiště nemusí být ekonomicky udržitelné a v budoucnu zvýší tlak na jeho rozšíření na 18 jamek,

- b) dokumentace neřeší rizika spojená s možným ekonomickým neúspěchem projektu, kdy může být areál opuštěn a dojde k jeho devastaci a ruderalizaci - požadujeme zpracování řešení pro případ nedokončení výstavby nebo ukončení provozu areálu, zejména s ohledem na regeneraci vykáčených ploch, rezidua hnojiv a odpadů v území.

Vzhledem k uvedenému požadujeme provedení posouzení vlivů na životní prostředí záměru v plném rozsahu, tedy závěr zjišťovacího řízení navrhuje v tom smyslu, aby byl záměr dále posuzován a aby dokumentace zahrnovala podrobné a objektivní zpracování otázek výše uvedených.

ing. Jiří Dlouhý - předseda

V Praze dne 15. 6. 2008

5.5.2 Záměr výstavby golfového hřiště v Klánovicích musí projít kompletní EIA

Tisková informace MŽP, Praha, 8. července 2008

V pátek 4. července 2008 ukončilo Ministerstvo životního prostředí zjišťovací řízení k záměru „Výstavba golfového hřiště Praha, Klánovice“. Jeho závěrem je, že záměr by mohl mít významný vliv na životní prostředí a s ohledem na jeho velikost a významnost bude tedy dále posuzován podle zákona o posuzování vlivů na životní prostředí.

Záměr byl předložen ve dvou variantách, které se od sebe lišily umístěním golfových drah (jamek) a tedy i rozsahem areálu a jeho zásahem do komplexu lesních porostů. První z variant navrhovala osmnáctijamkové hřiště s předpokládaným odlesněním ca 31 ha, druhá varianta (a její podvarianta) je redukována na 9 jamek a předpokládané odlesnění cca 7,5 ha.

Ze závěrů zjišťovacího řízení vyplývá, že bude nutné dokumentaci pro další posuzování EIA zpracovat s důrazem na následující oblasti. Je třeba například rozpracovat a vyhodnotit variantu nulovou a variantu mimo les, jednoznačně a graficky vyjádřit celkové plošné nároky jednotlivých variant, rozpracovat ovlivnění všech dotčených chráněných území, dopracovat biologické hodnocení, změny retenčních schopností území, posouzení na veřejné zdraví a dále zohlednit a vypořádat všechny relevantní požadavky z došlých vyjádření.

Nyní musí investor připravit dokumentaci EIA a předložit ji MŽP k posouzení. Následný proces bude probíhat v řádu několika měsíců a za účasti veřejnosti.

5.6 Příspěvek k diskusi o Aktualizaci Strategie udržitelného rozvoje České republiky 2008

Ministerstvo životního prostředí ve fázi přípravy základní koncepce nové Strategie udržitelného rozvoje České republiky (dále jen SUR ČR 2008) vyhlásilo připomínkové řízení se zahrnutím co možná nejširšího spektra subjektů české společnosti. Nejrůznější subjekty byly vyzvány uplatnit návrhy základních směrů a pojetí aktualizované Strategie, tak aby odrážela stav a trendy v oblasti udržitelného rozvoje České republiky a nejlepší mezinárodní praxi.

Jako základní materiály pro zorientování v současném stavu přípravy aktualizace Strategie v České republice a k umožnění srovnání českého přístupu s uznávanými příklady nejlepší mezinárodní praxe v oboru je ve výzvě doporučeno vycházet ze SUR ČR 2004, z materiálu „Principy, nástroje a návrh priorit pro dopracování aktualizované Strategie udržitelného rozvoje České republiky (2007)“ Rady vlády pro udržitelný rozvoj a tzv. Obnovené strategie udržitelného rozvoje Evropské unie. Na www stránkách MŽP jsou rovněž příklady Strategií udržitelného rozvoje několika zemí EU.

Po prostudování těchto podkladů podávám **jako dílčí podnět** pro pojetí a osnovu aktualizované SUR ČR 2008 následující připomínku k MŽP zveřejněným dokumentům vč. pojetí tzv. Obnovené SUR EU:

SUR ČR 2004 je koncipována v analytické části jako popis a hodnocení stavu v ekonomickém, sociálním a environmentálním pilíři udržitelnosti vývoje ČR, z průřezových témat jsou uváděna Výzkum a vývoj, vzdělávání, dále Evropský a mezinárodní kontext a Správa věcí veřejných, v návrhové části pak jsou uvedeny Východiska a principy strategie udržitelného rozvoje a odpovídající součásti a priority v jednotlivých pilířích udržitelnosti, jako jsou:

- Ekonomický pilíř: posilování konkurenceschopnosti ekonomiky,
- Environmentální pilíř: ochrana přírody, životního prostředí, přírodních zdrojů a krajiny, environmentální limity,
- Sociální pilíř: posílení sociální soudržnosti a stability,
- a dále opět „průřezová“ témata Výzkum a vývoj, vzdělávání, Evropský a mezinárodní kontext a Správa věcí veřejných.

Obnovená SUR EU je koncipována na deklaraci následujících Cílů a zásad:

Ochrana životního prostředí, Sociální spravedlnost a soudržnost, Hospodářská prosperita, Plnění mezinárodních povinností, Prosazování a ochrana základních práv, Solidarita uvnitř generací a mezi generacemi, Otevřená a demokratická společnost, Zapojení občanů, Zapojení podniků a sociálních partnerů, Soudržnost politik a řízení, Integrace politik, Využívání nejlepších dostupných znalostí, Zásada předběžné opatrnosti, Znečišťovatel musí platit.

Připomíná se v ní propojenost s Lisabonskou strategií pro ekonomický růst a zaměstnanost, zejména se zásadou lepší tvorby politik a s hlavními úkoly:

Změny klimatu a čistá energie, Udržitelná doprava, Udržitelná spotřeba a výroba, Ochrana a řízení (využívání) přírodních zdrojů, Veřejné zdraví, Sociální začlenění, demografie a migrace, Celosvětová chudoba a problémy udržitelného rozvoje

Jako průřezové politiky přispívající ke znalostní společnosti se zde uvádějí:

Vzdělání a odborná příprava, Výzkum a vývoj

Dále se tam uvádějí Finanční a ekonomické nástroje, Komunikace, Mobilizace zúčastněných subjektů a znásobení úspěchu, Provádění, monitorování a následné činnosti, jako u každé standardní strategie.

Co však všem těmto strategiím i v pokynech pro Aktualizaci SUR ČR 2008 zatím chybí, je pochopení a formulace veřejného zájmu, který může rozhodujícím způsobem přispět k vyváženosti pilířů udržitelnosti vývoje v jakémkoliv území, tedy jak v Evropě, tak v České republice, totiž potřeby racionálního funkčního a prostorového uspořádání území. Vyžaduje to ovšem uznání a docenění územního plánování a rozhodování jako průřezové, věcně i prostorově zastřešující disciplíny veřejné správy. Potřeba nahlížení problematiky udržitelného rozvoje také prizmatem konkrétního území, ať už Evropy, ČR, prostorové a funkční diferenciací území je nutnou, nikoliv však postačující podmínkou úspěšnosti snah přechodu na trajektorii udržitelného rozvoje.

V tomto smyslu zatím neplní a v navržené a realizované podobě ani nemůže plnit úlohu, předpokládanou novým stavebním zákonem č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu ani vládou schválená, ale bohužel ani MMR letos připravovaná nová Politika územního rozvoje, která by takovým zastřešujícím dokumentem mohla a měla být. Postrádá totiž potřebný obecný filozofický základ, vizi harmonického vývoje nikoliv „konkurenčních“, ale komplementárně se doplňujících dvou základních subsystémů využití území, jaké tvoří „přírodní“ a „antropogenní“ síť. Základní „přírodní síť“ tvoří vodní toky a plochy se svými záplavovými územími, mokřady, další významné krajinné prvky a dále prvky územního systému ekologické stability krajiny a velko- i maloplošná chráněná území přírody. Základní „antropogenní síť“ tvoří lidská sídla (města a obce), dopravní plochy a koridory, které

je propojují a technická infrastruktura vedená mimo sídla. V ideálním případě by se tyto dvě sítě měly komplementárně doplňovat tak, aby „uzly“ antropogenní sítě, tedy města a obce ležely zhruba uprostřed „ok“ sítě přírodní a „uzly“ sítě přírodní, tedy biocentra ÚSES uprostřed „ok“ sítě antropogenní, takže by se křížila pouze „vlákna“. V mezilehlém území mezi uzly a vlákny je pak logicky prostor pro zemědělskou a lesní výrobu, těžbu nerostů, rekreaci atp., tedy pro lidské činnosti navázané na přírodní a přírodě blízké procesy. Jsou tak zajištěny maximální diverzita a stabilita obou sítí, blízkost přírodních zdrojů místům spotřeby, podmínky pro vytváření „malých“ uzavřených surovinových a energetických „okruhů“ (cyklů) a další sociální, ekonomické a environmentální předpoklady dlouhodobé udržitelnosti vývoje v území.

V optimálním případě by se reálné rozložení přírodních daností a prostorů soustředění lidských činností mělo takovému ideálnímu rozložení blížit a nedostatky v této vyváženosti, spočívající v deformacích terénní konfigurací či jinými vlivy, v hypertrofii prvků antropogenních by měly být cílevědomě odstraněny nebo alespoň minimalizovány na vyšší hierarchické úrovni. Území Evropy a v ní i ČR by tak bylo rozvíjeno jako mozaika, v níž v některých plochách a koridorech by cílevědomě nebylo bráněno rozvoji lidských aktivit z důvodů ochrany přírody a krajiny a v jiných by naopak ochrana přírody a krajiny byl kategorický imperativ, aniž by si tyto zdánlivě protichůdné zájmy v reálném prostoru překážely, jako je tomu při plošném uplatňování obou zdánlivě protichůdných zájmů.

Takové pojetí „Politiky dlouhodobě udržitelného územního rozvoje“ by pak bylo výrazným příspěvkem k dlouhodobé udržitelnosti života na celém kontinentu i v České republice jako jeho součástí a „srdce“. Dovolilo by v celoevropských souvislostech řešit únosnou míru zátěže území ČR např. tranzitní transkontinentální dopravou a vyčlenit pro pohyby ve směru východ – západ severně od území ČR energeticky úsporný koridor nížinami od Belgie a Holandska přes severní Německo a Polsko do Pobaltských republik, Běloruska a Ruska a jižně od území ČR paralelní energeticky úsporný koridor vedený od severní Francie přes Bádensko - Virtembersko a Bavorsko do údolí Dunaje a jím přes Rakousko a Maďarsko dál na Ukrajinu a do jižního Ruska. Obdobně lze ČR obejít v relacích sever – jih a tím od této zátěže území ČR rovněž do značné míry ochránit. Naopak je zřejmé, že v diagonálních směrech severozápad – jihovýchod a jihozápad – severovýchod se ČR nemůže tranzitní zátěží v celoevropské územní dělbě dopravní práce zcela vyhnout a je zapotřebí pro ně vytvořit přes území ČR odpovídající infrastrukturu v železniční i silniční (dálniční) dopravě. Dosavadní pojetí Politiky územního rozvoje, ale bohužel i uvažování některých ekologických iniciativ, jakoby Česká republika byla „ostrov v moři“, jehož infrastruktura se může rozvíjet jen podle vnitřních potřeb a zájmů, je zpátečnická a neudržitelná. Z ní ovšem bohužel vychází i odpor proti dálnici D8 přes České středohoří, proti zlepšení plavebních podmínek na Labi do Pardubic nebo proti trase R 43 kolem Brna.

Nová Strategie udržitelného rozvoje ČR by tedy měla mezi své Cíle a opatření zahrnout tuto prostorovou či územní dimenzi („racionální funkční a prostorové uspořádání území“ jako další „průřezové“ téma) a uložit Ministerstvu pro místní rozvoj změnit pojetí Politiky územního rozvoje ČR jak co do obsahu, kde je především třeba zakotvit rovnoprávně onu „přírodní síť“, o níž se zmiňuji výše a více zohlednit u obou sítí mezinárodní kontext, tak co do formy a procedury projednání a přijímání jako společného materiálu MMR a MŽP s řešením případných meziresortních sporů v Radě vlády pro udržitelný rozvoj. Aby nová Politika územního rozvoje ČR nebyla jen „mrtvým“ právním dokumentem bez reflektování dynamiky změn v území, měla by namísto periodického aktualizování, jaké předpokládá stavební zákon, přejít v permanentní proces tvorby „Koncepce dlouhodobě udržitelného prostorového uspořádání, využívání a ochrany hodnot území ČR“, která by pregnantně vyjadřovala diferenciaci zájmů v území a zmíněné územní priority – ochranu i rozvoj v dynamické rovnováze a harmonii, nikoliv v dosavadním antagonistickém pojetí zdánlivě protichůdných a neslučitelných zájmů.

Bez zahrnutí této další průřezové dimenze nemůže Strategie udržitelného rozvoje ČR plnit svou ambici ani dovnitř státu, ani na mezinárodním kolbišti národních zájmů.

V Praze dne 9. května 2008, Martin Říha

5.7 Vyjádření k oznámení záměru výstavby nové průmyslové zóny Žďárek

Dne 2. ledna 2008 bylo v informačním systému EIA MŽP zveřejněno oznámení záměru „CPI Park Žďárek – logistické centrum“, zpracované firmou P-eko, s. r. o. Ústí n. L. Záměr spočívá v umístění a vybudování areálu o třech zónách, obsahujícího vrátnici, haly, zpevněné plochy a komunikace, vnější vnitroareálovou infrastrukturu, sadové úpravy vč. retenční nádrže a oplocení. Součástí záměru je i vnější parkoviště a napojovací komunikace s okružní křižovatkou a vnější přeložky a napojení inženýrských sítí. Vlastní záměr je situován na ploše přes 53,5 ha „na zelené louce“, převážně na orné půdě, loukách a pastvinách, zčásti zamokřených. Z celkové plochy areálu budou tvořit zastavěné plochy téměř 42 %, zpevněné plochy přes 20 %, na zeleň zbude necelých 38 % pozemku areálu. Předpokládá se denní zátěž 1 500 nákladních vozidel/24 hodin po 350 dní v roce. Logistické centrum má těžit z výhodné dopravní polohy blízko při mimoúrovňové křižovatce dálnice D8 před hranicí se SRN se silnicí I/13 (MÚK Knínice). Nepředpokládá se vybudování vlečky na blízkou železniční trať Děčín - Oldřichov u Duchcova.

Po prostudování oznámení k němu lze uplatnit následující připomínky:

1. Ačkoliv jde o dopravní **logistické** centrum, záměr **v rozporu s logikou** není uvažován ve více variantách umístění, ačkoliv jiné lokality při dálnici D8 (např. na křížení se silnicí I/15 u Lovosic) by umožnily překládku i se zapojením železnice a navíc vodní dopravy. Dokonce není zvažováno ani s vlečkou, umožňující překládku i na železnici a zpět přímo v uvažované lokalitě, což je zjevně v rozporu s cílem snížit negativní vlivy uskutečněných dopravních výkonů na životní prostředí a veřejné zdraví. Jiné varianty umístění (např. u Úžina) by také navíc umožnily využití již zdevastovaných území po těžbě uhlí nebo likvidovaných průmyslových areálech a uchránit tak jak ZPF, tak krajinný ráz. **Považujeme proto předložení záměru a jeho EIA ve více lokalizačních variantách za kategorický imperativ odpovědného posouzení vlivů na životní prostředí a veřejné zdraví**, a to bez ohledu na skutečnost, že je umístění údajně v souladu s územním plánem.
2. Oznámení záměru podle zákona č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí, v platném znění, je sice formálně úplné a splňuje obsahové náležitosti dle zákona a jeho příloh, v rozporu s účelem zákona a s veřejným zájmem však bagatelizuje negativní vlivy na životní prostředí a veřejné zdraví s cílem záměr zcela zřejmě pomoci prosadit, jak poukážeme v dalších bodech. Degraduje tak celý proces posuzování vlivů na rutinní administrativní záležitost, postrádající podstatu tohoto konání jako výrazu odpovědnosti vůči stávající i dalším generacím uživatelů dotčeného území, podceňuje znalosti a zájem veřejnosti o dění v regionu (už v seznamu použitých zkratk je např. vadně uveden „kysličník siřičitý“ jako SO₃, „chloridy“ jako CF, „kysličníky dusíku“ jako NO...).
3. Předpokládaná zátěž prostředí a okolních obyvatel z automobilové dopravy je už dnes a bude po dobudování celé dálnice D8 vysoká a výstavbou nejen logistického centra, ale celé průmyslové zóny uvažované v územním plánu se ještě zvýší. Nelze ji bagatelizovat poukazem na vysokou zátěž z provozu dálnice D8, silnice I/13 a místních komunikací, i kdyby se logistické centrum nestavělo. 1 500 nákladních vozidel/24 hodin bude najíždět a sjíždět ve dne i v noci na okolní komunikace, což co do hluku, vibrací a emisí znečišťujících látek do ovzduší nelze srovnávat s „hladkým průjezdem“ tranzitu. Ani 500 (noční směna) – 1 800 (ranní směna) zaměstnanců se do místa nedostane (zejména po zrušení provozu na železniční trati Děčín – Oldřichov u Duchcova) jinak, než auty, příp. autobusy z okolních obcí, což bude další zátěž navíc. **I v této souvislosti se jeví přerušování provozu a uvažovaná likvidace této trati a její nevyužití pro zavlečkování areálu a přenesení části dopravních výkonů centra na železnici jako neprozíravé opatření v rozporu s logikou a veřejným zájmem.** Zcela pominuta je nesrovnatelně vyšší bezpečnost železniční dopravy oproti nehodovosti dopravy silniční a tím i výhodnost převedení části dopravní práce na železnici z hlediska vlivů na lidské zdraví.
4. Lze předpokládat negativní dopady nejen pro obyvatele Žďárku, ale i dalších obcí na silniční síti v okolí s nevyřešenou průjezdnou dopravou (zejména v Libouchci, Modré, Jílovém u Děčína a v Děčíně směrem k východu a v Soběchlebech, Srbici a v Teplících k západu) na mimo zastavěná území těchto obcí nepřeložené silnicí I/13.

5. Zpracovatel oznámení se spokojil konstatováním, že ve dne ani v noci nebudou překročeny **přídavkem zátěže (k té stávající)** novým záměrem hygienické limity pro hluk ve vnějším prostředí. Připouští vysoké hladiny hluku v halách (70 dB) provozem a odvětráváním, ale podceňuje trvalé působení byť podlimitního hluku spolu s hlukovým pozadím hluku z dálnice a budoucích okolních dalších zdrojů hluku z celé průmyslové zóny.
6. Totéž se týká emisí škodlivin do ovzduší, kde se navíc nepříznivě projeví „komínový efekt“ sedla mezi Krušnými horami a Českým středohořím, kam je záměr umístěn, při dálkovém přenosu škodlivin ze Severočeské hnědouhelné pánve při převládajícím severozápadním a západním proudění vzdušných mas po většinu roku, dotující „pozadí“ znečištění ovzduší zejména prachem, v nepříznivých (inverzních) klimatických situacích i SO₂, NO_x, C_xH_y, benzo(a)pyrenem, CO.
7. Podceněno je i synergické a kumulativní působení těchto negativních faktorů v čase na lidské zdraví i biotu (viz např. nový průmyslový objekt Rigips západněji od lokality).
8. **Hrubě podceněn je negativní vliv záměru na přírodu a krajinu, na krajinný ráz.** Poukazovat na to, že byl krajinný ráz již v dávnější minulosti narušen zejména zemědělskou rostlinnou i živočišnou velkovýrobou a v poslední době stavbou dálnice D8 a dalšími stavbami v okolí, že nejsou vážněji dotčeny zájmy ochrany přírody a krajiny, protože pozemky určené pro záměr nespádají do CHKO České středohoří, pouze s ním sousedí, je pokrytecké a zavádějící. Dochází k obrovskému záboru ZPF, byť ve III. a IV. třídě ochrany dle BPEJ, k záboru mokřadu s výskytem chráněných druhů. Dochází rozsahem zpevněných a zastavěných ploch k rozkolísání odtoku srážek z území a průtoků v málo vodném Klíšském potoku, který již dnes za povodní působí problémy v úseku protékajícím Ústím n. L. Navrhované retenční nádrže mohou problém zmírnit, nikoliv však odstranit zejména při přívalových a déletrvajících srážkách a při tání sněhu, které lze s přicházejícími klimatickými změnami očekávat stále častěji. Dochází také k další fragmentaci zdejší krajiny a k narušení zatím ucelené honitby. Jsme přesvědčeni, že sedlo mezi Krušnými horami a Děčínským Sněžníkem na jedné straně a Českým středohořím na druhé bylo v těchto místech přes extenzivní zemědělské využívání dosud hodnotnou krajinnou partií. Na rozdíl od zástavby uvažovaným záměrem odstranění prvků ÚSES v minulosti nebyl nevratný počin, který by se nedal opět napravit. Výstavbou značného počtu velkých hal areálu a vysokým protihlukovým valem bude do krajinného rázu sedla vneseno daleko větší měřítko objektů průmyslového charakteru, přesahující i kritizované měřítko objektů živočišné výroby. Obrázek 2 z oznámení je dostatečně výmluvný jak v popisu krásy stávajícího krajinného rázu, tak dopadů záměru. Jsme nadále přesvědčeni, že takové areály patří v Severních Čechách na plochy „brownfields“, např. bývalého dolu 5. květen u Úžina nebo do uzlu Lovosice, ne do dosud málo poškozené krajiny na úpatí Přírodního parku Východní Krušné hory a na hranici CHKO České středohoří. Prezentovat záměr dokonce jako „obohacení krajinného rázu“ (viz kapitola D.1.2. oznámení) je výsměch.
9. V oznámení se konstatuje, že záměr v území nemá vliv na žádné památkové objekty ani archeologická naleziště. Přitom v blízkosti se nacházejí bitevní pole napoleonských válek z počátku 19. století s památníky všech zde bojujících monarchií a nálezy z tábořišť vojsk ani z vlastních bitev nelze bezpečně vyloučit ani v širším okolí.
10. Splaškové vody z areálu budou čištěny v ČOV, z níž odtok vyčištěných vod je navržen výpustí do Klíšského potoka. Lze vyjádřit pochybnost, zda při zátěži, představované v denní směně až 1 800 zaměstnanců, bude i při minimálních průtocích vyhovovat voda pod výpustí limitům přípustného znečištění a hygienickým normám. Voda se přitom poproudě používá mj. i k zálivce na zahrádkách v severní části města Ústí n. L. Oznámení se zabývá jen parametry vlastní navrhované čistírny, nikoliv vlivem na tok. Vlivy na případné přívalové vody se zabývá jen pro vlastní potřebu, nikoliv v synergickém působení s vodami z ostatních zastavěných a zpevněných ploch celé uvažované průmyslové zóny. Také na tyto aspekty se musí dokumentace EIA více zaměřit.
11. V popisu stávajícího využití území se poukazuje na nízkou kvalitu ZPF, která způsobuje, že v posledních letech není využíván. Záměr výstavby logistického centra pak je uváděn jako nabízející se možnost

zhodnocení potenciálu tohoto území. Přitom právě svými vlastnostmi ZPF odpovídá nastupujícímu trendu pěstování energetických plodin nebo rychle rostoucích dřevin, což by přinejmenším zčásti obnovilo i existenci a funkčnost prvků ÚSES, odstraněných dřívějším „hospodařením na zcelených lánech“. Zástavba tedy není jediným možným zhodnocením pozemků a už vůbec ne nejvhodnějším.

12. Při popisu hydrologické situace není zmíněno riziko ropných havárií pro podzemní i povrchové vody způsobené zvýšenou silniční dopravou mimo dosah opatření k záchytu instalovaných v areálu, ačkoliv nepochybně existuje. Jde přitom o zdrojovou oblast vod pro podhůří, byť jen lokálního významu.
13. Velmi odvážné je tvrzení zpracovatele oznámení, že chráněný biotop mokřadu v části území areálu nebude ovlivněn, protože není zastavován.
14. Ačkoliv sedlo mezi Krušnými horami a Českým středohořím v popisované lokalitě nepatří k významným krajinným prvkům taxativně vyjmenovaným v § 12 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění, ani nebylo jako významný krajinný prvek vyhlášeno příslušným orgánem ochrany přírody a krajiny, mnozí obyvatelé území i jeho návštěvníci jej za neformální významný krajinný prvek považují, jako ostatně celý donedávna neporušený a nezastavěný pás bývalých polností, luk a pastvin severně od silnice I/13 pod Krušnými horami mezi Libouchcem a Teplícemi. Scénická hodnota tohoto krajinného segmentu byla zatím narušena jen závodem Rigips a estakádou dálnice D8. Záměr obsažený v oznámení lze ovšem považovat za „začátek konce“ i zbytku této kvality. Z tohoto hlediska lze však považovat za vadný celý územní plán Libouchec – Velké Chvojno, situující sem nevhodnou průmyslovou zónu a znehodnocující tuto krajinu namísto využívání četných severočeských „brownfields“. Proto se nelze ztotožnit se závěrem obsaženým v bodě D.2.6 oznámení.

Závěr

Záměr předložený do zjišťovacího řízení považujeme pro danou lokalitu za **velmi kontroverzní**. Oznámení sice formálně naplňuje požadavky předpisů, ale vykazuje zároveň značné obsahové nedostatky z hlediska účelu zjišťovacího řízení a smyslu posuzování vlivů na životní prostředí a veřejné zdraví. **Zejména je třeba trvat na předložení dalších lokalizačních variant**, umožňujících spolupracovat lépe i s jinými druhy dopravy, než je doprava silniční, **na důsledném posouzení všech vlivů** na složky prostředí a veřejné zdraví, **vč. vlivů synergických a kumulativních** se stávající zátěží (pozadím) a s dalšími plánovanými záměry v okolí. **Podstatně větší váhu pak přisoudit smyslu dopravní logistiky k racionální dělbě dopravní práce, a to v kontextu navržené lokalizace se záměrem zrušení trati Děčín – Oldřichov u Duchcova, který by měl být i s ohledem na tento záměr opuštěn a trať vrácena do provozu, vč. nákladního, přičemž logistické centrum by mělo mít i vlečku a možnost překládky železnice-silnice.** Naprosto nezbytnou související investicí, pokud bude záměr přes všechny výhrady uskutečněn v této lokalitě, by měla být jižní (nejlépe „Malšovická“) přeložka silnice I/13 mimo zastavěná území měst a obcí Děčín, Jílové, Modrá a Libouchec, která silnici přivádí právě do mimoúrovňové křižovatky Knínice.

Tyto připomínky považujeme za zásadní. Žádáme, aby se jimi příslušné orgány péče o životní prostředí i pro územní plánování a stavební řád odpovědně zabývaly a nepřipustily jeho přípravu a realizaci bez ošetření zde naznačených územních, věcných i časových souvislostí, jak ostatně požaduje zákon č. 100/2001 Sb., v platném znění ve svých úvodních ustanoveních.

V Praze dne 3. ledna 2008, Připravil: Ing. arch. Martin Říha

6. NÁZORY, POLEMIKY, KOMENTÁŘE, POSTŘEHY

6.1 Změny v nivních územích MČ Praha 16

Lidé nikdy nebudou schopni správně pečovat o své přírodní prostředí, dokud se nerozšíří i lidský etický systém a nezahrne přírodu. (Aldo Leopold, 1949)

Jsme svědky velkých, nevratných a z hlediska konečného výsledku ne zcela odhadnutelných změn, probíhajících na základě schválených a schvalovaných investičních záměrů dopravních, rekreačních a těžebních na nivních územích Berounky a Vltavy, v okolí jejich soutoku, v epicentru křížení (v dotčeném území nefunkčních) nadregionálních biokoridorů. Cílem předložené informace není apriori zpochybnit předložené a již realizované záměry změny funkce území, ale poukázat na možná rizika, současná a budoucí. Lze si představit, že ani císař Karel IV., podle tradice přehlížející zájmové území a zbraslavský klášter z posledního výběžku Brd – kopce Havlínu na Zbraslavi a kníže Křesomysl by neměli stejný názor. Vzhledem k rozsáhlosti a komplexnosti problematiky a stále probíhajícím změnám není možno poskytnout v současné době konečný obraz o změnách v dotčeném území. Jde o tzv. proces EIA, dle zákona 100/2001 Sb. (v platném znění), o posuzování vlivů na životní prostředí, který ohledně těžby štěrku a změny území na rekreační území nebyl dosud ukončen.

V daném prostoru – soutoková niva Vltavy a Berounky (inundační území) dochází k souběhu výstavby Silničního okruhu – stavby 513 (Jesenice–Lahovice) a 514 (Lahovice–Slivenec), k očekávané těžbě štěrku v katastrálním území (k.ú.). Zbraslav, Lahovice, Radotín, Velká Chuchle, Lipence a následně vzniku velkého rekreačního území. Vzhledem k dislokaci všech uvedených záměrů v daných lokalitách lze danou situaci hodnotit i jako klasický střet zájmů. Jde o záměr důkladné exploatace inundačního území, s podstatnou změnou původních funkcí. Odtěžit nejurodnější nivní půdy a ložiska štěrku, působící jako filtr říční vody i její kolektor a zcela změnit krajinný ráz je jistě výrazný zásah do životního prostředí. Uvedené výstupy jsou definovány ve změnách platného územního plánu Z 0719/00 a Z 0720/00 – souhrnně pak v platném znění územního plánu (ÚP) hl. m. Prahy – Z 1000/00 a jsou sledovány i dalšími změnami ÚP.

Je jistě možno argumentovat okamžitým veřejným zájmem, schází ovšem jeho obecně přijatelná definice. Skutečným veřejným zájmem je zřejmě to, co respektuje udržitelný a kvalitní život současných i budoucích generací (při reálně nedosažitelném předpokladu respektování stejného hodnotového systému všemi občany).

Zájmy se ovšem stávají hodnotami a jsou, vzhledem k vývoji situace ve společnosti, doprovázeny vzrůstající tolerancí rozhodovací sféry. Budoucí změnou priorit může dojít k přehodnocení prospěšnosti provedených změn funkcí dotčeného území – v důsledku okolnostmi vynuceného návratu k vyšší soběstačnosti (autarkii) v rámci regionu i ČR, z důvodu zdražení energií a tedy i dopravy, výrobků a služeb i změnami geopolitickými a klimatickými.

Důkladné posouzení ekologické únosnosti území a jeho současných a příštích urbánních vlastností a funkcí není ukončeno a je prováděno až v průběhu probíhajících dopravních staveb i přípravy těžby štěrku a jeho výsledky nejsou ovšem právně vymahatelné.

Také výsledky předepsaného a aplikovaného procesu EIA nejsou ovšem právně vymahatelné. Dosud vydaná stanoviska dotčených orgánů státní správy a samosprávy upozorňují na střety zájmů a rozpory zájmů těžební společnosti s platnou verzí Územního plánu hl. m. Prahy. Jak bude uvedený rozpor, resp. střet zájmů vyřešen, nebylo dosud rozhodnuto.

Jižní část Silničního okruhu kolem Prahy bude spojovat dálnici D5 Praha–Plzeň s dálnicí D1 Praha–Brno. Je stavěna s očekáváním, že převezme prakticky veškerou tranzitní dopravu, která v současnosti projíždí Prahou a zároveň na sebe naváže i určitý podíl dopravy, jejímž cílem je Praha.

Poznámka (1): K variantám tvaru MÚK Lahovice nedošlo žádné vyjádření dotčených orgánů státní správy nebo samosprávy (viz Návrh stanoviska o hodnocení vlivů).

Poznámka (2): Je třeba konstatovat, že obava z tržně-destruktivního přístupu není lichá, viz kapitulu „Střet zájmů.“ Skutečností je, že požadavky dopravy a těžby surovin jsou nevyhnutelně doprovázeny negativními dopady na lidské zdraví a významnými ztrátami přírodních a krajinářských hodnot i architektonického, paleontologického a archeologického dědictví. Ztráta smyslu zodpovědnosti za budoucnost, často se vyskytující nevymahatelnost práva, mělké zakotvení občana v daném prostředí, naučená bezmocnost, připravenost rozhodovací sféry mít v každém případě „pravdu“, vytváření falešného vědomí, příliš jednoduché vidění světa nejsou jistě dobrými předpoklady pro hodnocení změn a kladou značné nároky na rozhodovací sféru.

6.1.1 Těžba štěrkopísku

Otvírka, příprava a způsob dobývání ložiska

V k. ú. Lahovice a Zbraslav

Těžba bude probíhat na ploše 92,42 ha, min. ve čtyřech těžebních řezech – 3 řezy skrývkové (ornice, podorničí a povodňové hlíny, jíly, jílovité písky) a 1 řez surovinový. Svrchní vrstva skrývky je tvořena nejvyššími nivními půdami.

Během skrývky v k. ú. Lahovice i Radotín lze očekávat výskyt archeologických nálezů, což je formálně ošetřeno příslušnou legislativou.

Předpokládaná roční výše těžby v dobývacím prostoru Zbraslav IV je 500 000 tun tj. cca 250 000 m³.

Způsob těžby:

Těžba štěrkopísku bude prováděna korečkovým rypadlem Faller K 100 z pevného podloží v pěti těžebních etapách od SV k JZ. Při bázi bude ponechána 0,5 m vrstva štěrkopísku (přítomnost břidlic). Pro skrývku bude použit buldozer. Pro první těžební etapu bagr s podkopovou lžící. Pásové dopravníky plovcí a pobřežní. Čelní kolový nakladač. Stejný způsob těžby bude použit i v k. ú. Radotín.

Vodní a kalové hospodářství:

Kalová voda po úpravě suroviny bude v první fázi těžby směřována do odkalovací nádrže, po dostatečném rozsahu těžby bude vždy část těžebního jezera používána jako odkaliště.

V předloženém textu není beze zbytku doloženo, jak účinně bude vyřešena otázka kolmatace, tj. očekávané zaplňování pórů štěrkopísku jemnými částicemi jílu, a tedy snižování jeho propustnosti a očekávaného filtračního efektu.

Poznámka: Dle sdělení zástupce fy GET bude kal z odkalovacích nádrží využit jako cihlářská surovina.

V k. ú. Radotín, ložisko Lahovičky

Těžba štěrkopísku bude probíhat na ploše 346 595 m² (viz Oznámení záměru: Lahovičky, fa GET 12/2005). Dle oznámení záměru firmou GET „Již v průběhu těžby bude zahájena zavláčka vytěžených prostor inertním materiálem, v závěrečné fázi II. eapy budou zavezeny i odkalovací nádrže. Z celkové plochy postižené těžbou a umístěním kalových jímek, která bude činit 413 774 m², bude na původní terén zavezena plocha o rozloze 326 012 m². Na zbylé ploše o rozloze 87 762 m² vznikne vodní útvar. Dle výpočtu kubatur bude nutné do vytěženého prostoru navézt 2 770 736 m³ inertního materiálu, čímž na lokalitě zůstane zachováno těžební jezero o kubatuře 646 226 m³ přesně takového tvaru, jak je projektováno v ÚP hl. m. Prahy. Zavláčka bude započata již v průběhu těžby a bude probíhat zhruba stejným tempem jako exploatace ložiska. Sanace bude ukončena cca 1 rok po ukončení těžby, následující 3 roky bude prováděna biologická rekultivace.“

Tab. č. 1: Souhrnná tabulka vytěžitelných zásob štěrkopísku a nivních půd z dobývacích prostorů při navržené celoplošné těžby na uvedených územích (včetně plánovaných vodních ploch).

Dobývací prostor	Plocha území [ha]	Vytěžitelné zásoby štěrkopísku [m ³ /t]	Vytěžitelné zásoby nivních půd [m ³]	Cena nepraného štěrkopísku [Kč]	Cena praného štěrkopísku [Kč]
Zbraslav IV k.ú. Lahovice	92,42	5 865 895 10 558 611	304 361	633 516 660	2 534 066 540
Radotín k.ú. Radotín	22,8	1 390 693 2 503 247	68 415	150 194 820	600 779 280
Lahovičky k.ú. Radotín	34,66	2 444 436 4 399 985	155 968	263 999 100	1 055 996 400
Celkem	149,88	9 701 024 17 461 843	528 744	1 047 710 580	4 190 842 220

Poznámky

1. Cena nepraného písku 60 Kč/t, cena praného písku 240 Kč/t
2. Výsledný poměr prodaného praného a nepraného štěrkopísku nemůže být znám, skutečná finanční hodnota získaných prostředků leží mezi oběma uvedenými hodnotami. Rovněž není kalkulováno s možným budoucím kolísání cen. Nejsou hodnoceny náklady těžby.
3. 1 m³ štěrkopísku = 1,8 t
4. Stanovený dobývací prostor (DP) je vždy větší než prostor, na kterém bude těžba realizována, např. DP Zbraslav IV je 120 ha a těžba bude probíhat na ploše 92,42 ha.

Poznámka: Kaly z odkalovacích nádrží po skončení těžby štěrkopísku budou dle sdělení zástupce fy GET využity jako cihlářská surovina.

6.1.2 Dopravní stavby 514 Slivenec–Lahovice a 513 Lahovice–Jesenice

SO 514 – již ve výstavbě, prochází jižní částí ložiska přibližně ve směru SZ–JV. Tříúrovňová křižovatka u lahovického statku bude mít všechny směry napojení dvou čtyřpruhových komunikací vyjma napojení po Strakonické směrem od Strakonice na Zbraslav (!).

Estakáda přemostující údolí Vltavy a Berounky má délku 2 059 m. Estakáda má v prostoru křižovatky se Strakonickou ulicí niveletu cca 15 m nad terénem. Od přemostění Berounky niveleta stoupá až do výšky cca 40 m nad tratí Praha–Plzeň. Estakáda má 37 mostních polí. Rozestup pilířů estakády je cca 40 m (v jiných částech 56–110 m). Přes Berounku má být přechod pro pěší a cyklisty lávkou, zavěšenou pod uvedeným mostem.

SO 513 – již ve výstavbě, vlastní stavba začíná napojením na stavbu 512 D1 Jesenice Vestec. V oblasti Točné vstupuje silniční okruh portálem Cholupice do dvou, pro každý směr samostatných cca 2 km tunelů, procházející v místech Komořanské stráně. Vyústění obou tunelů je v portálu Komořany, přes který přechází přeložka silnice Komořany–Zbraslav. Dále prochází trasa zářezem v území bývalé pískovny s krátkým tunelem. Následuje 236 m dlouhý zavěšený most přes železniční trať Praha – Vrané nad Vltavou, který je napojen na tříúrovňovou křižovatku u lahovického statku.

Podle dostupných informací je MČ Radotín, Zbraslav, Lipence a města Černošce je navržena změna platného ÚP a požadována výstavba další silnice v trase komunikace 115 mezi Radotínem a Černošicemi, přemostěním Berounky na její pravý břeh a navázáním na ulici Strakonickou v oblasti Pod Krňovem mezi rekreačními jezery a PP Krňov..

Poznámka: Podle šetření NKÚ a kritiky EU se silnice a dálnice v ČR staví neekonomicky a bez rozmyslu.

C. Hydrologické posouzení funkcí Lahovické a Radotínské nivy a nivy Lahoviček

Údolní náplavy na dolním toku Berounky jsou charakterizovány středními až vysokými indexy transmisivity¹, průměrný koeficient transmisivity $T = 2,1 \cdot 10^{-3}$, tomu odpovídá i vyšší specifická vydatnost zvodní (obvykle několik l/s z jednoho zdroje, např. vrtu. V citovaných vysvětlivkách (viz Základní geologická mapa ČSSR 1 : 25 000, list 12–421 Praha – jih) je uvedeno, že mezi Lahovicemi a Lipany byl vymezen úsek fluvialních² uloženin, vhodný k jímání podzemní vody.

Těžbou štěrkopísku budou porušeny jednak krycí vrstvy, které omezují kontaminaci podzemních vod z povrchu, jednak bude v těžebně obnažena přímo hladina podzemní vody, těžen bude samozřejmě kolektor jako účinný filtr protékajících vod. Čím větší část kolektoru bude odtěžena, tím menší budou samozřejmě i zásoby podzemních vod. Pokles hladiny podzemní vody je předpokládán již v souvislosti se stavbou komunikace 514 Slivenec–Lahovice. Nepochybná je zásadní změna hydrologického režimu dotčeného území.

Průplav pod estakádou (stavba 514 Slivenec - Lahovice) není doporučován, s výjimkou uvedených technických opatření – viz Hydrologické posouzení podmínek těžby v oblasti mostní estakády. Je také doporučováno rozšířit ochranné pásmo vodovodního řádu DN 1200 do prostoru otevřené vodní hladiny od osy pásma na 10 m. Citovaný posudek neřeší možnost ovlivnění zdrojů podzemních vod v okolí.

Poznámka: Území lahovické nivy (je míněn pravý i levý břeh Berounky před soutokem s Vltavou) je v současnosti jedním z posledních, ne-li posledním územím v katastru Prahy, které je vhodné pro jímání větších množství podzemních vod. Jedná se o tzv. podzemní vodu pořiční. Z podobných zdrojů je infiltrací zásobována Praha (zdroj Káraný, niva Jizery).

Předložená dokumentace, kromě bagatelizujících hodnocení ohledně snížení jímací a filtrační funkce kolektoru štěrkopísků, které budou vytěženy, v části „Všeobecně srozumitelné shrnutí netechnického charakteru“ uvádí:

„Jako další nepříznivý vliv bylo vyhodnoceno možné ovlivnění režimu podzemních vod, změny ve vydatnosti zdrojů a změny hladin podzemních vod, které se mohou do doby zprůtočnění posuzované vodní plochy (plánováno v dalších etapách výstavby rekreační areálu) lokálně projevit. V této problematice však panují značné nejistoty, neboť vlivy záměru pro tuto oblast byly hodnoceny pouze na základě matematického modelování a konkrétní změny režimu podzemních vod budou muset být ověřeny terénním šetřením, konkrétním měřením a monitoringem po ukončení terénních úprav. Pokud by se tímto šetřením negativní jevy skutečně prokázaly, budou přijata příslušná nápravná či kompenzační opatření.“

Podle Odboru ochrany prostředí MHMP chybí v oznámení způsob nakládání s usazenými kaly z kalových polí. Ten požaduje provedení podrobného hydrogeologického průzkumu se zaměřením skutečných úrovní hladin podzemní vody v dotčené lokalitě. Požaduje i vypracování odborného posudku, posuzujícího vliv těžby štěrkopísků na vodnost Lipanského potoka. Uvádí důležitost dotace Přírodní památky (PP) Krňov proudící povrchovou vodou, která je vzhledem k jeho zazemňování důležitá.

V závěrech zjišťovacího řízení HMP uvádí, že realizace těžebních záměrů bude ovlivňovat proudění podzemních vod. Vzhledem k předikovanému poklesu hladiny podzemní vody v JZ části dobývacího prostoru doporučuje HMP vydat povolení hornické činnosti pro etapy I–IV (dobývací prostor Lahovice a Lahovice I., tj. Zbraslav IV.). Realizaci V. etapy podmínit vyloučením negativních dopadů na PP Krňov. v oblasti lužního lesa po vyhodnocení průběžného sledování hladin podzemních vod v okolí těžebny. Z předložené dokumentace není zřejmé, jaká je únosná mez snížení hladiny v okolí lužního lesu a Lipanského potoka. Pokles hladiny podzemní vody po vytěžení štěrkopísku v zájmovém území může negativně ovlivnit zbytek lužního lesa u Lipenců v oblasti PP Krňov (pokles o 1–1,3 m). Dalším

1 průtočnost, schopnost hydrogeologického kolektoru propouštět podzemní vodu

2 vzniklých výmolinou a ukládací činností vody, sedimentací

problémem je předpokládaná kontaminace podzemních a povrchových vod navážkou inertního materiálu nejasného původu a kvality. Funkce rekreačních vodních ploch může být zpochybněna. Stejně výhrady má i MČ Radotín. Vzhledem k velkému množství zavážených odpadů nelze vyloučit i přítomnost odpadů jiné kategorie, vč. nebezpečných odpadů, což je vzhledem k řádově rozdílným cenám za skládkování jednotlivých druhů odpadů, v rozporu se zákonem o odpadech v praxi často prováděno. Složení přivážených odpadů nelze úspěšně kontrolovat. Skládkování v zátopové oblasti je navíc nežádoucí.

Podle vyjádření ČGÚ Praha z r. 2000 ke stavbě 514 Slivenec–Lahovice by bylo vhodné zpracovat i mapu zranitelnosti horninového prostředí. Pouhý popis geologických a hydrogeologických poměrů bez jejich další interpretace neříká nic o možnosti znečištění horninového prostředí a následně i podzemních vod. Vyjádření zranitelnosti horninového prostředí v pruhu plánované stavby by mohlo upozornit na nutnost ochranných opatření v jednotlivých úsecích liniové stavby.

Výhrady místně, věcně a funkčně dotčených orgánů státní správy i HMP se týkají i očekávaného zhoršení hydrologického režimu podzemních vod po těžbě šterkopísku na levém břehu Berounky v Radotíně a v oblasti Lahoviček, viz příslušná stanoviska uvedená v závěrech zjišťovacích řízení procesu EIA. Dosud trvají na dodržení platného ÚPn, pokud jde o dodržení těžebních ploch pouze v rozsahu plánovaných rekreačních vodních ploch.

6.1.3 Ochrana zemědělského půdního fondu (ZPF) a půdoznalecké hodnocení v k. ú. Lahovice–Zbraslav

Provedeno formálně a administrativně–technicky správně. Závažnost posuzovaného tématu je ovšem třeba dále komentovat.

Poznámka:

Trvalý trend k marginalizaci úlohy zemědělství a vzácného statku – zemědělské půdy je zřejmý. Podle zákona o ZPF je zemědělský půdní fond základním přírodním bohatstvím naší země, nenahraditelným výrobním prostředkem... a jednou z hlavních složek ŽP. Citovaný zákon připomíná, že je třeba co nejméně narušovat organizaci ZPF, hydrologické a odtokové poměry v území. Dle provedeného průzkumu jde o půdy v kategoriích BPEJ 2.55.00 v ceně 4,90 Kč/m² a 2.56.00 v ceně 11,31 Kč/m². Pro porovnání – dle cenové mapy – z 1. 1. 2008 je cena 1 m² stavebního pozemku na Zbraslavi cca 1 190–3 680 Kč/m², tržní cena až okolo 4 000 Kč/m². Dle uvedené dokumentace bude skrytá orníční půda a podorníči využito, za předepsaných podmínek, jiným způsobem.

Je příznačné, že i Světová charta o půdě (1972) i Evropská charta o půdě a udržitelném využívání půdy, usnesení Evropského parlamentu z r. 2007 o tématické strategii pro ochranu půdy, jakož i dokumenty tuzemské provenience, např. Státní politika životního prostředí ČR 2004 a Strategický plán Prahy, jsou svojí podstatou pouze proklamativní a nezávazné.

Přístup k ochraně ZPF v této části Prahy je nejlépe patrný v sousedním katastru Radotín, kde jsou půdy stejného bonitačního zařazení masově zastavovány průmyslovými a jinými objekty (event. kontaminovány nebezpečnými odpady – viz minulá zjištění fy SITA Bohemia a ČIŽP), nebo ve Velké Chuchli, kde jsou obdobné půdy dokonce velkoplošně využívány jako skládka stavebního odpadu.

Takto ztracená nejlepší zemědělská půda lokalizovaná na území hlavního města nám v budoucnu může velmi scházet. Je třeba změnit pohled na hodnotu zemědělské půdy jako cenného statku, kterými jsou i ovzduší a voda (např. 42 % půd v ČR je ohroženo erozí).

Pomalost procesu vzniku dostatečně bonitní zemědělsky využitelné půdy je tak významná, že ji můžeme z hlediska délky lidského života považovat za neobnovitelný zdroj. 42 % půd v ČR je ohroženo erozí.

Zhlediska ochrany zemědělského půdního fondu (ZPF) MHMP konstatuje, že změnou ÚPn č. Z0720/00 byly určeny plochy k vynětí ze ZPF pro účely těžby šterkopísku pouze v rozsahu plánovaných vodních ploch, ostatní plochy byly určeny pro zeleň s předpokladem zachování původního půdního krytu.

Obr. č. 1: Navržené rekreační vodní plochy na soutoku Vltavy a Berounky

6.1.4 Staré zátěže

Podle údajů ekologického auditu společnosti SITA Bohemia z r. 2003 na území skleníkového areálu Radotín jsou zeminy v daném prostoru kontaminovány nepolárními extrahovatelnými látkami (NEL) nevýznamně a bez potřeby sanace.

Dle údajů stejné firmy při severním okraji radotínské vodní plochy je v současné době existující energocentrum společnosti Brudra silně kontaminováno NEL (betonové konstrukce, zeminy a podzemní vody). Je zde prokázán výskyt monocyklických aromátů a chlorovaných uhlovodíků. Sanace území je projednávána. Za nutné se považuje provedení sanace objektů (odvoz konstrukcí) a 2 630 m³ zemin před zahájením terénní úprav v rámci realizace záměru.

V blízkém okolí skleníkového areálu Brudra je nejvýznamnějším zdrojem znečištění kontaminační mrak, postupující z průmyslové zóny Janka, Technometra, bývalé ČKD Tatra Smíchov a Prefa ve směru proudění podzemní vody – prokázán výskyt NEL.

6.1.5 Posouzení vlivu těžby štěrkopísku a využití území na krajinný ráz

Závěry hodnocení s ohledem na dopravní stavby a těžbu štěrkopísku. (Posuzován je finální stav předmětného území po realizaci všech navrhovaných záměrů či změn ve využití území).

Dle HMP „Hodnocení záměr ve své konečné podobě, jak vyplývá z provedeného hodnocení, zasáhne významně do identifikovaných znaků a hodnot krajinného rázu.“

Závěry hodnocení s ohledem na těžbu štěrkopísku: „Morfologie údolní nivy nebude těžbou výrazněji poznamenána, změnou využití (barevnosti, konfigurace) může dojít ke zvýšení přitažlivosti celé údolní

nivy, případně orientace v ní při pozorování z výšky.“

„Ze závěrů provedeného hodnocení významnosti zásahů do jednotlivých znaků (hodnot) krajinného rázu dotčeného krajinného prostoru vyplývá, že snížení hodnot krajinného rázu nebude mít vlivem posuzovaného záměru zásadně nepříznivý či objektivně nepřípustný charakter. Změny vyvolané realizací záměru nesníží nepřípustně současnou kvalitu území v dotčeném krajinném prostoru.“

Poznámka: Je třeba uvažovat o tom, jaká míra objektivizace estetických vjemů přírodních hodnot a jejich použitých vybraných charakteristik je dosažitelná a tedy akceptovatelná pro hodnocení krajinného rázu. Lze jistě postupovat i podle obecného schematu – třídit a zobecňovat. Pozorovatel krajiny ji ovšem vnímá celostně, nikoliv fragmentárně. Krajina je vlastně výtvarným dílem. Pro subjektivní hodnocení kvalit krajiny, event. následných artefaktů vnímatelem – posuzovatelem podobné hodnotící nástroje užívány vědomě nejsou, pokud ano, tedy imanentně. Použitá metodika „Posouzení vlivu navrhované stavby, činnosti nebo změny využití území na krajinný ráz, tzv. metody prostorové a charakterové diferenciacie území“, postupuje jiným způsobem. Fragmentuje posuzovací proces na vybrané ukazatele – charakteristiky (prvky) kvality krajiny, dominanty přírodní, kulturní a historické souvislosti atd. a každý z těchto vlivů je posuzován odděleně. Tento přístup je jistě formálně logicky zdůvodnitelný, ale lze i možná namítat, že jde o technicistně-instrumentální hodnocení krajiny s možnými skrytými tautologickými prvky. Tvrzení, že se vyrovnávají možné subjektivity dílčích posouzení v rámci metodikou definovaných prvků krajiny není zřejmě dobře prokazatelné. (Každému tvrzení prospívá, je-li doloženo důkazem). Další problém hodnocení míry zásahu může být skryt v oblasti neuvědomělé nevyhnutelné subjektivity, existující hodnotové orientaci hodnotitele, přílišné ochotě podrobit se zevnímu vlivu (docilita), tj. zadaným parametrům investičního záměru a tendenci spojovat protichůdné názory (eklekticismus, synkretizmus) a event. účelovému výkladu (kasuistice). Profesionálními zpracovateli příslušné dokumentace není také hodnocen souhrnný výsledek záměru výstavby rychlostní komunikace 514 a těžby štěrku a písku. Tato skutečnost je pouze zmíněna. Použitý výraz „synergie vlivů“ znamená ovšem ještě vyšší míru změn než termín „kumulativnost vlivů.“ Domnívám se, že hodnocení krajinného rázu popsáním způsobem je analogické pojetí a mechanismu pozitivního práva.

Je třeba zaujmout zásadní a důsledné stanovisko, vyústující v konkrétní legislativní, personální, institucionální a organizační systémová opatření k nastolení skutečné ochrany krajinného rázu. K tomu zřejmě schází tzv. politická vůle. Proběhlé legislativní změny jsou protichůdné. Krajinný ráz jako vzácný statek není respektován.

Za diskutabilní a subjektivní hodnocení považuji tvrzení, že: „bude narušena pozitivním směrem současná schematičnost krajiny.“ Např. hladina velkých vodních ploch - jezer a moří může být také považována za schematickou, ale co s tím? Kde je hranice schematičnosti?

V každém případě probíhá proces funkcionalizace krajiny, zčásti pravděpodobně nevyhnutelný.

Dle vyjádření MHMP, uvedeného v Závěrech zjišťovacího řízení, navrhovaný záměr těžby štěrku a písku negativně ovlivní krajinný ráz a navržená těžba zcela změní dosavadní ráz krajiny.

6.1.6 Nové funkce dotčeného území

Zájmové území je členěno do 10 lokalit s popisem tvárnosti daného prostoru a předpokládanými rekreačními a dalšími funkcemi, viz „Posouzení vlivu stavby velkého území rekreace (VÚR) a využití území na krajinný ráz.“

Mezi Radotínem a Zbraslaví mají vzniknout čtyři rozlehlá jezera s přístavem, plážemi, restauracemi a nejrůznějšími sportovišti. Tzv. Radotínská laguna (86 ha) má sloužit hlavně jachtařům a windsurfingu. Uvedené záměry podléhají průběžným změnám tvaru i velikosti.

Hodnocení vlivů, koncepcí a plánů z hlediska jejich možného dopadu na životní prostředí, (viz změny ÚP Z 0719/00 a Z 0720/00, v platném znění v Z 1000/00) a v následných změnách.

Nejen návrh záměru rekreační vodní plochy Lahovičky je nutné koordinovat s Vodohospodářskou studií rekreačních nádrží na soutoku Vltavy a Berounky (zpracovatelé Hydroprojekt a fa d plus z 12/2005; je hotova pouze I. etapa, zpracovatelem dokumentace EIA nebyla zohledněna). Pořizovatelem je Odbor městského investora MHMP.

6.1.7 Navrhované jezy

1. První jez na říčním km 1,65. Navržen pohyblivý jez, malá vodní elektrárna, malá plavební komora a rybí přechod. Má údajně snížit eutrofizaci rekreačních vodních ploch.
2. Druhý jez, zatím pouze jako záměr na říčním km 5.
3. V případě vybudování navrhovaných jezů by se zvýšila hladina vodních ploch č. 1 o cca 0,9 m a č. 3 o cca 2,2 m. Viz tab. č. 2.

Tab. č. 2: Plánované rekreační vodní plochy na soutoku Vltavy a Berounky*

Vodní plocha	Rozloha v ha	Plánované propojení s Berounkou
1. Dobývací prostor Lahovice I.	59,6	Nebude propojena
2. Dobývací prostor Lahovice	11,1	Bude trvale propojena
3. Přístav Radotín	36,7	Bude trvale propojena
4. Lahovičky	8,7	Nebude propojena

- Použity údaje ze studie fy Hydroprojekt „Rekreační areál na soutoku Vltavy a Berounky, II. Vodohospodářská část, 12/2005.
- U všech vodních ploch se uvažuje s provozem plavidel (motorových či nemotorových (viz údaje firmy **d plus**, „Rekreační areál na soutoku Vltavy a Berounky.“
- Není vyloučeno, že dojde k dalším změnám, včetně rozlohy rekreačních vodních ploch.

6.1.8 Střety zájmů

1. V závěrech zjišťovacího řízení uvádí **Hlavní město Praha** (dále jen HMP), že z hlediska urbanistické koncepce HMP není předložený záměr zcela v souladu s platným Územním plánem sídelního útvaru hl. m. Prahy (ÚPn). Dále, že návrh funkčních ploch po ukončení těžby, prezentovaný v oznámení, není zcela v souladu s ÚPn. HMP považuje za **problematické navržené vytěžení části ložiska (etapa I a IV, dobývacího prostoru Zbraslav IV a Lahovičky – částečně), které mají být následně zavezeny inertními odpady**. Navrhované umístění technologie, kalového pole a administrativního a sociálního zázemí ve funkční ploše NL – louky, pastviny je v rozporu s ÚPn jak z hlediska funkčního využití, tak z hlediska umístění na násypu nad stávajícím terénem do zátopeného území, kategorie průtočná. Viz také stanovisko OV ÚMČ Prahy 16. MHMP nesouhlasí s celoplošnou skrývkou zájmového území pro následnou těžbu šterkopísku, ale s těžbou jen na ploše budoucích jezer.
2. Území nivy Berounky na soutoku s Vltavou je v současnosti jedním z posledních, ne-li posledním územím v katastru Prahy, které je vhodné pro jímání větších množství podzemních vod a jejich filtraci. Týká se i dalších částí zájmového území.
3. Odstranění nejúrodnější nivní půdy je sice v souladu se schváleným Územním plánem hl. m. Prahy, je ale otázkou, zda budoucnost nepředloží k řešení jiné požadavky. Zasypání části vytěžených ploch v oblasti Lahoviček inertními odpady může být signálem pro skládkování i jiných druhů odpadů, týká se ovšem i ostatních odtěžených ploch v zájmovém území. Sousedství skládky s rekreační vodní

plochou nebude veřejností oceněno příznivě. (Na území Lahoviček na vltavském břehu již došlo v nedávné minulosti ke vzniku obří nepovolené skládky soukromým podnikatelem).

4. Podle dostupné dokumentace není zcela zřejmé, zda budou zajištěny dostatečně předepsané hygienické podmínky v rekreačních vodních plochách.
5. Na základě dohody mezi Černošicemi a MČ Radotín, Lipence a Zbraslav byl podán návrh na změnu územního plánu, tak aby mohla být vybudována další komunikace napojením na silnici č. 115 (mezi Černošicemi a Radotínem), přemostěním na pravý břeh Berounky, dále mezi naplánovanými rekreačními jezery a PP Krňov a napojením na ul. Strakonickou. Není zřejmé, jak bude vyřešen požadavek na celoplošnou těžbu štěrkopísku a dosavadní stanovisky místně a věcně příslušných orgánů samosprávy a státní správy, viz také bod 1.

6.1.9 Závěry

1. Je zřejmé, že cílová charakteristika krajiny je podřízena zájmům těžby štěrkopísku, dopravním stavbám a přídatnou doplňkovou funkcí budoucího rekreačního území, jak stanovuje platný územní plán pro dotčené území. Vzhledem k uvedeným aktivitám nelze potvrdit, že mohla být respektována ochrana krajiny, tj. zachování a udržení jejich význačných a charakteristických rysů. Zcela nerespektován je duchovní rozměr krajiny, což souvisí s potlačenou spiritualitou a ústupem od tradičních hodnot a spjatosti většiny obyvatelstva s hodnotami krajiny obecně a v blízkosti obce a zámku Zbraslav zvláště. Jde o klasický střet zájmů mezi těžbou štěrkopísku a dopravní stavbou 514 Slivenec–Lahovice, ochranou zemědělského půdního fondu a nezastupitelnou hydrologickou funkcí území. Příslib rekreačního využití území má neutralizovat možné následné nepříznivé reakce veřejnosti. Z hlediska prezentovaných okamžitých potřeb dopravy jsou liniové dopravní stavby 513 a 514 odůvodnitelné, ovšem za dosti vysokou cenu. Teprve čas ukáže, zda jsou dostačujícím trvalým řešením a zda nedošlo k nevratnému poškození prostředí.
2. Těžbou štěrkopísku, dílčí, ale především celoplošnou, bude hydrologie území drasticky změněna, přičemž nejdůležitější funkce ložisek štěrkopísku jako rezervoáru podzemní vody a filtrační funkce budou podstatně narušeny. Dosud nebyl tento střet zájmů vyřešen. Rovněž retardační vliv na protipovodňové vlny bude vodními plochami částečně omezen ve srovnání s retardačním efektem suchého poldru.
3. Lze konstatovat, že části společnosti schází politické, uživatelské i občanské povědomí o hodnotách vzácných statků - krajiny, vody, ovzduší a půdy. Správné je formulovat nejdříve optimální politickou vizi (existuje sice např. „Strategie udržitelného rozvoje ČR“ z 12/2004, „Strategický plán Prahy“ atd.), ale i tyto materiály ochranu zemědělské půdy a krajinného rázu obsahují jen deklarativně a v podstatě míjejí) a pak vypracovat strategii konsensu – respektování skutečných a trvalých hodnot – v jednáních o budoucím vývoji a využívání krajiny. Ideálním a nesplnitelným předpokladem je, ze složitého procesu posuzování záměrů vyloučit všechny pokusy o maximalizaci resortních, skupinových i individuálních zájmů a zavést podmínky pro zdravý, trvale udržitelný vývoj. Není vypracována koncepce urbanizace ČR s ohledem na trvale udržitelný rozvoj osídlení a uchování kulturní krajiny. Jistě je možné uvažovat o skutečných potřebách člověka z hlediska okamžitých, tržně – utilitárních koncepcí, potlačením v současnosti méně intenzivně vnímaných hodnot, považovaných za přežilé, i když alespoň v rovině úvah je politická vůle také „obnovitelným zdrojem“. Trivializace a relativizace možných rizik, jak je obecně v praxi aplikováno, patří bohužel často k výbavě rozhodovací sféry a některými médii poskytovaných informací.
4. „Naše chování je doprovázeno iracionálním nedostatkem starostlivosti o to, co je užitečné a co zbytečné. Je člověk sporným experimentem přírody? (Hermach).“ Podle humánní ekonomie vede odtržení člověka od půdy k sociální patologii.
5. Humánní ekonomie také dovozuje, že vzájemná odtrženost věd vede k destrukci. Trvale, nevýznamně

a zcela okrajově je hodnocena estetická funkce dotčené krajiny. „Kontinuita tvůrčí geniality, kterou v minulosti můžeme dobře sledovat, jakoby se ztratila. Hlavní vinu vidím v územním plánování (D. Líbal).“ „Člověk vidí tak, jaký sám je (C. G. Jung).“

6. Nebyla zhotovena studie zranitelnosti horninového prostředí pro soutok Vltavy s Berouňkou dle požadavku EIA pro stavbu 514 (Odborné vyjádření ČGÚ Praha, 2000), SEA byla provedena pouze pro záměr dalšího přemostění Vltavy (Lahovice -Komořany), Územní studii rekreačního areálu (soutok Vltavy a Berouňky) bude vypracovávat Útvar rozvoje MHMP, z Vodohospodářské studie rekreačních nádrží na soutoku Vltavy a Berouňky byla dosud provedena jen I. etapa.
7. Kvalita vod v plánovaných rekreačních jezerech bude snížena eutrofizací, v případě jejich spojení s tokem Berouňky a také odstraněním filtrační funkce štěrkopísků při jejich celoplošném vytěžení a následným omezením či znemožněním jejich rekreačního využívání. Není diskutována předpokládaný problém kolmatace (snižování filtračního efektu štěrkopísku zaplňováním jemnými částicemi jílu).
8. Dle závěrů citovaných materiálů nebude mít stavební aktivita ani těžba štěrkopísku žádný dopad na skladební prvky územního systému ekologické stability (ÚSES).

Stavba č. 8267 Radotín – rekreační zóna, terénní úpravy, k. ú. Radotín, Praha 16, nebude dále v procesu EIA na základě rozhodnutí Odboru ochrany prostředí MHMP posuzována.

Z dostupných informací lze soudit, že v dosavadním průběhu přípravných legislativních a expertních aktivit nebylo v plném rozsahu a včas využito existujících nástrojů k zajištění potřebné sdílené zodpovědnosti, participativnosti a souslednosti potřebných procesů při vyhodnocování využitelnosti dotčeného území pro uvažované funkce.

Zpracovatel dokumentace EIA „Hornická činnost v dobývacím prostoru Zbraslav IV ve výhradních ložiscích štěrkopísku Lahovice a Lahovice I., Praha 16“, (levý břeh Berouňky před soutokem s Vltavou), v části „Všeobecně srozumitelné shrnutí netechnického charakteru“ uvádí: “Záměr bude mít ve svém důsledku pozitivní vliv na rekreační využití území, neboť dosažení stavu území v souladu s územním plánem je jedním z hlavních efektů těžby.“

Literatura:

- **Bělohlávek, Jiří (2006):** Oznámení záměru „Hornická činnost v DP Zbraslav IV. Na výhradních ložiscích štěrkopísku Lahovice a Lahovice I., Praha 16, 81 pp.
- **Borovičková, Hana, Havelková, Svatava (2005):** Nástroje ochrany přírody a krajiny, MŽP Praha, Planeta 8/2005 40 pp.
- **Cílek, Václav, Kašík, Martin (2007):** Nejistý plamen, Praha, Dokořán, Praha, 191 pp.
- **d plus (2005):** Rekreační areál na soutoku Vltavy a Berouňky, Návrh infrastruktury, krajinářské posouzení, studie proveditelnosti, vizualizace, 37 pp.
- **Dejmal, Ivan, (2007):** Hodnocení a oceňování biotopů, přednáška STUŽ, Praha 2007
- **Eckhardt, Pavel, (2001):** Příspěvek k hydrologickému posouzení funkce lahovické nivy, soukromé sdělení, Praha 2001, 2 pp.
- Evropská úmluva o krajině (2000): Rada Evropy, Florencie, 6 pp.
- **Fencl, Jiří, (2006):** Vyjádření k oznámení „Hornická činnost v dobývacím prostoru Zbraslav IV na výhradních ložiscích štěrkopísku Lahovice a Lahovice I., Praha 16“, 5 pp.
- **Fencl, Jiří, (2001):** Křik nivy lahovické, příspěvek pro konferenci „Tvář naší země – krajina domova, Krajina v ohrožení“, Průhonice, pp. 196–199
- **Fencl, Jiří, (2005):** Ochrana krajinného rázu, příspěvek pro konferenci „Tvář naší země – krajina domova, Krajinný ráz“, Průhonice, pp. 40–48
- **Fencl, Jiří, Čapek, Karel, (2005):** Rozloučení s lahovickou nivou – Funerální happening, 2 pp.
- **Hydroprojekt (2005):** Rekreační areál na soutoku Vltavy a Berouňky, II. Vodohospodářská část, 53 pp.
- **Klos, Čestmír, (2001):** Bezmoc krajiny, čas. EURO, č. 10/2001, 1 pp.

- **Kolebaba, Ivan, (1996):** Nechme ta pole na pokoji, Nika 5-6/1996, Praha, 2 pp.
- **Motejl, Otakar, (2006):** Krajina jako vzácný statek, tisková zpráva ombudsmana, Brno, (3)
- **Löw, Jiří, Michal, Igor (2003):** Krajinný ráz, Lesnická práce s. r. o., Kostelec nad Černými lesy, 552 pp.
- **Schama, Simon (2007):** Krajina a paměť, argo/dokořán, Praha, 702 pp.
- Situační zpráva ke Strategii udržitelného rozvoje ČR (2007): Rada vlády pro udržitelný rozvoj, MŽP Praha, 15 pp.
- **Třebický, Viktor a kol. (2005):** Česká stopa, Zelený kruh a Hnutí Duha, edice APEL, 52 pp.
- **Vorel, Ivan (2000):** Silniční okruh kolem Prahy, stavba 514 Slivenec–Lahovice, Dokumentace o hodnocení vlivů na životní prostředí, Hodnocení krajinného rázu, ČVUT Praha, 40 pp.
- **Vrdlovcová, Michaela (2000):** Odborné vyjádření ČGÚ k dokumentaci ohodnocení vlivů na životní prostředí Silniční okruh kolem Prahy, stavba 514: Slivenec–Lahovice, ČGÚ, Praha, 6 pp.
- **Vyhnálek, Votěch (2001):** Posudek Dokumentace o hodnocení vlivů na životní prostředí, „Silniční okruh kolem Prahy, stavba 514 Slivenec–Lahovice, EIA Servis s.r.o., České Budějovice, 110 pp.
- **Winkler, Jan J. (2007):** Závěr zjišťovacího řízení „Hornická činnost v dobývacím prostoru Zbraslav IV ve výhradních ložiscích štěrkopísku Lahovice a Lahovice I, Praha 16“, MHMP, odbor ochrany prostředí, Praha, 10 pp.
- **Zemanová, Monika (2005):** Oznámení záměru: Lahovičky, oznamovatel: Rekreační zóna Radotín, 88 pp.

Jiří Fencel

6.2 Spor o geneticky modifikované plodiny trvá

Geneticky modifikované organismy (GMO) mají za sebou přes deset let uplatnění v zemědělství, ale spor o ně stále trvá. Shoda mezi jejich příznivci a kritiky nepanuje v tom, zda jsou spíše přínosem nebo spíše nebezpečím. Dokonce ani v tom, zda bychom měli říkat, že máme UŽ nebo TEPRVE desetiletí zkušeností s GM plodinami. Snahou zmapovat přínosy a rizika GMO z hlediska udržitelného rozvoje byl veden projekt, který po 2 roky shromažďoval názory a zkušenosti vědců, zemědělců, ekologů a spotřebitelů z celého světa. Dovolují si představit nepatrný zlomek z nich.

6.2.1 Geneticky modifikované plodiny

Jako geneticky modifikované (GM) se označují takové organismy, které byly „vyrobeny“ laboratorně změnou jejich genetické informace s cílem změnit jejich vlastnosti. Genetické inženýrství může překračovat přirozené mezidruhové bariéry a v zásadě může - na rozdíl od klasického šlechtitelství - kombinovat geny libovolných živých organismů – člověka, virů, bakterií, rostlin či zvířat.

Řady GMO se užívá jen laboratořích, kde slouží např. k výrobě určitých chemických látek. Třeba hormon slinivky břišní – inzulin – produkuje bakterie do níž byla vložena genetická informace člověka. Jiné GMO je připravovány s cílem rozšířit je v životního prostředí. Jde např. GM zemědělské plodiny, GM hmyz, GM ryby nebo GM stromy atd. Nejběžnějšími komerčně využívanými GMO jsou GM rostliny které jsou pěstovány pro výrobu potravin (např. sója, kukuřice, řepka), jako krmivo (kukuřice, sója aj.) nebo jako technická surovina (bavlník).

První zemědělská GM plodina byla schválena pro komerční pěstování v roce 1994 a dnes jich desítky. Fakticky se však využívají hlavně GM rostliny upravené tak, aby byly odolné vůči působení chemických postřiků proti plevelům (herbicidům) nebo aby vytvářely ve svém těle rostlinný jed (toxin) zabíjející „škodlivý“ hmyz.

GM plodiny se dnes ve větším měřítku pěstují zejména v USA, Kanadě, Argentině a Brazílii, ale také v Indii nebo v Číně. Ve světě se nejvíce pěstují hlavně čtyři GM plodiny – bavlník, sója, kukuřice a řepka. V Evropě se pěstuje zatím pouze GM kukuřice firmy Monsanto, která produkuje tzv. Bt-toxin proti napadení zavíječem kukuřičným a kterou je možné najít na polích několika států EU. Naopak více než 170 regionů a 4 500 obcí v EU se vyhlásilo jako oblast bez GMO – tzv. GMO-free zóna.

6.2.2 Konference v Senátu

Koncem října 2007 proběhla v Senátu Mezinárodní konference o biotechnologiích z hlediska trvale udržitelného, kterou pod záštitou prof. Bedřicha Moldana zorganizoval senátní výbor pro životní prostředí ve spolupráci se STUŽ. „Biotechnologie přinášejí obrovské možnosti, ale vyvolávají obrovské obavy,“ uvedl v krátkém proslovu při zahájení konference prof. Moldan. „Nebezpečí se objevuje výrazně více v oblasti environmentální, než v oblasti zdravotní,“ doplnil ho ing. Karel Bláha, náměstek ministra životního prostředí.

Prof. František Krahulec z Botanického ústavu Akademie věd ČR upozornil, že pěstováním GM plodin hrozí u planých populací narušení vzácných genetických zdrojů. Další hrozba spočívá dle jeho názoru ve zvýšeném riziku vzniku „superplevelů“ v důsledku pěstování GM plodin s vloženou odolností (rezistencí) vůči herbicidům. „Jedním z plevelů, které jsou v severní Americe na polích s GM sójou velice časté a které by mohly mít velmi nepříjemné zdravotní následky, jsou ambrosie. Jde o velmi agresivní alergen, kterého se některé evropské země bojí natolik, že mají státní programy likvidace ambrosie. V současné době už jsou v severní Americe známy ambrosie rezistentní na řadu herbicidů. A přepravy zemědělských komodit do EU jsou tak velké, že dříve či později se k nám semena rezistentních typů dostanou,“ varoval prof. Krahulec.

Značný zájem vyvolal příspěvek doc. Vladimíra Vondrejse z Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy, který ve svém příspěvku systematicky popsal možná rizika a výhody GM plodin. Zároveň vyjádřil naději, že se v budoucnu snad podaří pomocí nových generací GMO odvrátit obavu z nekontrolovatelného šíření GM plodin přenosem upravených genů na rostliny ve volné přírodě.

Příslibem by měl podle Vondrejse měl být objev, s kterým přišli Keming Luo a Yi Li a kterému se říká „mazač genů“ (gene deleter). „Ten zajistí, aby se v semenech a pylu modifikovaný gen vystříhl a zlikvidoval,“ uvedl Vondrejs a vyjádřil naději, že jeho aplikace by zemědělcům mohla umožnit větší nezávislost na biotechnologických firmách. Nemuseli by nakupovat každý rok nové osivo a mohli by se sami rozhodnout, zda budou i následující sezónu pěstovat GMO nebo konvenční plodiny. Sám Vondrejs ale také upozornil, že tato technologie neřeší problémy genetické kontaminace přírody během dopravy GM osiva nebo problémy vzniku odolnosti plevelů vůči herbicidům, které jsou spojovány s užíváním GM plodin.

Naopak značně kriticky se vůči GMO vyjádřila expertka pro oblast biotechnologií mezinárodní ekologické organizace Friends of the Earth (Přátelé Země), Helen Holder: „Biotechnologický průmysl slibuje, že používání GM plodin bude snižovat spotřebu herbicidů, ale realita je jiná. Např. v USA, kde se geneticky modifikované plodiny pěstují více než deset let, množství používaných agrochemikálií neklesá, ale stoupá. Používají se sice jiné chemikálie. Ale celkem se jich nepoužívá méně, ale více. To je extrémně důležitý fakt, protože GMO z tohoto pohledu nejsou trvale udržitelné.“

Holder také upozornila na sociálně-ekonomické aspekty zemědělství: „Stále slyšíme, že GM plodiny jsou skvělé pro ekonomiku a pro vytváření nových pracovních míst. Přátelé Země se rozhodli analyzovat údaje, které mají k dispozici členské státy, Evropská komise i samotný průmysl. Zjistili, že GMO v Evropě nevytvářejí prakticky žádná pracovní místa. Biotechnologický průmysl v celé Evropě zaměstnává méně než sto tisíc lidí, z nichž většina (přes 80 %) je zaměstnána v oblasti farmacie a zdravotnictví. Přestože Evropa více než 25 let podporuje výzkum GMO z veřejných zdrojů, je trh s GM plodinami málo pestrý. Ovládá ho v podstatě šest velkých nadnárodních firem a celý sektor vykazuje špatné ekonomické výsledky.“

Mnohem příznivěji hodnotí Holder ekologické zemědělství: „V porovnání s biozemědělstvím vidíme, že to vytváří nová pracovní místa, protože intenzivněji využívá lidskou práci. Vytváří pracovní místa i pro mladé lidi, a to nejen přímo na farmách, ale i v navazujících aktivitách. To je velice významné, protože jinak se do zemědělství v EU mladí lidé zrovna nehrnou. Biozemědělství má také mnohem zajímavější potenciál v rozvoji menších udržitelně hospodařících farem. To není jen příležitost pro bohatý evropský trh, ale také pro rozvojové země, kde roste bioprodukce o stovky procent každý rok. V Evropě roste o desítky procent ročně, a přesto poptávka po biopotravinách stále převyšuje nabídku. Potřebujeme více ekologických zemědělců.“

6.2.3 Spor o Bt kukuřici

Jedním z nejdiskutovanějších témat současnosti v oblasti GMO je GM kukuřice, která produkuje látku smrtelně jedovatou pro zavíječe kukuřičného - tzv. Bt toxin. Evropský úřad pro bezpečnost potravin (EFSA) povolil Bt kukuřici pěstovat v roce 2004, přesto se k jejímu pěstování sami farmáři staví rezervovaně. V celé EU ji zatím pěstovalo šest zemí - nejvíce Španělsko (70 tisíc ha), Francie (20 tisíce ha) a Česká republika. Z důvodu předběžné opatrnosti její pěstování zakázalo Rakousko, Maďarsko, Polsko a Řecko. Prodej osiva zastavilo i Německo, a právě v době konference ohlásil francouzský prezident moratorium na pěstování Bt-kukuřice.

Prof. František Sehnal z Entomologického ústavu Akademie věd ČR prezentoval výsledky polních pokusů s Bt kukuřicí, které po 3 roky s kolegy prováděl, a konstatoval: „Sledovali jsme různé druhy hmyzu a jejich počty jsme pak porovnávali s výskytem stejných druhů v běžné kukuřici. Žádný rozdíl jsme nenašli.“ Upozornil zároveň, že produkce Bt-toxinu je značně proměnlivá a že koncentrace Bt-toxinu byly odlišné nejen v jednotlivých rostlinách, ale i v různých částech stejné rostliny.

Prof. Krahulec v diskusi upozornil, že efekty Bt-toxinu se mohou projevit snížením úrodnosti půd, a to až za řadu let nebo desetiletí. Nejistoty v hodnocení rizik Bt kukuřice byly námětem i vystoupení nezávislé expertky v oblasti ekologických rizik biotechnologií Antje Lorch: „Paradoxně po 15 letech pokusného pěstování Bt kukuřice a po 10 letech hodnocení rizik víme méně, než když jsme začínali. Zjistili jsme velmi vysokou variabilitu koncentrací Bt-toxinu v kukuřici. Ale nevíme, čím je způsobena. Nevíme ani, jaký vliv mají okolní podmínky. Nemáme dokonce ani standardizované metody pro měření Bt-toxinu v plodině a v půdě. Během posledních 10 let byla identifikována řada nových typů rizik. Od října 2006 máme k dispozici studii, která ukazuje, že mechanismus působení Bt-toxinu nebyl do té doby správně chápán. Proto by starší hodnocení rizik měla být znovu přezkoumána.“

Antje Lorch také uvedla, že podle jejího názoru alternativou k Bt-kukuřici nejsou pesticidy, ale konvenční metody ochrany před zavíječem kukuřičným, které zahrnují např. důslednou rotaci plodin na polích či řádné zorání kukuřičných polí, které může zničit více než 90 % larev škůdce.

Miroslav Šuta,

Text byl s drobnými úpravami publikován v časopise EKO – ekologie a společnost, č. 2/2008

6.3 Město Děčín v ohrožení?

Místa na důležitých obchodních cestách, umožňující dopravu a překládku mezi silniční a vodní dopravou, později i dopravou železniční, měla od středověku oproti jiným městům lepší předpoklady stát se důležitou dopravní křižovatkou, tržním místem s rozvoje řemesel a později s železnicí i průmyslu, byla to jejich obrovská komparativní výhoda. Tento potenciál dokázalo od 2. poloviny 19. století významně zhodnotit mimo jiné i dvojměstí Děčín–Podmokly.

Vodní doprava svými vlivy na životní prostředí byla pro obě, do 2. světové války samostatná města výhodná a lze říci, že i železnice po přechodu na motorovou a elektrickou trakci a po snížení objemů dopravy uhlí nebyla a dodnes nepředstavuje pro město kromě obrovského záboru ploch ve městě velký problém. Závažné problémy pro životní prostředí města přinesly až nárůst automobilové dopravy a jejího podílu na přepravní práci. Výhodná poloha z hlediska obchodu se ukázala díky terénní morfologii údolí Labe a sevřených údolí Ploučnice i Jílovského potoka jako problém z hlediska šíření a odrazů hluku a špatného provětrávání této kotliny od emisí znečišťujících látek z dopravy. A co více, oba hlavní silniční tahy, kopírující staré obchodní cesty, vedly do 70. let minulého století městskými jádry, v Děčíně přímo přes historické náměstí a výstavní Tyršovu třídu, v Podmoklech v dotyku s jádrem Podmokel po Teplické ulici. Proto se už koncem 60. let minulého století v souvislosti se zadáním prací na novém územním plánu Děčína hledaly možnosti, jak silniční dopravu z dosavadních nevyhovujících tras z města vyvést do šetrnější polohy mimo městská jádra.

Od počátku hledání řešení bylo bráno v potaz několik variant, lišících se velkorysostí řešení, investiční náročností a vlivy na životní prostředí. KPÚ Ústí n. L., resp. dopravní specialista jeho Urbanistického střediska Ing. Leiblinger, úlohu řešil systémově, v širších urbánních souvislostech budoucího vedení tehdejší silnice I/13 v parametrech rychlostní silnice. Směrem k východu ji navrhoval vést nikoliv na Českou Kamenici, ale po úbočí Chlumu a dále vysoko nad údolím Ploučnice mezi Českou Lípou a nový Bor na křížení s I/9, trasou vůbec nesestupující do děčínské kotliny, ale vedené tak, jak vyžadují parametry „R“, po úbočích Českého středohoří západně i východně od Děčína, s vysokým mostem přes Labe jižně od Vilsnice a s pokračováním k západu kolem Malšovic řídké osídleným územím při severním okraji CHKO České středohoří. Orgány dopravy dávaly přednost skromnějšímu a levnějšímu řešení, umožňujícímu výstavbu obchvatu obou městských center po samostatně funkčních etapách. Protože ovšem Leiblingerovo řešení bylo jak z dopravního hlediska, tak z hlediska zájmu na ochraně životního prostředí bezkonkurenčně nejčistší, bylo tehdy mezi orgány dopravy a Útvarem hlavního architekta v Děčíně dohodnuto, že i ono skromnější řešení, dané tehdejšími finančními možnostmi, musí umožnit budoucí postupný přechod na ono konečné velkorysé řešení. Tehdy „nový“, dnes již také letitý most přes Labe, byl tedy postaven tak, aby byla zátěž z tranzitní i části cílové a zdrojové dopravy pouze odsunuta mimo centrální část Děčína i Podmokel. V Podmoklech měla výstavba přeložky v další etapě „ohnout“ silnici I/13 před tělesem dráhy k jihu do tehdejší Železničářské ulice a v souběhu s dráhou přes Rozbělesy ji napojit na začátku Vilsnice na silnici na Ústí n. L. s tím, že až se bude stavět dálnice D8 v úseku Ústí n. L. - státní hranice s Německem, další etapa přeložky silnice I/13 se postaví jako dálniční přivaděč už v trase Leiblingerova „erka“ po severních svazích Českého středohoří do mimoúrovňové křižovatky (MÚK) Knínice, a tím se zajistí i západní část jižního obchvatu Děčína, umožňující i nové přemostění Labe u Vilsnice na daleko vyšší niveletě a zmíněné budoucí pokračování po svahu Chlumu na východ, jak bylo popsáno výše. Východní větev obchvatu by tak pro dálkovou tranzitní silniční dopravu nahradila nejen stávající nevyhovující silnici I/13 až po Nový Bor, ale i silnici II. třídy z Děčína přes Benešov n. Pl. na Českou Lípou, jejíž parametry v meandrech Ploučnice nelze v podstatě výrazně zlepšit. Je zajímavé, že dnešní úvahy ŘSD o silnici I/13 východně od Děčína na Českolipsku na Leiblingerův koncept navazují, kdežto s novým přemostěním Labe pod Vilsnicí už neuvažují a od Labe na západ zkoumají varianty daleko skromnější, ale městu Děčín, resp. jeho částem Podmokly, Letná, Horní a Dolní Oldřichov, Chrochvice, Krásný Studenec od expozice hluku ani škodlivin z ovzduší nijak neulevující. Dokonce se tváří, že to, co navrhoval kdysi Ing. Leiblinger a co bylo pro město Děčín nejlepší, i když náročné řešení, nikdy neexistovalo a tudíž to nelze zahrnout do posuzování variant z hlediska vlivů na udržitelný rozvoj území v nových územních plánech, ani v EIA záměru na řešení přeložky I/13 coby „dálničního přivaděče“ na D8 od východu.

Pro úplnost tohoto přehledu ještě nutno dodat, že také na východním břehu Labe byly v rámci dalších územně plánovacích prací pro město zkoumány možnosti, jak se z tehdy nového mostu přes Labe dostat na Českou Kamenici, tedy do původní trasy I/13, mimo zástavbu Děčína II, resp. mimo Kamenickou ulici. Byla prověřována trasa, oddělující se ze silnice II. třídy na Benešov n. Pl. v sousedství teplárny před Březinami a šplhající přes Folknáře až do kolena I/13 nad Ludvíkovicemi a tehdy ještě stojícím motorestem. Na to však nedošlo, mj. i pro náchylnost tohoto území k sesuvům a z toho vyplývajících vysokých nákladů na stabilizaci svahu.

Lze si představit, že Děčín díky výhodné dopravní poloze, díky své úloze východiště do atraktivních CHKO Labské pískovce a České středohoří a do Národního parku České Švýcarsko dále poroste a dnešní dopravní řešení mu nebude vyhovovat. Tím méně vhodné by bylo, aby si město zafixovalo na další desetiletí na západním břehu Labe vedení průtahu I/13 přímo Podmokly, pod Letnou, Horním a Dolním Oldřichovem a dál údolím Jílovského potoka na Jílové, nebo kolem sídliště Želenice a kolem Krásného Studence tamtéž, jak předpokládají dosud zkoumané varianty vedení „dálničního přivaděče“. Už ten název je zavádějící a snižující význam silnice I/13. „Přivaděč“ nepřipojí na dálnici D8 jen Děčín. Silnice I/13 představuje spolu se silnicemi I/14 a I/35 důležitý podhorský tangenciální dopravní tah severním pohraničím od Karlovarska až do východních Čech, do Slezska a na severní Moravu a bude přitahovat Děčínem k dálnici D8 i velmi vzdálený tranzit. Trasa této části obchvatu

Děčín by měla umožnit výhledovou realizaci Leiblingerovy myšlenky úplného obchvatu s novým mostem přes Labe pod Vilsnicí, a to splňují jen tzv. „Malšovické varianty“ vyvedení I/13 z dnešního „staronového“ mostu podél trati přes Rozbělesy a Vilsnici a kolem Malšovic dál na západ ke křižovatce Knínice na D8.

Varianta ponechání průtahu I/13 v trase kolem podmokelské pošty, prostorem mezi kinem Sněžník a nákupním centrem do prostoru před bývalý pivovar a dál tělesem **zrušené trati** Děčín–Jílové je pak vzhledem k záměrům, směřovaným do tohoto prostoru (a bohužel také předimenzovaným a náročným na dopravní obsluhu) téměř šílená. Nejen že jde proti trendu podporovat ekologičtější železniční dopravu před dopravou silniční, a to navíc v době, kdy se u trati Děčín – Oldřichov u Duchcova plánuje u Žďárku při mimoúrovňové křižovatce silnice I/13 s dálnicí D8 nové logistické centrum, které v rozporu s logikou nemá mít vlečku a nemá umožnit překládku silnice – železnice. Znehodnotila by ale navíc už tak dost poškozené kvality prostoru parku před kinem Sněžník dalším úbytkem zeleně, rozšířením zpevněných ploch, dopravní a tím i hlukovou a emisní zátěží. Zhoršila by životní podmínky přiléhající části Podmokel, bezpečnost a dostupnost centra města z Chrástu, Krásného Studence, ze Želenic a Chrochvic i z Letné. Zhoršila by nejen expozici obyvatel hluku a emisím škodlivin do ovzduší, ale i podmínky provětrávání této oblasti města. Byl by to závažný, město nevratně poškozující nedomyšlený čin, snižující navíc pohodu prostředí v celé levobřežní části města, snižující hodnotu a prodejní cenu přiléhajících nemovitostí. Nelze se tedy divit, že se rostoucí počet obyvatel a iniciativ bránících životní prostředí začíná aktivně bránit až po žaloby u soudu. ProtiekoLOGické je už přerušení provozu na trati Děčín - Jílové - Oldřichov u Duchcova. Zrušit tuto trať bez náhrady v době, kdy roste zájem o cestování pod Krušnými horami, Tiskými stěnami a dál k východu do Národního parku České Švýcarsko a do Lužických hor po otevření hranic se SRN i z německé strany je pak v těchto souvislostech nedomyšlenost i z hlediska podpory cestovního ruchu. Poukazování na nerentabilitu provozu na této trati je zavádějící. Jak je zřejmé z rozboru provedeného ochráncem lidských práv, je v osobní dopravě vyvolána uměle a účelově, nesmyslnou úpravou jízdního řádu v dohodě s Krajským úřadem v roce 2007. Budují-li se při této trati další možné zdroje a cíle dopravy, jako je zmíněné logistické centrum ve Žďárku, může tu v budoucnosti zesílit i doprava nákladní. Už přerušování provozu trať ohrožuje rozkradením.

Proto by zodpovědné orgány samosprávy kraje, měst a obcí i státní správy měly vzít konečně rozum do hrsti. Přestat v Děčíně „dusit“ a všemožně potlačovat ekologickou vodní a železniční dopravu a u dopravy silniční se vrátit k původní koncepci Ing. Leiblingera a k jejímu postupnému naplňování odsunem silnice I/13 a tím i dálničního přivaděče jižně od města. Nic jiného a zároveň lepšího pro město, jeho životní prostředí i pro dopravu totiž nikdo nevymyslí. Všechny aktivity v dopravě a v další zátěži prostoru mezi bývalým podmokelským pivovarem a poštou by měly být pečlivě váženy, zda to městská část Podmokel ještě unese. Je to poslední větší plocha zeleně v centru Podmokel, kde se dalo vydýchnout a která je v posledních desetiletích neustále atakována a „okusována“ pro jiné funkce, ve prospěch podnikatelských záměrů, ale v neprospěch obyvatel onoho hustě zastavěného podmokelského trojúhelníku mezi ulicemi Teplickou, Pivovarskou a hlavním nádražím i přilehlých čtvrtí jako Letná, Chrást, Dolní i Horní Oldřichov, Želenice a dalších. To je na pováženu.

Martin Říha

6.4 Křižovatky české energetiky

Téma ekologicky šetrné či dokonce trvale udržitelné energetiky zůstane podle všeho aktuální ještě dosti dlouhou dobu. Strašidlo energetické krize obchází mnohé státy světa. Prožíváme třetí ropný šok? Podle všeho ano. Kolega ekolog, který byl před rokem plísněn za tvrzení, že cena ropy přesáhne do roka 100 USD/barel, se dočkal omluvy. 100 USD/barel se platilo v listopadu 2007. V květnu 2008 dosáhla cena ropy 135 USD/barel. I když kurs USD se významně snižuje, i v reálných USD přesáhla cena za barel ropy cca 34 USD/barel let 1979–1981, období druhého ropného šoku, který způsobilo napadení Iránu Irákem a následné vyřazení významných těžebních a dopravních kapacit obou zemí z provozu.

Energetická krize kope do dveří i ČR. Do roku 2003 byly ceny paliv a energie v ČR nízké, i přes různá cenová narovnání. Pak nastal zběsilý růst paliv v ČR. Ceny uhlí, ropy a zemního plynu se zvýšily v letech 2003–2006 asi 3x, ceny uranu dokonce 10x. Jistě se projevují i vážné chyby ve státní energetické politice ČR. V první řadě okázalé přehlížení potřeb razantních úspor paliv a energie.

Je jistě dobře, že k řešení gordického uzlu české ekonomiky zvaného energetika vznikla na vládě nezávislá komise v čele s předsedou Akademie věd ČR V. Pačesem. 5. května 2008 představila první souhrnnější výsledky svého bádání. Mám z něj dojmy smíšené. Byla citována řada často značně protichůdných zahraničních i domácích prognóz světových zásob paliv, prognóz vývoje těžby a cen jednotlivých druhů paliv a energie aj. Ano, těžba uhlí v ČR začne za několik let významně klesat. Vzniká ožehavý problém, čím výpadek nahradit. Odkládání rozhodnutí řešení výrazně prodraží.

Byla uvedena řada pravd, polopravd, nepravd a iluzí. Situace v energetice v ČR i ve světě je jistě vážná, zdroje fosilních paliv, zvláště ropy, se tenčí a jejich ceny letí vzhůru. Prudký růst nákladů na těžbu říká, že doba levné energie se nemůže vrátit. Uvažovaná převážně tradiční řešení vážných energetických problémů jsou ale zjevně nedostatečná a to nejen s ohledem na životní prostředí. Úspory paliv a energie mají být opět popelkou.

Velký nemístný optimismus byl vysloven nad vývojem efektivnosti spotřeby energie v ČR. Prý je velmi příznivá, neboť konečná spotřeba energie na jednotku vytvořeného hrubého domácího produktu (HDP) významně klesá (v roce 2006 dokonce předběžně o 6,5 %) a bude dále klesat. Tak tomu ale bylo téměř vždy. Podstatné je, že tento tradiční ukazatel má mizivou vypovídací schopnost. Určuje ho totiž především vývoj HDP, který říká velmi málo o vývoji efektivnosti obecně a energetické efektivnosti zvláště. Podstatně reálnější je ukazatel konečná spotřeba energie na obyvatele ČR. Ta ale dává mnohem méně příznivé výsledky, viz tabulka č. 1.

Tabulka č. 1: Konečná spotřeba energie v ČR v TJ, střední stav obyvatel a konečná spotřeba energie v PJ/1 000 obyvatel

Rok	Konečná spotřeba	Počet obyvatel	Na tisíc obyvatel
1989	1 340,7	10 362 257	0,129
1990	1303,2	10 362 740	0,126
1991	1 216,7	10 308 682	0,118
1992	1 097,0	10 317 807	0,106
1993	1 092,3	10 330 607	0,106
1994	1 038,2	10 336 162	0,100
1995	1 093,8	10 330 759	0,106
1996	1 152,4	10 315 353	0,112
1997	1 096,0	10 303 642	0,106
1998	1 047,2	10 294 943	0,102
1999	1 039,4	10 282 784	0,101
2000	1 002,7	10 272 503	0,098
2001	1 056,7	10 224 192	0,103
2002	1 034,3	10 200 774	0,101
2003	1 088,8	10 201 651	0,107
2004	1 118,8	10 209 923	0,110
2005	1 128,0	10 234 092	0,110
2006	1 148,0	10 266 600	0,112
1.92/89	0,893	0,991	0,853
1.06/92	1,046	0,995	1,057

Zdroj: ČSÚ, na obyvatele dopočet. Rok 2006 předběžně.

V letech 1989–1992 se konečná spotřeba paliv a energie na obyvatele ČR snížila asi o 14,7 %. Na obrovský pokles ekonomiky ČR těch let je to opravdu málo. V letech 1992–2006 se při určitém kolísání konečná spotřeba energie ČR na obyvatele zvýšila asi o 5,7 %. Stalo se tak jistě především proto, že úspory paliv a energie v ČR byly po celé období popelkou a na tom mnoho nezměnilo ani prudké zvyšování cen paliv a energie obyvatelstvu po roce 1997 ani v roce 2000 přijatý zákon o hospodaření s energií. Vládní program úspor paliv a energie na léta 2001–2004 podle svého oficiálního zhodnocení nesplnil očekávání. Obdobný program na léta 2006–2009 na tom není lépe, byť energetická náročnost HDP se při relativně vysokém růstu HDP vyvíjí příznivěji. Mnoho se na tom nemá měnit ani podle prezentace relativně nezávislé Pačesovy komise.

Důležité je znát, kdo se o nepříznivý vývoj konečné spotřeby paliv a energie nejvíce zasloužil. Konečnou spotřebu energie podle sektorů ekonomiky ČR ukazuje tabulka č. 2.

Tabulka č. 2: Konečná spotřeba energie v ČR v letech 1990–2006 dle odvětví v PJ

Rok	průmysl	domácnosti	Doprava	Ostatní	Zemědělství a lesnictví	Stavebnictví	Celkem
1990	616	290	106	180	81	30	1303
1991	567	278	102	171	67	32	1217
1992	543	235	97	135	51	36	1097
1993	529	246	95	138	50	34	1092
1994	485	243	100	136	46	28	1038
1995	502	251	111	145	51	34	1094
1996	514	288	125	142	50	33	1152
1997	484	273	136	124	47	32	1096
1998	475	242	138	115	47	30	1047
1999	458	245	147	106	46	37	1039
2000	438	235	149	108	43	29	1002
2001	448	262	164	120	42	20	1056
2002	442	248	194	116	21	13	1034
2003	449	256	221	126	21	15	1088
2004	456	260	235	132	21	15	1119
2005	463	253	249	127	21	15	1128
2006	459	274	262	117	25	11	1148
Index	0,75	0,94	2,47	0,65	0,31	0,37	0,88

Zdroj: ČSÚ. Rok 2006 předběžná data. Zaokrouhlováno.

Dle tabulky č. 2 konečná spotřeba energie v ČR v letech 1990–2006 poklesla v zemědělství a lesnictví o 69 %, ve stavebnictví o 63 %, v ostatních činnostech o 35 %, v průmyslu o 25 % a v domácnostech o 6 %. Konečná spotřeba energie prudce rostla v dopravě – dle ČSÚ o plných 147 %. Centrum dopravního výzkumu uvádí sice nižší růst konečné spotřeby trakční energie vozidel motorové dopravy – „jen“ o 91 %, ale ten je dán rozdílným odhadem spotřeby energie v roce 1990, nikoliv v současné době. Podíl motorové dopravy na konečné spotřebě energie se tak dle CDV zásadně zvýšil „jen“ z 10 % v roce 1990 na 22 % v roce 2006. Dle ČSÚ se zvýšil z 8 % na 23 %. Podíl trakční spotřeby elektřiny elektrickými druhy dopravy se přitom v uvedeném období na konečné spotřebě energie se přitom snížil z asi 0,76 % v roce 1990 na 0,5 % v roce 2006, zejména v důsledku poklesu objemu nákladní železniční dopravy. V každém případě i odhad CDV znamená velmi nepříznivý výsledek, který mimo jiné maže úspory konečné spotřeby energie dosažené v jiných sektorech ekonomiky ČR a část úspor energie z propadu ekonomiky

na počátku 90. let. Nejde přitom ani tak o daň za přechod k tržní ekonomice a svobodné volbě dopravního prostředku, jak se často uvádí (ta se mohla projevit jen v nákladní dopravě), ale o daň velmi špatné dopravní politiky ČR v uplynulém období. Jde o daň bezuzdnému prosazování silniční dopravy na úkor dopravy železniční jak v oblasti veřejných investic do dopravní infrastruktury a poplatků za její užívání, tak v oblasti odpisové (železniční dopravní infrastruktura se na rozdíl od infrastruktury silniční a vodní odepisuje), daňové (relativně se významně snížilo zdanění nových aut a pohonných hmot), poskytování rozsáhlých daňových úlev na environmentálně šetrnější druhy silniční dopravy, tolerance externalit, tolerance rozsáhlého dovozu ojetin, dotační ad. Svě sešlo i zrušení funkčního systému veřejné dopravy, který v někdejší Československu patřil k nejlepším na světě, neboť zahrnoval přiměřenou veřejnou dopravní obslužnost i v odlehlých venkovských regionech. Svě sešla i velmi slabá role územního plánování, které nejenže prosazovalo enormní výstavbu dálnic bez ohledu na dopravní potřeby, náklady a negativní dopady na veřejné lidi a životní prostředí, ale také tolerovalo živelnou suburbanizaci, výstavbu hypermarketů mimo veřejnou dopravu aj.

Za nos by se měli chytit zejména kapitáni dopravy ČR. Jak nás ale ujistil exministr dopravy, děkan dopravní fakulty ČVÚT P. Moos, tento trend bude i nadále pokračovat, neboť nadále bude prudce expandovat letecká a silniční doprava a tím i poroste konečná spotřeba energie v dopravě. Mezinárodní společenství i ČR pro to prý udělá, co se dá, neboť není nad beztak nadměrnou velmi vysokou mobilitu osob i zboží.

Když vezmeme jen tyto 2 podstatné skutečnosti, jsou dosavadní výsledky práce Pačesovy komise zjevně nedostatečné. Doba žádá razantně snížit spotřebu paliv a energie a tím i čerpání primárních energetických zdrojů a emise oxidu uhličitého a jiných škodlivin. Lze to nazvat i mnohem decentněji, přestat nehorázně plýtvat s palivy a energiemi v zájmu přežití nastupující energetické krize. Primárních zdrojů energie bude nedostatek a budou drahé. Zbídačování obyvatelstva rychle rostoucími cenami paliv a energie je možné. Pláč nad možností dalšího prudkého růstu cen paliv a energie stejně jako prognózy o jen mírném růstu těchto cen nám ožehavé energetické problémy ČR těžko vyřeší.

Jan Zeman,, 28.5.2008

7. ÚVAHY A ZAMYŠLENÍ

7.1 *Prolnutí varovných trendů a včasný bod psychologického zvratu*

(Úvaha hledající naději)

Současný svět již delší dobu budí dojem klubka vzájemně se proplétajících ohrožujících trendů. Ty nejsou vyvažovány dostatečně silnými a prověřenými akcemi, schopnými efektivně zbrzdit a případně i zastavit fatální sešup naší pozemské civilizace k vážným regionálním a globálním krizím. Těchto trendů je mnoho a je sporné určit, co jsou skutečné priority a co je možné ještě vůbec nějak ovlivnit.

Bez nároku na úplnost stačí připomenout:

- zrychlující se klimatické změny, pokračující devastaci a intoxikaci našeho přirozeného životního prostředí, nevázanou až frivolní spotřebu obrovské a prakticky nezadržitelně narůstající masy lidí, jež rychle přerůstá dostupné zdroje a únosnou regenerační kapacitu životního prostředí, znovu zesilující hladovění a alarmující strádání velké části obyvatel světa, jež je v řadě zemí živnou půdou etnických, územních, náboženských a civilizačních konfliktů,
- mocenské aspirace více či méně agresivních a psychopatických vůdců, které komplikují situaci v různých částech světa.

K tomu je třeba přičíst ještě všeobecnou neschopnost dostatečně rychle a přitom rozumně zdokonalit náš dosud v principu osvědčený systém hospodářského života. Jde o systém založený na trhu, vysoké míře individuální svobody a nezbytné ozdravující konkurenci. Co je tedy v zásadě dobré, je ovšem do značné

míry také jednou z podstatných příčin současných problémů naší civilizace, ohrožujících její budoucnost. Protože historická zkušenost nás ale naléhavě varuje před pokusem autoritářských řešení a voluntaristické byrokratické regulace, naše jednání směřující k záchraně našich globálních životních podmínek a jejich ozdravení je nutně jakoby pomalejší a těžkopádnější než to, k němuž leckoho dosud svádějí zkratky autoritativních a byrokraticky řízených politických systémů.

Realistický pohled na náš svět tedy s vysokou pravděpodobností nevede k jásavému optimismu. Pokud založíme diskusi o budoucnosti na výše uvedených východiscích, nezbyvá nám nic jiného než doufat, byť možná trochu umíněně, v dostatečně rychlé změny směrem k racionalitě a odpovědnosti rozhodování nejen vládních a dalších demokraticky volených autorit, ale i velkého množství podnikatelských subjektů a také obrovského množství individuí například v rolích občanů a spotřebitelů či například podílníků penzijních fondů, a současně i rodičů, učitelů, manažerů, členů různých společenství včetně náboženských. Musíme doufat přesto, že si plně uvědomujeme nedokonalost a tradiční slabosti těchto aktérů současného světového dramatu, které mohou být kompenzovány jejich schopností poznávat, samostatně se učit a rozhodovat, a tak svobodně směřovat k racionalitě společného sebezáchovného a solidárního chování. Není to nová víra a není ani příliš uklidňující. Lidé se učí dost pomalu, jsou také silně ovlivňováni hédonistickou egoistickou motivací a jsou příliš ohlupováni dennodenní masáží reklamy, bulváru a falešných proroků včetně těch, co jim podkuřují agresivními a nesnášenlivými řečmi o svrchované vůli mas či mytizované svobodě jedinců..

Na druhé straně oprávněnost takové víry je zčásti potvrzena reálnými efekty od vzniku varovných prognóz o mezích růstu a začátku působení nezávislých ekologických iniciativ z počátku sedmdesátých let. I když se dodneška projevují různé vlny návratů k ekologické bezstarostnosti, pro ochranu životního prostředí a trvale udržitelného života bylo uděláno překvapivě velmi mnoho jak na úrovni vládních a veřejných lokálních autorit, tak i na úrovni soukromých firem a iniciativ jednotlivců a dobrovolných sdružení. Tyto výsledky nelze podceňovat, i když některá zásadní opatření se později ukázala být málo účinná nebo dokonce kontraproduktivní – například nedávná masivní kampaň s biopalivy. Důležité také je, že stále více lidí je ochotno akceptovat nezbytná omezení a že se snaží zmírnit průvodní negativní důsledky naší civilizace. Svědčí o tom například i průzkum BBC z loňského podzimu, téměř pokrývající klíčové země světa, který ukázal, že obyčejní lidé začínají překvapivě silně akceptovat nezbytnost omezení spotřeby včetně daňových zátěží v zájmu ochrany životního prostředí a zdrojů. O rostoucím obranném ekologickém aktivismu svědčí také velké množství ekologických protestů například v Číně, jež jsou spojeny se značnými osobními riziky jejich iniciátorů i účastníků. Ekologická odpovědnost se stává součástí etických kodexů předních firem, což je proti situaci před třiceti či dvaceti léty velmi zásadní pokrok. Řada firem nachází v ochraně životního prostředí a snižování emisí velmi výhodný a přitom užitečný business, který je také schopen přitahovat – na trhu práce vzácné – eticky motivované manažerské a technické talenty.

Rozhodně si netroufám tvrdit, že současné pozitivní tendence jsou dostatečně silné a mají samospasitelné efekty. Sklon k rozmařilé spotřebě ve vyspělých zemích pokračuje. Firmy jej obratně a vytrvale posilují provokováním dalších a dalších, často velmi problematických potřeb. Každý vážnější pokles spotřeby klíčových produktů je přirozeně vnímán jako reálná hrozba zaměstnanosti a sociálně citlivým úsporám obyvatelstva. Sociální a politická stabilita demokratických režimů je tak dávana v sázku a politické reprezentace před takovými hrozbami často bezradně kapitulují. Navíc by bylo naivní domnívat se, že většinu lidí je možné přesvědčit či dokonce nařízenými donutit, aby zásadně a rychle změnili dosavadní způsob svého života, práce, podnikání, odpočinku, reprodukce, zábavy, dopravy a dalších existenčně důležitých aktivit jen na základě vědecky zpracovaných odhadů budoucích trendů. Svět, ve kterém dnes žijeme, vykazuje vysokou míru setrvačnosti až inercie, a dosažení skutečně účinné změny směrem k trvale udržitelnému životu se proto nutně jeví jako málo pravděpodobné, ne-li nemožné. Pošetilé by také bylo pokoušet se prostě přesvědčovat obrovské masy nových středních vrstev v úspěšných rozvojových zemích, aby následovaly spotřební komfort tradičně bohatých ekonomik a nedevastovaly tak křehké životní prostředí a zdroje vody ve svém bezprostředním okolí..

Nezbývá tedy než přiznat, že naše současné myšlení o budoucnosti se nutně potácí mezi skepsí a nadějí, protože obojí vyplývá jak z vcelku důvěryhodných odhadů budoucích trendů, tak i denních zpráv a analýz o reálném chování lidí. Tento stav nejen paralyzuje účinný a racionální aktivismus, ale vede také k častému úniku do různých parciálních, úzce zaměřených ekologických aktivit, které sice snad načas uspokojí jejich protagonisty, ale příliš často popudí velké skupiny lidí, kteří ovšem mají v rukou zásadní moc rozhodovat o budoucnosti ve volbách.

V této málo přehledné situaci se v poslední době vynořuje zřetelná náznak nové možnosti, jak se přiblížit ke zrychlení obecné citlivosti národních populací a jejich reprezentací vůči varovným scénářům vývoje vzdálenější budoucnosti a indikátorům jejich naplňování v současnosti. Jsou to protínající se nebezpečné trendy, často vyvolané různými faktory a událostmi, kterými je dnes například prolnutí akutního nedostatku ropy s riziky energetické bezpečnosti, její prudce rostoucí spotřebou v rozvojových zemích a s požadavky na snížení dlouhodobě nebezpečných emisí skleníkových plynů, zejména kysličníku uhličitého. Právě takováto prolnutí mohou přiblížit šanci na dostatečně včasnou změnu přístupu ke klimatickým a dalším globálním hrozbám, tedy k jakémusi bodu žádoucího psychologického zvratu, jehož obsahem by byla rychlá zásadní změna postojů, hodnot a reálného chování rozhodujících skupin světové komunity. Jde o situace, kdy by snad mohla rychleji převládnout všeobecná vůle k dostatečně radikálnímu, ekologicky odpovědnému, úspornému a preventivnímu jednání rozhodující části světové populace a jejích institucí.

Zda jde o utopii či reálný odhad, je přirozeně obtížné v tuto chvíli rozhodnout. Leccos však nasvědčuje, že jedním z takových spouštěčů žádoucího psychologického zvratu se za určitých předpokladů může stát právě zmíněná energetická krize.

Uvedme jen stručně bližší charakteristiku těchto trendů a jejich vztahů:

- Patrně jsme na jedno desetiletí dosáhli vrcholu těžby surové ropy, protože její rychlé zvýšení vzhledem k nákladnosti a pomalosti otevírání a využívání nových ložisek je málo pravděpodobné.
- Žízeň po ropě i přes všechna úsporná opatření na celém světě nejen trvá, ale zejména v zemích, jako je Čína a Indie, prudce roste a přesahuje v jakékoli dohledné době možnosti zvýšení její těžby.
- Nedostatek této existenčně důležité tekutiny zvyšuje riziko mocenských her a konfliktů v souvislosti s těžbou a transportem ropy i zemního plynu natolik, že potřeba snížení energetické závislosti na ropných mocnostech se stává bezpečnostním imperativem číslo jedna.
- Snad nejméně výrazně v tuto chvíli působí nejdéletrvající a ve svých konečných důsledcích nejvarovnější trend – podíl spalování ropy na emisích skleníkových plynů, zejména kysličníku uhličitého, který ale inspiruje již delší dobu další úsilí snížení emisí.

Jako názorný příklad sektorové reakce na prolnutí těchto trendů můžeme uvést dnešní automobilový průmysl a navazující automobilovou dopravu. Jde o jedno z klíčových odvětví, které se samo o sobě významně podílí na spotřebě ropy a produkci nežádoucích skleníkových plynů i dalších zdraví škodlivých emisí. Prošlo nejen etapou silného růstového boomu, který jej v rozvojových zemích ještě čeká, ale také obrovským technologickým vývojem, který úctyhodně zvýšil energetickou úspornost, ekologickou přijatelnost, bezpečnost a v neposlední řadě i pohodlnost a přitažlivost tohoto druhu dopravy. Stal se páteří průmyslu nejen v Evropě a v USA, ale i v dalších zemích, a je dnes jen těžko nahraditelným motorem chodu ekonomiky a zaměstnanosti. A co je ještě závažnější, automobil se stal velmi obtížně nahraditelným dopravním prostředkem osobní i nákladní dopravy.

Dnes je zřejmé, že řada automobilek – zejména japonských, francouzských a italských - se na krizovou situaci připravovala a dnes vybírají dividendy ze své strategické prozíravosti. Jiné i přes zjevné signály hrozící ropné krize a pokračujícího tlaku na snížení emisí téměř do poslední chvíle na mimořádnou pozici tohoto sektoru hřešily a příliš dlouho vyhovovaly tlaku na výrobu ekologicky a energeticky příliš nákladných, z hlediska automobilek ovšem výhodně dražích aut. Nyní, kdy se trh prudce obrací k úsporným menším, řekněme „štíhlejšími“ autům, volají tyto neprozíravé automobilky po jakési podivné netržní spravedlnosti,

jež by je měla zvýhodnit pomocí snížení připravovaných emisí limitů nebo všeobecných daňových úlev cen paliv před výrobci úspornějších, většinou tedy menších aut. Jdou tak proti proudu potřebných změn v chování spotřebitelů, kteří začínají konečně dávat přednost úspornému provozu, jenž jim umožňuje zachovat nezbytné a v principu nezastupitelné funkce osobní automobilové dopravy při přijatelných nákladech. Právě tyto tlaky ukazují, že by případné odměnění ekonomicky i ekologicky neprozíravého chování výrobců mohlo mít jako nebezpečný precedens dlouhodobé negativní důsledky. Vzhledem k celkovému skokovému cenovému zatížení rozpočtu domácností i firem drahými palivy a energií lze totiž počítat s tím, že poptávka po úspornějších autech dlouhodobě poroste a i v případě pozdějšího poklesu cen ropy návyk na úspornější a ekologičtější provoz nebude moci být tak snadno masově opouštěn, jak by si snad někteří fandové zábavné a luxusní stránky motorismu přáli.

Smyslem této úvahy ovšem není ulpět na příkladu automobilového průmyslu, ale jen naznačit, jak takový psychologický bod zvratu může být odstartován, proč vůbec může proběhnout a co jej také může ohrozit. Představme si ale, že v průběhu příštích deseti či dvaceti let dojde k podobným šokům, jež se projeví tu prudkým růstem cen důležitých komodit a na nich závislých služeb, jindy zase mimořádným zhoršením životního prostředí ve významných regionech naší planety, nebo že se přeženou další a další lokální klimatické katastrofy, že se začnou rozšiřovat nevladatelné epidemie až pandemie. Varovné trendy se tedy prolnou ještě tvrději, než jak to poněkud otupěle a bezmocně pozorujeme dnes. Zlehčující ekonomické úvahy stejně jako vtíravé reklamy provokující bezuzdný konsum by pak patrně rychle odvál čas a dílčí ekologické iniciativy by mohly konečně být nahrazeny realistickým a přitom celostním systémovým přístupem. Také strategické politické rozhodování a vedení by mohlo být rychle a zásadně kultivováno propukajícím hladem veřejnosti po komplexní a účinné strategii globální záchrany, jež by se měla stát reálným východiskem pozitivního zvratu v dosavadním dosti bezútešném směřování naší civilizace.

Stručně neznačený záblesk naděje vyplývající z možnosti pozitivních psychologických zvrátů ovšem ještě sám o sobě neopravňuje laciný optimismus. Budoucnost v sobě obsahuje i podstatně méně příznivé varianty vývoje, pro něž je možné najít důvodů více než dost. Abychom se jim pokud možno včas vyhnuli, nebo jejich důsledky účinně zmírnili, měli bychom se synergií a zrychleným prolínáním různých negativních trendů a vlivu jejich dílčích vyvrcholení na zásadní změny postojů, hodnot a chování velkých mas lidí zabývat i u nás, a to co nejdříve a podstatně systematictěji, než dosud.

Ivan Fišera, 10. června 2008

7.2 „Socka“ kontra „jednoválce“ v Praze

Zamyšlení Jaroslava Veise pro Radio Česko na tema MHD „*Objevil jsem socku*“ inspiruje k přemýšlení o mnohém. Např. jak může soudný člověk, žijící v Praze, objevit zjevné výhody fungující MHD až ve zralém věku, jak může považovat použití osobního vozu pro dopravu do zaměstnání ve vnitřní Praze za osobně i společensky přijatelné řešení.

Nelze se při tom nezamyslet, co vede lidi ke sverpému používání individuální automobilové dopravy i tam, kde MHD je zjevně rychlejší a spojená s méně starostmi, např. kde zaparkovat. Každé ráno se mi otevírá kudla v kapse, když na Koněvce čekám při cestě do práce na autobus a kolem defilují „jednoválce“ (podle toho, že se tam většinou válí jen jeden člověk), o nichž vím, že právě kvůli nim pojede i můj autobus na Florenc přískoky a kvůli kterým po jejich celodenním zabrání zbytečných cca 8 m² pro zaparkování nelze přejít ulici, aniž se člověk musí ubírat oklikami, aby si neumazal oděv.

Co je tedy příčinou toho, že MHD není pro tyto lidi „konkurenceschopná“ k IAD?

1. Nedostatečné pokrytí území Prahy málo hustou sítí a velké docházkové vzdálenosti ke stanicím a zastávkám? To sotva. Praha má v tomto ohledu podle mého názoru vynikající pokrytí sítí MHD a docházková vzdálenost do 800 m (10 minut chůze) by neměla být pro zdravého člověka problém, naopak mu může jen prospět.
2. Nedostatečná četnost spojů, špatně zvolené intervaly mezi jednotlivými vozidly na lince nebo

nenavazování při přestupech? Téměř s jistotou lze tvrdit, že při dodržování jízdnicích řádů by ani toto nebyl problém. Jenže se nedodržují. Domnívám se, že jen menšina nedodržení je ovšem vinou dopravce. Způsobují je převážně zpoždění, která „chytí“ zejména autobusy, ale i tramvaje na trase, většinou právě vinou „zácpy“ v ulicích a překážejících osobních automobilů. Přímo strašlivý nešvar, v Praze bohužel vůbec nestíhaný, je vjetí do křižovatky řidičů i v případech, kdy je jasné, že ji nebudou moci opustit a při změně signálu na semaforech budou překážet průjezdu vozidel, vč. MHD, ve volném směru. Co se děje denně např. na křižovatce Křižovnické a Kaprovy ulice na Náměstí Jana Palacha, to musí brát řidičům tramvají nervy a několik měsíců života, o cestujících v nich nemluvě. Tolik debility hned vedle Filozofické fakulty UK! Mělo by se to nemilosrdně a tvrdě trestat. Ale nejen to. Všude, kde to dovolí uliční profil, by měla mít MHD svůj vyhrazený pruh a měli by být trestáni řidiči IAD, kteří ho zneužívají pro své pohodlí a zrychlení, kromě vozidel s právem přednosti v jízdě v souladu s pravidly, samozřejmě. Také by mělo být daleko více křižovatek, kde lze semaforey ovládat pro upřednostnění MHD, jako je tomu v zahraničí. To by prospělo plynulosti MHD a tím ke zvýšení její konkurenceschopnosti oproti IAD.

3. Kultura cestování není valná, zejména v ranní a odpolední špičce. Nebráním se tomu, že musím jako cestující občas stát. Vadí mi ale, když je takový nával, že se lidé tísní a nelze dodržet ani minimální odstup, takže se nejen dotýkají, ale přímo tlačí jeden na druhého. Za dnešní ceny v MHD by si snad lidé ji používající zasloužili zachovat alespoň minimální důstojnost a „distanč“. Průvodními jevy jsou pak i agresivita, neúcta mladých ke starším, nepouštění mladými a muži sednout si starým, jinak hendikepovaným (invalidům, těhotným) a ženám vůbec. Galantnost u mnohých nahradila módní „asertivita“, jak se eufemisticky říká nevychovanosti. Mnohým chybí „kinderstube“, jak říká Eva Vavroušková.
4. Co horšího, v prostředcích MHD se mnohdy přepravují v rozporu se smluvními přepravními podmínkami, jejichž výňatek visí v každém vozidle, lidé ve špinavých pracovních oděvech, ve kterých jedou už z domova místo převlékání až v šatnách na stavbách, snad ze strachu z krádeží. Často jsou to zahraniční dělníci, zvyklí tak asi z domova. Ještě horší bývají bezdomovci a jiní spolucestující, kteří jsou nejen špinaví, ale díky nemytým tělům a nepranému prádlu a oděvům úděsně zapáchají. Ještě jsem neviděl, že by byl někdo takový vykázan z vozidla řidičem nebo revizorem, příslušníkem městské nebo státní policie. A to tedy vadí hodně, takže tohle zlepšit by bylo velmi žádoucí.
5. Někdy je problémem vnitřní čistota ve vozidlech MHD a na jejich zastávkách. Alespoň to minimum, že po každé jízdě řidič projde vozidlo a odstraní rozsypané reklamní letáky vypadlé lidem z denního tisku, odložené kelímky apod. by se snad dalo. Lecčemus z toho by se ostatně předešlo, kdyby bylo vyžadováno, co stojí černé na bílém ve zmíněném Výňatku ze smluvních přepravních podmínek, visícím v každém vozidle - že totiž je v něm zakázáno nejen kouřit, ale i jíst a pít! Je to ve stejném bodu tohoto textu. Jak to, že zákaz kouření se dodržuje, ale zákaz jídla a pití ne? Že to cestující nechtou? Copak jsou negramotní? Navíc je to na většině vozidel vyznačeno i srozumitelnými grafickými symboly u všech vstupních dveří? Přesto lidé jedí a pijí, riskují znečištění vozidla i ostatních spolucestujících, a to za netečného přihlížení řidičů i revizorů. Ozvu-li se s protestem pojídači zmrzliny, který se s ní postaví při sezení nade mne, jsem považován za nerudného staříka a asociála. Co s tím?
6. Někteří řidiči s prostředky MHD jezdit prostě neumí. Jezdí jako s nákladním autem, ne-li s buldozerem. Jakoby nevozili lidi, ale mrtvý náklad. Zvláště stojící lidé pak mají co dělat, aby se při prudkých akceleracích, brzděních a změnách směru vůbec udrželi na nohou. Dopravní podnik by měl své řidiče vybírat mezi lidmi psychicky odolnými, kteří svůj stress a vyplavený adrenalin z dopravních situací, které musí v provozu řešit, nepřenašeli do způsobu jízdy. Měl by je vést k tomu, aby si uvědomovali, že vozí lidi, kteří si zaplatili za bezpečnou přepravu, ne za sportovně hodnotnou jízdu. Nepříjemným obecným ohrožením pak je, projede-li řidič MHD ne jen na „hodně sytější oranžovou“, ale na čistou červenou křižovatku řízenou světly. Tenhle nešvar se nějak rozmáhá nejen mezi řidiči IAD, ale dokonce už i MHD a to je obzvlášť trestuhodné. Také si šoféři

z nějakého záhadného důvodu myslí, že na ně se zákaz kouření v autobusech nevztahuje. Ačkoliv nemají své místo odděleno plnou přepážkou, takže kouř se z jejich „kukaně“ volně šíří i do prostoru pro cestující, patrně se domnívají, že zápach z jejich cigaret je nějaký lepší, nebo co a nejdou kouřit ani o přestávkách na konečných stanicích ven. To by měly postihovat nějaké kontroly z DPmP, protože cestující si sotva troufnou jít do konfliktu s nerudným šoférem, který ho má vézt. Já to jednou zkusil a za trest jsem jel až dalším autobusem, „když se mi to nelíbí“. No, je to už dávno a snad to mám promlčené.

Kdyby se alespoň v těchto bodech podařilo situaci zlepšit, snad by přibylo nás, kdo se nestydíme jezdit „sockou“ a ani je nenapadne vzít si na cestu po Praze auto, i když ho vlastní, pokud zrovna nepotřebují převézt novou lednici z obchodu. A Praha by byla mnohem obyvatelnější. Zóny placeného stání, které zavádějí postupně další a další městské části, trochu pomohou regulovat počet vjíždějících, ale vzetí „rozumu do hrsti“ a více ohleduplnosti z vlastního popudu ke spoluobčanům by bylo ještě lepší, zvláště u rezidentů, kteří si své životní prostředí ničí „svépomocí“. Je smutné být si téměř jist, že něco takového v dohledné době nehrozí.

Martin Říha

7.3 Proč Radbuza není jako Spréva?

Mám rád řeky. Rád se kolem nich procházím. Když jsem si nedávno udělal jarní procházku podél Radbuzy v Plzni, tak mě napadlo: Proč nemůže být jako Spréva?

Šel jsem po stezce na břehu Radbuzy a do očí mě praštila červená. V ještě suchém šedo-žluto-hnědém porostu na břehu řeky na mě křičela červená. Agresivní reklama na červené etiketě prázdné PET-lahve na mě hulákala: COCA – COLA!

„Který čuně?“, napadlo mě a zamířil jsem ze stezky ke břehu, abych povalující se PET-láhev sebral a odnesl do nedalekého kontejneru pro odpadové plasty. Ale po pár krocích směrem k lahvi od americké limonády na mě začalo klubko tmavě zelených lahví pokřikovat: MATTONI! MATTONI! MATTONI s citrónovou příchutí! ... a hned za nimi brutální oranžová pořvávala: FANTA!

To je přesila, blesklo mi hlavou a uvědomil jsem si, že sám Radbuze nepomůžu. Vzal jsem tedy alespoň pár pohozených prázdných PET-lahví a pokračoval v procházce. Moc jsem si ji ale neužil. Snad to způsobily ty sebrané PETky v mých rukou. Snad ještě zimně naladěná příroda, v níž chyběla bujná zeleň, které od jara do podzimu milosrdně maskuje odhozené smetí. Každých pár kroku mé oči nemilosrdně přitahovaly odhozené plechovky od piva, limonád či energetických nápojů a prázdné PET-lahve rozmanitých tvarů a barev, které na mne mnohdy povykovaly svými reklamními potisky.

Možná se jednou ve škole budou děti učit o naší přítomnosti jako o „době plastové“. Nebo o nás jako o „**lidu plastických lahví**“, napadla mě banální myšlenka. Ale vzpomněl jsem si na podobnou procházku podél řeky Sprévy během nedávné cesty do Berlína. Tam jsem na břehu řeky neviděl ani jedinou odhozenou plechovku nebo PET-láhev. Proč si Němci taky nedělají ze břehu řeky smetiště? A proč Radbuza není jako Spréva?, napadaly mne v duchu otázky a snažil jsem si na ně odpovědět: *Není to projev té pověstné německé pořádnosti? Nebo má Berlín o tolik schopnější úklidovou firmu?*, přemítal jsem v duchu a cestou domů jsem těch pár posbíraných PET-lahví naházel do kontejneru pro separovaný sběr plastů.

Doma jsem si pořádně umyl ruce, uvařil si dobrý čaj a prošel několik oblíbených internetových stránek. Na jedné z nich stálo, že někteří čeští starostové prý protestují proti plánu ministerstva životního prostředí zavést systém povinných záloh na nápojové obaly. Prý je to zbytečné, protože Češi jsou prý skoro mistry světa v třídění odpadků. A dokonce je to prý nebezpečné, protože zálohy na PET-lahve by prý nás Čechy mohly zkazit a odnaučit odpadky třídit...

Znovu jsem si vzpomněl na svou berlínskou procházku a došlo mi to. Břeh Sprévy není čistější ani díky německé pořádkumilovnosti, ani díky lepší práci úklidové firmy. **Každá odhozená PET-láhev nebo plechovka znamená 25 eurocentů vratné zálohy.** Tohle bude ten důvod proč Radbuza není jako Spréva.

Většina Němců prostě a jednoduše chce zpátky své peníze.

Myslím si, že i břeh Radbuzy by byl mnohem čistější, kdyby každá prázdná plechovka od piva nebo PET-láhev od koly znamenala pěti- nebo desetikorunu zálohy. Pak bude možná konečně břeh Radbuzy stejně čistý jako břeh Sprévy ...

MUDr. Miroslav Šuta

7.4 Ekumenická bohoslužba za krajinu

Ekologická sekce České křesťanské akademie uspořádala ve spolupráci s občanským sdružením Občané proti hluku a emisím v sobotu 24. května 2008 od 15 hodin na levém břehu Vltavy, na louce na Sedleckých skalách Ekumenickou bohoslužbu za krajinu. Na setkání dorazilo asi 100 lidí.

Přibližně třetina účastníků připutovala na bohoslužbu krajinou z druhého břehu Vltavy. Sraz měli v 11 hodin u kostela Stětí sv. Jana Křtitele v Dolních Chabrech, odtud šli se zastávkami a výkladem vedoucích klubu Mladých ochránců přírody Sův. Procházeli krásnými místy – v rámci Prahy již velmi cennými, protože takových míst ubývá. Mnohým z těchto míst, kterými skupina prošla, hrozí nenávratné poničení v případě realizace jižní varianty dálničního obchvatu. Poutníci prošli Drahaňskou roklí a navštívili památné místo nad řekou zvané Zámky, kde bylo hradiště už 4000 let před Kristem. U Sedleckého přívozu se k nim připojili další lidé. Všichni se postupně svezli lodičkou na druhý břeh, kde se k nim opět přidalo pár dalších putovatelů. Po schodech roklí poutníci vystoupali nahoru, až došli na místo bohoslužby, místo s překrásným výhledem na Vltavu s přívozem, protějščí skály, lesy a na panorama Hradčan.

Mnozí byli překvapeni krásou a zachovalostí přírody v těchto místech. Právě zde však plánuje Ředitelství silnic a dálnic s podporou magistrátu a ministerstva dopravy postavit vysoký dvoupatrový most s několika tunely a dalšími mosty pro městskou dopravu nebezpečně smíšenou s kamionovou tranzitní evropskou dopravou. A to navzdory tomu, že Ministerstvo životního prostředí doporučuje ekonomicky i ekologicky méně problematickou severnější trasu. Mocenské prosazování jižní trasy je vedeno bez ohledu na krajinu a vše živé a neživé v ní obsažené. Tento smutný fakt přivedl organizátory k uspořádání bohoslužby, jejíhož vedení se ujali kněz Obce křesťanů Milan M. Horák (a mimo jiné člen pořádající Ekologické sekce České křesťanské akademie) a ordinovaný presbyter Českobratrské církve evangelické RNDr. Jiří Nečas (a také ředitel Ekologické sekce České křesťanské akademie a člen předsednictva Společnosti pro trvale udržitelný život). Kázání pronesl katolický kněz a biolog RNDr. Matúš Kocian. Součástí bohoslužby byly přímluvné modlitby věřících.

Po bohoslužbě se mohly děti i dospělí zúčastnit tvůrčí dílny se suchdolským výtvarníkem Janem Honzou a přírodovědných her s vedoucími chaberských Sův. Komu vyhládlo, mohl si koupit koláče od pekařské rodiny Píchů ze Zdib. Velkému zájmu se těšila beseda o krajině a dopravě, kterou krátce uvedl Jiří Nečas.

26. května 2008 - Stanislava Veselková

Úvod k diskusi

Sešli jsme se k bohoslužbě za krajinu. Připomínáme si na jedné straně vděčnost za ni, na druhé straně i odpovědnost. Podtextem dnešního setkání je skutečnost, že existují vážně míněné záměry zdejší krásnou krajinu výrazně narušit. Mluví se o dvou variantách severního dálničního obchvatu Prahy. Tedy o nutnosti volby mezi dvěma zly. Asi většina z nás považuje za menší zlo variantu severnější, která by vedla skutečně mimo Prahu. Avšak ani ta by nebyla bez tragických důsledků pro krajinu. Otázka, která při tom nutně přichází na mysl, je: proč volit mezi dvěma zly? Proč nevolit dobro?

Krajina je úžasným příkladem spolupráce mezi Bohem a člověkem. To odpovídá základnímu biblickému poslání člověka, stvořeného k Božímu obrazu. Jenže spolupráce vyžaduje souzvuk, porozumění a citlivost. Dnešní člověk se však cítí pánem a Boha odmítá. A citlivost pro potřeby stvoření ztrácí. To není nějaká dogmatická fráze, k tomuto závěru zcela nenábožensky dochází např. Konrad Lorenz ve svých

Osmi smrtelných hříších. Dnešní technicky zdatný člověk často, místo aby své schopnosti a možnosti uplatnil ve prospěch dobra, je vkládá do násilí – do násilí vůči druhým lidem i vůči přírodě, vůči živé, jak smutně v poslední době jasně ukázalo trapné, bezohledné kácení mnoha alejí, tak i vůči té neživé, před jehož jedním chystaným projevem teď stojíme v naději, že se podaří mu zabránit.

Člověk dnes o přírodě hodně ví, avšak ve svém slepém sobectví a bezohlednosti si počíná, jako by o globálních zákonech přírody nevěděl nic. Nekontrolovaný růst automobilismu je toho dokladem. A tím, jak se člověk více a více a rychleji a rychleji přemísťuje, si vlastně Zemi nesmírně zmenšuje.

Když jsem byl ještě student, rád jsem chodíval či na kole jezdíval do staroboleslavských lesů. Patřovala k tomu i návštěva lesní hospůdky U čtyř kamenů. Pak přišly stavební stroje, kouzlo lesa zmizelo, ze Čtyř kamenů zbyl nějaký čas jen volně stojící sporák, a pak už ani ten ne, a vznikla tam široká a hlučná R10. Nedaleko někdejších útulných do lesa zakomponovaných Čtyř kamenů je stejnojmenný motorest. Jméno zůstalo, charakter nikoli. Příroda blízko Prahy byla pokažena proto, aby se lidé dostali rychleji do přírody dále od Prahy, třeba do Jizerských hor. Možná se to někomu může zdát demagogicky zjednodušující úvaha, ale ono to s tím naším lidským šíleným ježděním je tak.

Země má omezené možnosti. A třeba Bengálcům patří stejné právo jako nám brát si z tohoto jejího limitovaného bohatství. Jenže ona Země už teď úpí pod našimi nároky. Je třeba změnit vzorce myšlení a jednání. Prospěje to Zemi, krajině, prospěje to však především všem nám, lidem euroamerické civilizace, když přeorientujeme své hodnotové systémy – v tom smyslu, jak učí Ježíš, nebo, chcete-li, jak zcela nenáboženským způsobem ukázal v minulém desetiletí Josef Vavroušek.

Jiří Nečas

7.5 Územní plánování a stavební řád jsou nástroji péče o životní prostředí

(bez ohledu na zařazení v dělbě kompetencí mezi ústřední správní úřady)

Tučně vytištěný titulek jen opakuje přesvědčení prvního ministra životního prostředí České republiky po sametové revoluci v roce 1989 RNDr. Bedřicha Moldana, CSc., který podmínil svůj souhlas se jmenováním ministrem nové české vlády a šéfem nově zřizovaného úřadu tím, že tuto kompetenci nové ministerstvo získá. Měl pravdu a ta platí dodnes, přestože o tuto kompetenci MŽP po nástupu třetího ministra Františka Bendy přišlo a byla převedena i s lidmi na tehdejší Ministerstvo hospodářství a o něco později Ministerstvo pro místní rozvoj. V instrumentáriu péče o životní prostředí převedením této kompetence vznikla obrovská díra, kterou se marně pokoušelo zacelit vznikem „odboru územních vazeb“, „samostatného oddělení pro problematiku sídel a urbanizované prostory“ nebo „odboru pro posuzování vlivů na životní prostředí“ a později i „IPPC“, jejichž náplň je svého druhu rovněž „průřezová“ a úzce spjatá s regionálním i územním plánováním, rozhodováním a se stavebním řádem. Oddělením kompetencí územního plánování a stavebního řádu od ostatního legislativního a administrativního instrumentáře péče o životní prostředí a jejich převedením pod jiný ústřední správní úřad by teoreticky nemělo dojít ke zhoršení péče o životní prostředí, kdyby veřejná správa působila tak, jak je míněna a jak má - kooperativně, komplementárně, striktně jen ve veřejném zájmu. Jenže to bychom nebyli v České republice, kde (bohužel) často fungují jednotlivé správní úřady spíše jako reprezentanti dílčích, krátkodobých skupinových nebo dokonce soukromých zájmů a vztahy mezi úřady, obsazovanými nikoliv podle odborného a v původním slova smyslu politického, ale podle primitivně politizujícího klíče, by nesměly být spíše konkurenční až nepřátelské.

Snad stojí zpětně za zamyšlení, kde se stala chyba, že se podřízení celé problematiky územního plánování a stavebního řádu MŽP pro celou komunitu lidí pracujících v územně-plánovací, urbanistické a objektové projektové sféře, architektů a stavbařů, pracovníků stavebních úřadů a dalších stalo během 2 let natolik nevyhovující, že vlastně až na pár solitérů nikdo neprotestoval, nikdo to nepovažoval za chybu, dokonce si většina lidí z této komunity oddychla. A to přesto, že právě MŽP učinilo jako první onen krok k osvobození jejich profese od přímého zasahování státu do odborné problematiky směrem ke stavovské samosprávě, když v roce 1992 uspělo ve vládě a parlamentu s návrhem zákona o vzniku Komory českých architektů a Komory stavebních inženýrů a techniků činných ve výstavbě. Jako nejen pamětník, sledující tento vývoj

z bezprostřední blízkosti z funkce náměstka ministra a později ředitele sekce, do které tato problematika patřila, si s odstupem let dovolím vyjádřit svůj názor, aniž si osobuji právo tvrdit, že je jediný správný.

Podle mého názoru to mělo jednak důležité vnější, ale i neméně důležité vnitřní důvody, pramenící přímo na ministerstvu.

K těm vnějším řadím jako nejdůležitější změny priorit a zájmů nové české vlády premiéra Václava Klause oproti vládě Petra Pitharta, které se chystaly již před volbami krystalizací politické scény, zejména faktickým rozpadem OH na slábnoucí idealistické křídlo a pragmatiky, směřujícími k náhradě „nepolitické politiky“ standardním soupeřením politických stran. Vznik ODS a její brzké vtažení KDS, zjevná postupná změna orientace nestabilní politické scény ze soutěže idejí na soutěž o politickou moc, daly příležitost „vyniknout“ jinému typu lidí, než byla první značně idealistická porevoluční garnitura. Ta byla ještě podle mého přesvědčení zaměřená skutečně na veřejné zájmy a nápravu věcí pokřivených, zděděných po 40 letech „reál-socialismu“, a to nenásilnou a velkorysou formou postupné, evoluční přeměny zděděného právního řádu, s postupným navykáním občanů i politiků a úředníků na nové poměry a bez pomstychtivého vyřizování účtů s bývalými vládci jako cenou za klidný a nekrvavý průběh společenské změny. Vedlejším nechtěným produktem této velkorysosti a tolerance ovšem bylo rychlé „otřepání se“ bývalých mocipánů, nabídnutí svých zkušeností a služeb různých politických korouhví novým ambiciózním vůdcům a jejich účelné a účelové rozptýlení v politických a mocenských strukturách, aniž ztratili své dřívější zájmové vazby a známosti. Toto nové souručenství již nepotřebovalo idealisty ve vedoucích funkcích, naopak. Potřebovalo, aby jim nebylo takovými lidmi nahlíženo do karet, aby se leccos z žádoucích změn zejména v legislativě a veřejné správě „příbrzdilo“, než se správní lidé chopí mocenských a veřejně-finančních opatření a aby se prodloužilo přechodné období nejasného a nestabilního právního prostředí, než se tito lidé a zájmové skupiny s využitím starých i nově účelově vytvořených „děř“ v právním řádu dostanou rychle k majetku, postavení a možnostem, o kterých by se jim za reálného socialismu, ale i ve fungujícím vyspělém demokratickém právním státě ani nesnilo. Takové souručenství ovšem nemohlo potřebovat ani silné ministerstvo životního prostředí, tím méně s kompetencí pro územní plánování a stavební řád, s řízením celého lesního a vodního hospodářství, geologie a hornictví. Tehdejší nový premiér Klaus to vyjádřil tehdy jasně, když odmítl po volbách v r. 1992 Ivana Dejmalu jako pokračujícího ministra životního prostředí a nabídl toto místo Františku Bendovi: „O životním prostředí teď nejméně jedno funkční období vlády nechci nic slyšet. To je teprve třesinka na šlehačce dortu, kterým je fungující tržní ekonomika a který bude teprve třeba upéct!“. Bylo prý třeba je výrazně oslabit a to se skutečně povedlo.

K těm vnitřním řadím jednu z mála slabín v uvažování ministra Moldana, totiž podcenění potenciálu, možností a důležitosti nazírání problémů životního prostředí prizmatem konkrétního území, územního rozložení jevů a tím i možné zastřešující a současně průřezové role územního plánování v péči o životní prostředí. Nikoliv po složkách (voda, půda, ovzduší, horninové prostředí, biota) a vazbách mezi nimi, ale v komplexním působení v konkrétním území jinými slovy nazírané „prizmatem území“) a včetně člověka jako jeho integrální součásti, nikoliv jako „vetřelce“ nebo dokonce á priori „škůdce“. Bedřich Moldan dokonce zčásti podlehl nesmyslnému a populistickému pohledu na disciplínu územního plánování a stavebního řádu jako bolševického přežitku, který v nových podmínkách nemá místo a dokonce i tehdy rozšířenému klišé různých pologramotů a demagogů, že „za vše špatné ve vývoji krajiny, přírody i sídel v minulých 40 letech mohou plánovači a architekti“. Bohužel se tento k disciplíně přezíravý postoj projevil i ve vnitřní struktuře ministerstva a ve vnímání jejích problémů. Namísto takového začlenění do organizační struktury a fungování ministerstva, které by územnímu plánování a stavebnímu řádu dalo možnost plnit onu zastřešující a koordinující úlohu, nazírání na problémy životního prostředí v širším kontextu také se sociálními a ekonomickými aspekty vývoje v území, jak to vyžaduje udržitelný vývoj, stal se úsek územního plánování a stavebního řádu pouze jedním z 9 odborů v mé sekci, zpočátku jen s cca 19 pracovníky! Ani při koncipování odboru a náplně informatiky o území jsem nemohl dlouho prorazit se svou představou Integrovaného informačního systému o území a jevech v něm podle již zavedeného systému územní identifikace, rozšířeného o tehdy u nás nové možnosti počítačové a spojovací techniky vč. GIS. Teprve později se z oddělení územního plánování a stavebního řádu staly samostatné odbory a počet pracovníků se poněkud rozšířil, ale nepřekročil 30 a v době delimitace této kompetence na MH ČR 32 lidí! Je pravda, že územní plánování a stavební řád byly jedněmi z kompetencí, pro něž po roce

1989 ústředním správním orgánem nebylo české ministerstvo, ale Federální výbor pro životní prostředí, takže MŽP nemělo v náplni transformaci předpisů pro tento obor, nebylo-li k tomu federací výslovně zmocněno. Mělo však kromě odvolací a stížnostní agendy proti rozhodnutí krajských národních výborů (do jejich zrušení) a poté okresních úřadů (to už ale s pomocí detašovaných územních odborů) na starost koncepční územně plánovací činnost celorepublikového významu, jako bylo zajišťování prací na Koncepci urbanizace a dlouhodobého osídlení ČR, vedení Informačního systému o území (ISÚ) a územní přípravy sčítání lidu domů a bytů pro ČSÚ, urbanistický a stavební výzkum a řízení Výzkumného ústavu výstavby a architektury v Praze, Terplanu s. p. Praha (do jeho privatizace), lokalizace a povolování celostátně významných staveb, jako byly jaderné elektrárny, dálnice a rychlostní silnice, ropovod Ingolstadt a další. Podceněním významu této discipliny v systemizaci, organizační struktuře i v obsazení došlo k faktickému prudkému zhoršení statusu celé komunity architektů a stavbařů i úředníků působících na úsecích územního plánování a stavebního řádu, po zrušení krajských národních výborů došlo navíc k rozvratu odborných úseků na regionální úrovni, zničení struktury krajských urbanistických středisek, rušení útvarů hlavních architektů okresů i měst, jejichž význam při obhajobě veřejného zájmu na harmonickém rozvoji regionů a sídel nikdo neobhajoval a kterých se nikdo nezastal, takže jejich archivy byly rozkradeny nebo zničeny a tvůrčí kolektivy rozprášeny. To vše pod praporem MŽP jako ústředního správního orgánu, alespoň pro Českou republiku. Můžete teď namítnout, že pokud se to dělo v době mého účinkování jako náměstka ministra pro životní prostředí, nejen že nemám právo tento vývoj teď kritizovat, ale jsem za něj sám přímo zodpovědný nebo alespoň spoluodpovědný. Pamětníci porad vedení ministerstva a porad ředitelů odborů celého ministerstva, zejména programové porady na zámku v Lánech mi však dosvědčí, že jsem v tomto ohledu bojoval za naši disciplínu a hádal se s ministrem i ostatními náměstky, až jsme na sebe křičeli, jenže jsem je nedokázal, patrně i pod vlivem výše popsáných vnějších tlaků, přesvědčit.

Po volbách 1992, sestavení nové vlády a převedení územního plánování a stavebního řádu pod Ministerstvo hospodářství a později MMR bylo pak dílo dokonáno. Důstojnou roli a odpovídající začlenění v organizační struktuře a ve fungování nemá územní plánování a stavební řád ani na MMR. Sekce územního plánování a stavebního řádu se sice rozrostla na 4 odbory (územního plánování, stavebního řádu, územního a stavebního rozhodování a územních vazeb), ale podléhá náměstkovi společnému pro regionální a bytovou politiku a odbor pro koordinaci koncepcí a politik je v organizační struktuře zvlášť, podřízený přímo náměstkovi ministra, což je jednak nepružné, jednak vzhledem k odtrženosti od praktické územní agendy jen stěží funkční. Sekretariát Rady vlády pro udržitelný rozvoj byl oddělen od orgánů s těmito kompetencemi přesunem z Úřadu vlády nikoliv k MMR, ale na MŽP. Privatizovaný Terplan a.s., zdánlivě ochráněný před ztrátou hlavního předmětu podnikání tzv. „zlatou akcií“, byl za pasivního přihlížení MMR jako držitele zlaté akcie nepřátelsky obsazen a rozkraden, Výzkumný ústav výstavby a architektury v Praze zdecimován na torzo, vystěhované do Brna a degradované na odborný servis MMR, po vzniku nových krajů, zčásti se sídly v jiných místech, než byly původní krajské národní výbory a později územní odbory MŽP, odešla další část zkušených a odborně zdatných lidí i z rušených okresních úřadů. Spíše než cílevědomou restrukturalizací státní správy na úseku územního plánování a stavebního řádu s cílem zkvalitnění to připomínalo čínskou kulturní revoluci, po které „nezůstal kámen na kameni“. To už jsem u toho nebyl. Nemínil jsem snášet jasnou tendenci vrátit územní plánování do polohy služby ničím neregulovaného investičního rozvoje, podřízeného místo veřejným zájmům různých podnikatelských a stavbařských lobby. Názorně mi to předvedl brzy po delimitaci na MH ČR ministr Karel Dyba na případu jižního obchvatu dálnice D5 kolem Plzně. Řešení schválené vládou Petra Pitharta, v níž sám také seděl, postupně obstrukcemi v přípravě a realizaci zvrátil na dražší, dopravně horší a environmentálně méně příznivé řešení, které bylo se zpožděním cca 5 let postaveno a dnes je možné se jet na jeho formu a fungování podívat. Za povšimnutí při tom stojí, jak je využit onen tehdy nezastavěný pruh země mezi Bručnou a Černicemi, kterým měla varianta KUO projít a zda to byl veřejný, nebo soukromý zájem, který převážil a odvrátil ekonomicky i ekologicky příznivější řešení.

Vztahy mezi ministerstvy životního prostředí a ministerstvem pro místní rozvoj (ale nejen jím) po ztrátě kompetencí v roce 1992 se však zhoršily i vinou stylu práce a (ne)komunikace s ostatními ministerstvy ze strany MŽP. Z orgánu, který měl pomáhat ostatním přejít na trajektorii dlouhodobě udržitelného

rozvoje, se vinou jakési zatrpklosti a profesní umanutosti stal mnohdy orgánem věci jen komplikujícím, zdržujícím, zdražujícím a i jinak „protivným“. Lze právem pochybovat, že by bez zásadní změny tohoto „image“ byl dnes někdo ochotný jeho kompetence znovu posilovat, tím méně o agendu tak důležitou pro rozvoj. MŽP se sice deklaruje v mnohých dokumentech jako gestor a garant dlouhodobé udržitelnosti vývoje s důrazem na rovnováhu ekonomického, sociálního i environmentálního pilíře této udržitelnosti, ale ve skutečné praxi nadále zdůrazňuje a ctí jen onen pilíř environmentální a není ochotné k ústupkům v zájmu dosahování konsenzu.

MŽP také zejména v pojetí práce sekce ochrany přírody a krajiny nikdy zcela nepřijalo novou koncepci ochrany přírody a krajiny dle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny a s ní zejména gesci i za krajinu jako takovou, nejen za zvlášť chráněné části přírody podle předchozího modelu. Nevnímá krajinu a osídlení jako dynamický systém, v němž člověk má své místo jako součást, jako specifický živočišný druh se svými potřebami a nadále jej vnímá spíše jako objekt, před kterým je třeba přírodu chránit, nikoliv jak by bylo žádoucí, pro něhož je potřeba přírodu chránit. Podceňuje proto problematiku urbánního prostředí sídel a v organizační struktuře i obsazení se to projevuje na postavení jediného oddělení, které se této problematice věnuje, totiž oddělení ekologie lidských sídel a člověka v odboru péče o krajinu. Ale nejen to.

Platí-li nadále, že územní plánování a stavební řád jsou přes všechny tyto peripetie důležitými nástroji péče o životní prostředí, které by se mohly a měly do instrumentáře ministerstva životního prostředí vrátit, musela by mít tato disciplína také v jeho ideové koncepci, struktuře a organizaci práce řádově vyšší význam a úlohu, než tomu bylo za působení ministrů Moldana a pak krátce i Dejmalu, než MŽP o tuto kompetenci přišlo. Tento význam by musel být jasně deklarován jako nová atraktivita pro odbornou veřejnost oproti postavení na MMR. Muselo by být znovu posíleno i odborné zázemí, obnoven skutečný systematický výzkum v oboru a také systematické koncepční práce na koncepci vývoje krajiny i osídlení ČR v celostátních a evropských souvislostech, aby ústřední orgán územního plánování neprodukoval tak trapné „koncepční“ dokumenty, jakými jsou dosavadní dvě politiky územního rozvoje ČR 2006 a 2008. Pro územní plánování a stavební řád by musela být v organizační struktuře MŽP zřízena samostatná sekce, řízená náměstkem ministra, která by zároveň fungovala jako svodné a koordinační pracoviště výstupů z MŽP se vztahem ke konkrétnímu území. Kromě náplní, které jsou zřejmé z názvů odborů, které tato agendy dnes vykonávají na MMR by musel být v sekci obnoven i samostatný odbor svodný a koordinační, a také odbor zajišťující komplexní informatiku o území. To by zajišťovalo vyloučení dnes bohužel častých situací, kdy z MŽP odcházejí k témuž problému v území různá nekoordinovaná až protichůdná stanoviska jednotlivých odborů podle jejich dílčích kompetencí. Vnitřní rozpory a nekonzistence by musely být odstraněny jednáním uvnitř MŽP, ne až při uplatnění těchto stanovisek v následných řízeních, z MŽP odcházející stanoviska by musela být jednotná a vnitřně konzistentní. Do této sekce by musely být převedeny i agendy SEA, EIA a IPPC, které s územním a regionálním plánováním a stavebním řádem bezprostředně souvisejí a rovněž mají průřezový, komplexní, holistický charakter, což bohužel úředníci příslušného odboru nechápou a učinili z této agendy formální disciplínu, zdlouhavě a zbytečně dublující vyjadřování podle speciálních předpisů na ochranu složek ŽP. Nesoustavné kontakty mezi sekcemi a odbory i odděleními a pracovníky by musely být doplněny obnovenými pravidelnými poradami nejen vedení, ale jako tomu bylo za vedení Bedřicha Moldana i poradami ředitelů odborů, příp. i řízených organizací k prosazování jednotného ideového vedení celého ministerstva. Vnitřní jednací řád by musel obsahovat mechanismy pro rychlé a účinné odstraňování vnitřních rozporů v názorech na problémy v území a k dosahování nadále respektovaného konsenzu. Stávající stav, kdy ministr Bursík pro samou politiku, boje ve vládě, ve Straně zelených i v Parlamentu nemá v podstatě na skutečné ideové vedení svého ministerstva čas, je neudržitelný, pokud nemá na ministerstvu spolehlivého kreativního člověka, který je schopen takovou ideovou linii s ministrem spoluvytvářet a pak zajistí její dodržování v činnostech všech úseků ministerstva a jím řízených organizací. Nadále není myslitelné, aby si náměstci a dokonce ředitelé odborů dělali, díky zaneprázdnění ministra, co chtějí, tedy své vlastní, nekoordinované „politiky“, dokud si někdo nestěžuje a není třeba problém řešit na vyšší úrovni. Pro kvalitní výkon agend na úseku územního plánování a stavebního řádu, EIA, SEA a IPPC by bylo také nanejvýš žádoucí, kdyby koncepční i správní činnosti a lidé

je vykonávající byli vybíráni podle odborných kvalit a nikoliv podle stupně loajality k právě vládnoucí moci a nadřízeným. Pokud by agenda územního plánování a stavebního řádu včetně informatiky o území na MŽP přešla, muselo by být zaručeno, že odborníci z těchto úseků budou ochráněni před diletantskými zásahy a lobbystickými tlaky z politické a hospodářské sféry. V této souvislosti stojí za zvážení, zda nezřídit po vzoru vyspělých demokracií na MŽP funkci „státního tajemníka“, fungujícího mimo mechanismy voleb a politická jmenování striktně jen podle obecně zákonných předpisů a dozírajícího na to, aby tak rozhodovaly i správní úseky ministerstva. To se ostatně vztahuje i na další agendy MŽP již vykonávané.

Tyto v rychlosti nadhozené teze by bylo v případě trvalého seriózního zájmu o znovuzískání kompetencí územního plánování a stavebního řádu na MŽP potřeba rozvést do reálné představy o organizačním začlenění, systemizaci a obsazení, o metodách komunikace uvnitř ministerstva i navenek a o postupech k obnovení důvěry s odbornou veřejností, oběma komorami a stavovskými organizacemi. Nepochybně by k tomu byly nezbytné určité déle platné politické garance o oné zmíněné důstojnější poloze, o odborném zájmu atd. Tento text nemá za cíl rovnou definovat všechny potřebné podmínky, ale upozornit na základě nabytých zkušeností na možná úskalí a problémy, vč. minulých reminiscencí na neuspokojivý status oboru na MŽP na začátku 90. let, které by bylo třeba překonat, aby se vůbec dalo o návratu těchto kompetencí na MŽP seriózně uvažovat. Obávám se, že za působení současného ministra a za stávající přílišné svázanosti práce MŽP s nevládními environmentálními hnutími, odvádějícími úřad od nestranného, apolitického, objektivního výkonu veřejné správy, takové snahy a podmínky uskutečnit není možné.

V Praze dne 7. července 2008

Ing. arch. Martin Říha

7.6 Bourání mýtů: Romové kradou aneb Dějiny manipulace

Kdo řekne nebo napíše větu „Romové kradou,“ je lhář. Romové nekradou, kradou „někteří Romové“ (právě tak jako někteří bílí), což je nebetýčný rozdíl. Kdo napíše větu, že podle statistiky kradou víc Romů než bílých, lže. Žádná statistika o etnicitě zlodějů neexistuje. Možná by existovat měla, ale není tomu tak. A proč někteří lidé takto – vědomě, či nevědomě – lžou? Motivů je víc, nejčastější asi bude pocit, že většina je romskou menšinou utlačována. Tento pocit však nevychází z reality, ale z toho, že se nechali zmanipulovat či naopak manipulují druhými. A zde již nejde jen o protiromské nálady, ale o širší kontext, v němž se odehrává manipulace za pomoci ideologizace myšlení.

Chléb a hry

Paušalizace - tento výraz znamená házení všech do jednoho pytle a jeho smysl je z historického hlediska v módě již delší dobu. Jeho moderní varianty známe všichni:

- Židi (varianty: židobolševici, židozednáři) vládou světu;
- pouze árijci jsou čistou rasou, ostatní jsou méněcenní;
- pouze dělnická diktatura zajistí blahobyt na zemi, kapitalisti jsou lumpové, statkáři jsou kulaci;
- pouze národ je první a jedinou hodnotou, člověk jako individualita je druhořadý.

Všechny tyto hloupé předsudky a stereotypy (a mnoho dalších) musejí být podány paušalizujícím způsobem, jinak by neměly zamýšlený účinek: Ukázat na momentálně největšího či nejvíc nebezpečného nepřítele, vnitřního či vnějšího. To je velká zbraň, kterou napříč dějinami užívají manipulátoři různých druhů a typů a jejich pomocníci, které bychom dnes mohli označit jako mediální vymývače mozků. Manipulátoři tu zbraň potřebují k tomu, aby se dostali k moci či aby si ji udrželi - aby předhozením vhodného žrádla dravcům zakryli selhání vlastních vizí, představ i skutků. Pomocníci (vědomí i nevědomí), kterých je pochopitelně mnohem více než manipulátorů, pomáhají buď za výhody, které jim manipulátoři po uchopení moci přihrají, nebo proto, že jsou již zmanipulovaní.

Ve starém Římě onomu zastírání skutečnosti a ohlupování občanů napomáhalo uvedení hesla „*chléb a hry*“, do praxe: stadiony praskaly ve švech a pochoutky lahodily jazyku, zábava a žvanec zbavovaly lidi „bolestného a zbytečného přemýšlení“... Sakra, co mi to jen připomíná? Césarové dobře věděli, co lidi

potřebují, aby drželi hubu a krok, věděli a vědí to dobře i dnešní soukmenovci, soudruzi i jim podobní, převlečení ovšem do demokratického hávu.

Smějící se bestie

Pomocná paušalizující hesla k těm zásadním potřebovali a potřebují manipulátoři a jejich pomocníci ke snadnější změně společenské atmosféry – i ta současná jsou dostatečně známa, například:

Češi jsou Švejkové, Češi jsou smějící se bestie (Heydrich), Nic než národ!, Romové kradou, homosexuálové jsou úchylní, ženy patří k plotně, cizinci nás ohrožují

Všechna tato a podobná primitivní hesla mají vést k pocitu, že skutečné národní hodnoty (tedy nikoli ty, které kaširují různí pokračovatelé předválečných českých fašistů a ultrakonzervativců) jsou k ničemu, že novoty nejsou vítány (například rovnost žen a mužů) a že všichni, kdo se pohybují na našem území, mají za povinnost žít ve všem všady stejně jako my. Zjednodušeně řečeno: proto bylo možné a společensky přijatelné svého času chtít na Židech, aby si poněmčili jména a asimilovali se (snaha o vytržení Židů z vlastní kultury a náboženství), či, později, zakázat Romům kočování a de facto jim vzít jejich způsob života, tradiční řemesla apod.

Romy (všechny, kromě již do té doby úplně asimilovaných) se tak podařilo zcela vytrhnout z jejich kultury a zvyků, aniž by jim společnost nabídla cokoli jiného, kromě korumpování vlastního svědomí sociálními dávkami – ty komunistický stát vyplácel Romům, aniž by je naučil rybařit (jedna z židovských moudrostí praví, že nejlepší pomoc druhým nespočívá v tom, dát někomu rybu, ale naučit ho rybařit). A nyní, po několik generací trvající devastaci Romů a jejich kultury, začínají manipulátoři i zmanipulovaní volat po tom, aby se Romové ze dne na den změnili k obrazu našemu. Hned! Teď a tady! Úplně a bezpodmínečně!

Prastará metoda: Ideologizace myšlení zabrání přemýšlení

Pojďme si tu tisíciletími prověřenou metodu manipulace pro větší jasnost popsat na počínání Jiřího Čunka. Diskuse, jestli je Čunek rasista, či není, je jistě potřebná, nejde však sama o sobě příliš do hloubky, protože podstaty věci se týká okrajově. Lidem jako on - napříč dějinami - nešlo ani tak o nějakou ideologii, tu užívají jako prostředek ke zmanipulování „davů“, ale o **MOC**. Čunek jen použil prastarý způsob manipulace: coby známý a viditelný člověk, svými výroky i konáním společně s dalšími napomáhal a dál napomáhá k uvolnění toho, čemu se říká *latentní xenofobie a rasismus*. Mnoho normálních lidí, z nichž někteří mají skutečně s Romy špatnou zkušenost (i já jich mám pár, vedle těch pozitivních – ale o to tu nejde), mu na tuto vějičku skočilo. Jiní jsou však skutečnými rasisty a xenofoby i bez toho.

V každém případě se mu ovšem povedlo to, co mnoha jeho předchůdcům: vybuzením emocí posunout myšlení těchto lidí tak, že nejsou schopni se na věc dívat normálně, ale pouze prizmatem nějaké ideologie (v tom nejširším slova smyslu). Takto i jinak (v zájmu něčeho jiného) zmanipulované lidi můžeme – vedle manipulátorů samých – denně sledovat, jde o různé politiky, intelektuály, komentátory, publicisty, blogery i anonymní pseudodiskutéry pod články i blogy na internetu – říkejme všem, souhrnně, třeba psavci.

Obecně vzato

Asi většina z nás četla úvahy, v nichž se jejich autoři raději „mýlí se stranou, než by měli pravdu proti straně“ (a je jedno, o kterou stranu či ideologii jde, manipulátoři i zmanipulovaní se táhnou napříč stranami i ideologiemi). Předkládají nám velmi zjednodušené rovnice, které nemají se životem a realitou mnoho společného, ale zato se dají převzít bez dlouhého přemýšlení. Tito psavci řeknou či napíší cokoli, aby „svoji“ ideologii, stranu či politiku zbožštili, dostali do popředí před ostatní, obhájili apod. - a to jakkoli. Nejběžnější metodou je denunciací protivníka (či dokonce jen domnělého protivníka), polopравdivé či zcela lživé útoky, nadávky, zveličování, zesměšňování, podpásovky toho nejhrubšího zrna, překrucování

při obhajobě neobhajitelného - vše nejlépe v souladu se stranickým výkladem či tvrzením toho kterého adorovaného politika.

V protiromské rovině je to vidět ještě zřetelněji, protože Romové jsou většinou zřetelní na první pohled – jako lidé i jako „problém“ (jak je zúženě, proto necelistvě chápou někteří bílí): Článek bývá uvozen třeba touto poměrně rozšířenou hláškou: „*Znám mezi Romy i pár slušných lidí...*“ (podle toho se asi nejlépe pozná člověk, který svůj rasismus skrývá - možná i sám před sebou). A potom následuje jeden paušalizující výmysl za druhým, většinou tu a tam provázený pravdivým tvrzením – přesně tak se ode dávna vyrábějí dezinformace. Tito psavci, manipulátoři i manipulovaní, potřebují ve společnosti navodit pocit, že VŠICHNI ROMOVÉ KRADOU, VŠICHNI JSOU ŠPATNÍ... aby byl co největší souhlas s požadavkem, ať se VŠICHNI ROMOVÉ NĚKAM VYSTĚHUJÍ!

Svoboda slova

Manipulovat sebou pochopitelně nedá každý, dost lidí se tomu brání, někteří na to veřejně poukazují. S těmi je třeba něco udělat, nějak s nimi zamést – pokud jde o známé lidi, nastupuje snaha o jejich společenské znemožnění, ostatní jsou různými způsoby zaháněni do kouta. Známe to dobře z internetových pseudodiskusí, v nichž je každý, kdo neprojevuje dostatečně xenofobní názory okamžitě napaden anonymní smečkou, ukřičen, převálcován – a pokud tyto internetové diskuse bere vážně (a takových lidí je opravdu dost), tak i psychicky deptán a týrán. Jde opět o starou známou metodu denunce, jak je popsána výše.

Tato smečka, která si jednotlivě i koordinovaně bere za úkol protixenofobní hlasy umlčovat, potřebuje pro své konání co největší prostor, který se snaží vynutit si nejčastěji napadáním druhých za to, že jim upírají svobodu slova, že nejsou demokratičtí, že jim upírají jejich lidská práva apod. Na toto téma by mohli napsat román editoři či administrátoři blogů. Jakékoli přesunutí rasistického, xenofobního, vulgárního či útočného článku z veřejného prostoru, či jeho vymazání, okamžitě provází soustředěný útok smečky v posaném slova smyslu: berete nám svobodu slova.

Obrana proti manipulaci

Nejde ovšem o svobodu slova, ani obecně vzato, ani jinak. Z obecného pohledu je jasné, o co jde: určitá část lidí křičí o svobodě slova proto, aby ji mohla upřít druhým. Například neonacisti v Plzni chtěli a chtějí pochodovat za svobodu slova, o co jim jde ve skutečnosti je však dostatečně známo od třicátých let minulého století: dostat se k moci, svobodu slova zcela zrušit, a své odpůrce nahnat do koncentráků. Podobně se to má se xenofoby internetovými: oni chtějí ukřičet ostatní tak, že jim vezmou odvalu nebo je znechtí nebo jim alespoň hodně zúží prostor pro vyjádření. Svými projevy svobody slova chtějí druhým upřít jejich svobodu slova. Myšlenku, že svoboda jednoho končí tam, kde začíná svoboda druhého, posunuje tato smečka do zcela falešné polohy.

Bránit se proti tomu dá různě. Začíná to pochopitelně u nás samých. Nenechme se oblbovat čímkoli – i když to říká jinak sympatický člověk, snažme se neustále hledat ke každému dění, ke každé věci další informace a přemýšlet o souvislostech. *Člověk není svobodný tím, že opakuje lži a nesmysly, ale tím, že má nezávislé myšlení.*

Ve veřejném prostoru je k obraně třeba všech slušných lidí. Média by neměla podléhat různým tlakům a ultraliberálním nadšencům, kteří vždy neomylně přiběhnou na pomoc těm nejhorším křiklounům. Nikde, v žádné Listině základních práv a svobod není napsáno, že darebák má mít pro svá vyjádření větší prostor než slušný člověk. Naopak: zákony nás před nimi mají chránit a většinou tak i činí.

Rasismus, xenofobii, vulgaritu a útočnost je třeba neustále z veřejného prostoru vytěšňovat, a na internetu, když to nejde jinak, i mazat. Mazání takových projevů není cenzura, ale projev odpovědnosti, která se ke svobodě neodmyslitelně váže. Jako pozitivní příklad uvádím jednání redakce idnes.cz, která pod některými články, většinou o Romech či Židech, uvádí toto: „*Omlouváme se všem slušným čtenářům za to, že jsme zrušili diskusi pod článkem. Někteří jiní ji bohužel zneužívali k opakovaným rasistickým a vulgárním*

výpadům, které už nešlo mazat jednotlivě. “Takto jednoznačně a nezbaběle by se k tomu měly stavět všechny redakce a slušní lidé by je k tomu měli tlačit.

Ani v případě různých demonstrací, pochodů a dalších veřejných projevů netolerance to nepůjde jinak, než společným odhodláním slušných lidí vždy, opět a znovu proti tomuto a dalšímu primitivismu vystupovat.

František Kostlán, převzato z blog.idnes

O autorovi: Nezávislý publicista, hudebník, spisovatel, spoluautor knihy Příchozí, o životě migrantů. Narodil se 1954 v Praze, kde i žije. Před listopadem 89 pracoval v dělnických profesích, poté hlavně jako novinář a publicista. Byl mj. šéfredaktorem Českého deníku, šéfredaktorem časopisu Parlament, komentátorem Lidových novin a ČRo Regina, televizním dramaturgem diskusních pořadů. Je členem několika občanských sdružení zabývajících se lidskými právy, menšinami a životem dětí v dětských domovech.

8. NOVÉ KNIHY

8.1 Hadač, Emil: *Je lépe se opotřebovat než zrezivět. Vzpomínky na botaniky a ekology. (Ed.: J. Hadinec).*

Vzpomínky významného českého ekologa E. Hadače, které sepsal závěrem svého bohatého a pozoruhodného života představují poutavou četbu jak pro pamětníky dění v biologické pospolitosti, jehož se autor dotýká, tak pro historiky vědy, jimž poslouží jako zajímavý a neopomítný pramen. Hadač byl svědkem jinak neobvyklých a v rámci vědecké obce často těžko pochopitelných zvrátů, diktovaných především vnějšími politickými zásahy a také napjatými vztahy mezi příslušníky samotné biologické komunity. Zveřejněním jeho vzpomínek se dostaneme blíže k dění, které bylo často nerozluštitelné pro přihlížející a tedy pro historiky přírodních věd i vědní politiky představují velmi cenný pramen.

Autor v podstatě své vzpomínky řadí chronologicky, jednak vytváří medailonky významných vědců, s nimiž se setkal, jednak je váže k místům, kde žil, působil anebo krajinám, kam cestoval. V těch lokálně orientovaných vzpomínkách čtenáře seznamuje se svým životem (začíná Bohdančí, kde se narodil a pokračuje studiiemi v Pardubicích; končí expedicí na Špicbergy v r. 1985 do Barentsburgu). I v těchto partiích často podává krátký a snad výstižný portrét partnerů, na něž nezbylo místo v medailoncích. Ty si dovoluji uvést v pořadí, jak je uvádí R. Hadač: J. Rohlena, J. Šmarda, L. Odložilíková-Paclová, V. Úlehla, B. Němec, S. Prát, F. A. Novák, J. Dostál, K. Domin, V. Krajina, F. Schustler, A. Zlatník, P. Sillinger, M. Deyl, E. Dahl, R. Tüxen, J. Klika, Z. Černošský, A. Chramostová, B. Pacltová, A. D. Q. Agnew, R. Mikyška, R. Neuhäusl, Z. Neuhäuslová, S. Hejný, J. Holub, M. Rychnovská, S. M. Stojko, J. Terray. Máme tedy možnost seznámit se s řadou osobností, které výrazně profilyovaly zaměření české botaniky a ekologie (včetně zahraničních) – zde se autor vzpomínek vyjadřuje poměrně otevřeně a nesnaží se zakrývat některé negativní rysy svých partnerů. Podobně je sám k sobě také sebekritický; je pravda, že některé nepříjemné (z dnešního pohledu) zážitky a činy raději nevzpomíná: tak svůj a Hořavkův doslov k druhému překladu klasického Darwinova díla O vzniku druhů přírodním výběrem, které sám spolu se svou první chotí Alenou přeložil (1953). Zde podpořil (z jakého důvodu? Snad z komunistického přesvědčení) nastupující lisenkismus, mičurinskou biologii a také značně zkreslil i vývoj našeho biologického myšlení. Příliš se také nešíří o své úloze v počátcích normalizačního tažení, kdy nahrál radikálním komunistům v jejich snaze o odstranění dosavadního akademického establishmentu. V tom, co získal, zřejmě nebyl štasten a jako opravdový a přesvědčený ekolog se musel nutně dostat do rozporu s těmi, kteří na přírodu nebrali žádný ohled. Myslím, i že o této fázi svého vývoje hovoří Hadač zbytečně zdrženlivě. Jak z knihy vysvitne, Hadače si vážila i celá řada biologů, kteří nesdíleli jeho politické názory.

Kniha je editorem Jiřím Hadincem velmi dobře vypravena (zde je třeba se zmínit i o ochotě druhé Hadačovy manželky Věry, která přispěla zejména k obrazové dokumentaci, další jména těch, kdož se o vydání zasloužili, uvádí ediční poznámka úvodem knihy, s.9-12), text vhodně doplňují a bližší vysvětlení podávají poznámky editora, k nimž přispěli také P. Kovář, F. Krahulec, J. Květ, M. Rejmánek a V. Hadačová).

Předmluvu napsal M. Rejmánek (s. 13). V závěru knihy jsou uvedeny důležité údaje k orientaci – data z vypravěčova života (s. 189), jeho cesty (s. 190) a odkazy k publikační činnosti (prameny k jeho životu a dílu, s. 191). Anglické resumé pořídil M. Rejmánek (s. 193), následují pak rejstříky – osobní (s.197), místopisný (s.203) a taxonomický (s. 209).

Text patří k „neoficiálním“ dějinám biologie, tedy do žánru, který se často označuje podle jedné práce byzantského letopisce Prokopia *Historia arcana*. Dozvídáme se tu, co nenajdeme v jubilejních člancích, nekrolozích a v pamětních spisech různých vědních institucí. Musíme ovšem vzít v potaz i možnost určitého subjektivního pohledu, který může leccos zkreslit. Ale konec konců, nezkrusují dějiny i tak řečené „objektivně zaměřené“ publikace?

Jan Janko

(Knihu je možné koupit mimo jiné v prodejně AKADEMIA za 215,- Kč)

8.2 Lucien Zell: *The Road of Wind / Kudy vane vítr*

Soubor básní a krátkých próz v dvojjazyčném vydání. Americký básník a muzikant Lucien Zell čerpá ve své tvorbě ze zkušeností svého bohatého a nekonvenčního života. Po krátkém studiu filozofie a herectví procestoval jako tulák a pouliční umělec na 30 evropských zemí, v roce 1999 se usadil v Praze.

Jeho poezie navazuje na tvorbu revoltujících básníků 60. let (Ginsberg, Kerouac), vyznačuje se obsahovou hutností, filozofickou hloubkou a snahou o neotřelý výraz. Přitom však jsou jeho básnické texty melodické, mnohé si autor sám zhudebnil a zpívá je se svou skupinou *The Wavemen*. Zell zachycuje i odvrácenou tvář současné společnosti – opilce, staré opuštěné lidi, hadráře a bezdomovce. Jeho básněmi prostupuje láska k lidem a zvláště – obdiv k ženské duši. „Budoucnost muže je žena“ praví básník.

Překlad Jan Matys, vydalo nakladatelství VERITÉ, 160 stran, náklad 475, doporučená cena Kč 170. V prodeji v knihkupectvích MAĀA, Opletalova 8, Praha 1, ANAGRAM, Týn 4, Praha 1 a v kavárně Krásný ztráty, Náprstkova 10, Praha 1.

9. AKTUÁLNÍ ADRESY A INFORMACE O STUŽ

9.1 Informace o STUŽ

Společnost pro trvale udržitelný život (STUŽ) je dobrovolná nezisková nevládní organizace (občanské sdružení). Byla založena prvním ministrem životního prostředí Československa Josefem Vavrouškem v roce 1992. STUŽ je zaměřena na zkoumání a vytváření předpokladů trvale udržitelného života na místní, regionální, národní a globální úrovni.

Předsednictvo STUŽ zasedá 1. úterý v měsíci od 14,00 hod. zpravidla v místnosti č. 401 v Klubu techniků, Novotného lávka (před seminářem), schůze předsednictva jsou otevřené pro členy STUŽ, kteří zde mají hlas poradní (článek 7.4 stanov STUŽ)

Podmínky členství: Podmínky členství jsou upraveny stanovami STUŽ čl. 6. O členství podle těchto podmínek rozhoduje předsednictvo (výjimečně valné shromáždění) na základě vyplněné přihlášky a případného vyjádření ostatních členů STUŽ. Přihlášky jsou k dispozici u tajemnice. Zápisné činí jednorázově 100,- Kč, členský příspěvek 500,- Kč za rok. Osoby bez vlastního příjmu: zápisné 50,- Kč, členský příspěvek za rok 100,- Kč.

Příspěvek lze uhradit buď přímo v hotovosti tajemnici Evě Vavrouškové např. na úterních besedách, anebo složenkou C na adresu sekretariátu STUŽ, Krkonošská 1 nebo složenkou A-V na účet STUŽ, případně bankovním převodem na účet STUŽ. Číslo účtu STUŽ: 3944349/0800 u Čs. spořitelny a.s., Praha 2.

9.2 Předsednictvo

Jméno	Adresa domů	Adresa do práce
Ing. Jiří Dlouhý předseda jiri.dlouhy@czp.cuni.cz	Na Hanspaulce 7 160 00 Praha 6 mobil: 603 841 304	Centrum UK pro otázky ŽP U Kříže 8, 158 00 Praha 5 tel.: 251 080 353, fax: 251 620 441
PaedDr. Jiří Roth místopředseda jiri.roth@worldonline.cz	Jiráskova 4211 430 03 Chomutov tel.: 474 620 843	
MUDr. Eva Rychlíková místopředsedkyně eva.rychlikova@zukolin.cz	Návětrná 555/1 400 01 Ústí nad Labem mobil: 720 173 636	Zdravotní ústav se sídlem v Kolíně, pob. Praha, Ditrichova 17, 128 01, tel: 234118536
Ing. Jiří Fencel jiri_fencel@volny.cz	Matjuchinova 1218 156 00 Praha 5 – Zbraslav	
Ing. Zdeněk Joukl eml650774171@iol.cz	č. p. 621, PS22 486 61 Desná II tel.: 483 383 339	
Marcela Křížová Marcela_Krizova@env.cz, makrizova@seznam.cz	Nad Hercovkou 421/22, 182 00 Praha 8 mobil: 777 086 724	MŽP, odbor vnějších vztahů, Vršovická 65, 110 00 Praha 10 tel.: 267 122 562, fax: 267 126 562
RNDr. Jiří Kulich sever@ecn.cz	Středisko ekologické výchovy SEVER 542 26 Horní Maršov tel.: 499 874 280, 499 874 326, fax: 499 874 181	
RNDr. Jiří Nečas JorgeMalTiempo@seznam.cz	Počernická 58/512 108 00 Praha 10 274 773 032 mobil 732414882	Vysoká škola ekonomická Fakulta informatiky a statistiky Katedra matematiky tel. 224 094 240
Pavel Šremer, prom.biol. pavel_sremer@env.cz sremer@seznam.cz	Liškova 633 142 00 Praha 12 tel.: 222 952 299 mobil: 724 967 437	MŽP, Vršovická 65 100 00 Praha 10 tel.: 267 122 429 mobil: 602 113 701

9.3 Revizní komise

Jméno	Adresa domů	Adresa do práce
Ing. Jaroslav Mejzr předseda	Pštrossova 4, 110 00 Praha 1 tel.: 224 910 847	
Ing. Miroslav Punčochář punc@icpf.cas.cz	Petýrkova 1995 148 00 Praha 4 tel.: 272 933 906	AV ČR, Ústav chem. procesů Rozvojová 135, 165 02 Praha 6 tel.: 220 390 298 fax: 220 920 661

9.4 Ostatní

Jméno	Adresa
Ing. Eva Vavroušková tajemnice eva.vavrouskova@ecn.cz	Krkonošská 1, 120 00 Praha 2 tel./fax: 222 726 909 mobil: 604 171 921
Dana Kopanicová účetní kopanicova@systemix.cz	Pacioli Accountants, s.r.o. 120 00 Praha 2, Perucká 18/2247 tel./fax: 222 514 314, mobil: 603 870 930

9.5 Zástupci regionálních poboček

Jméno	Adresa domů	Adresa práce
Chomutovská PaedDr Jiří Roth	místopředseda – viz adresář předsednictva	
Českolipská PhDr. Miroslav Hudec mhudec@seznam.cz hudecPPP@dmcl.cz Michaela Komersová (adm.) michaela.komersova@up.mpsv.cz mis.kom@seznam.cz	Střelnice 2286 470 01 Česká Lípa tel. 487 523 168	Pedagogicko-psychologická poradna, Havlíčková 443, 470 01 Česká Lípa, tel. 487 522 179
Jizerskohorská (prac. skupina) Ing. Zdeněk Joukl z.joukl@iol.cz	č.p. 621, PS22 486 61 Desná II tel.: 483 383 339	
Východočeská Miroslav Petr mirek.petr@email.cz	Jana Masaryka 1322 500 12 Hradec Králové tel.: 495 274 160	VaK a.s. Hradec Králové Víta Nejedlého 893, 500 00 HK tel.: 495 406 102
Karlovarská RNDr. Pavel Žlebek stuzkv@cmail.cz	Mlýnská 58 360 05 Karlovy Vary mobil: 606 606 599	Západní 22 360 01 Karlovy Vary Tel.: 353 223 619
Jihočeská Jana Rinkeová	Varšavská 2744 390 05 Tábor	
Plzeňská MUDr. Miroslav Šuta miroslav.suta@centrum.cz	mobil 777 757 511, 608 775 754	

9.6 Čestné předsednictvo

Doc. MUDr. Martin Bojar, MUDr. Jan Cimický, CSc., Táňa Fischerová, prof. RNDr. Mikuláš Huba, CSc, Jaroslav Hutka, Prof. Dr. Erazim Kohák, Otakar Leiský, prof. Hana Librová, prof. Bedřich Moldan, Jana Štroblová

Tento Zpravodaj vychází v rámci projektu financovaného Magistrátem hl. města Prahy

Odesílatel

STUŽ – Společnost pro trvale udržitelný život

Krkonošská 1, 120 00 Praha 2

IČO: 47608277

fax: 222 726 909

e-mail: eva.vavrouskova@ecn.cz

<http://www.stuz.cz>

Zpravodaj STUŽ – vychází podle potřeby jako informační periodikum pro členy a příznivce STUŽ

Adresa redakce a zasílání příspěvků:

Ing. Eva Vavroušková

Krkonošská 1, 120 00 Praha 2

fax: 222 726 909

e-mail: eva.vavrouskova@ecn.cz

Dáno do tisku: červenec 2008

Titulní strana: ak. malíř Karel Čapek

Tisk: Jungmannova 3, Praha 1